

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน
ในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

เอกรัฐ พิลา

- 2 ก.ย. 2557

341614

TH 00 91095

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มกราคม 2557

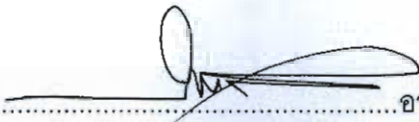
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

เจ้าบริการ

11 ก.ย. 2557

คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์
ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นายเอกรัฐ พิลลา ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

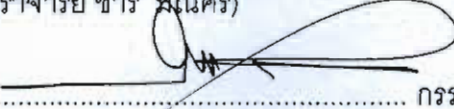
คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(ดร. สมุท ข่านานู)

คณะกรรมการสอบปากเปล่าวิทยานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ชารี มณีศรี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์)

..... กรรมการ
(ดร. สมุท ข่านานู)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย แจ่มกระจ่าง)

คณะศึกษาศาสตร์อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. มนต์รี แยมกสิกร)

วันที่..... เดือน พ.ศ. 2556

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.สมุทรา ชำนาญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่า ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ดังปรากฏชื่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ได้ให้ความกรุณาอนุเคราะห์ในการแสดงความคิดเห็น และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อวิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อนิสิต คุณแม่คำพันธ์ พิลา และคุณพิมพ์ชนก โทธิปัสสา ที่คอยให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบพระคุณคุณครูคุณตาคุณยาย คุณแม่ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบนับเท่าทุกวันนี้

เอกรัฐ พิลา

52910204: สาขาวิชา: การบริหารการศึกษา; กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)

คำสำคัญ: การระดมทรัพยากรชุมชน/ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เอกรัฐ พิลา: การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของ
โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

(THE MOBILIZATION OF COMMUNITY RESOURCES AND LOCAL WISDOM FOR SCHOOL
CLUSTER 4 UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 29) คณะกรรมการ
ควบคุมวิทยานิพนธ์: สิริทิพร นิยมศรีสมศักดิ์, Ed.D., สมุทร ชำนาญ, กศ.ด. 148 หน้า. ปี พ.ศ. 2557

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
การจัดการเรียนรู้ในเรื่องวิถีชีวิตชุมชนและแนวทางจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การวิจัยแบบเดลฟาย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ
ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 18 คน โดยเป็นบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ในบทบาทของรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนมัธยมศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระ โรงเรียนมัธยมศึกษา
และผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและ
แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน
และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัยพบว่า “วิถีชีวิตชุมชนและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
กลุ่มสหวิทยาเขต 4 ” ประกอบด้วย

1. วิถีชีวิตด้านคติและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แนวทางการจัดการเรียนรู้
โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านรับผิดชอบนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมต่างๆกับชุมชนมากที่สุด
2. วิถีชีวิตด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนในพื้นที่บ้านอีสาน
แนวทางการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมปราชญ์ชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น
แล้วเชื่อมโยงไปสู่หลักสูตร และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ
วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมากที่สุด
3. วิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่ แนวทาง
การจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงไปสู่หลักสูตรตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆมากที่สุด
4. วิถีชีวิตด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร
แบบผสมผสานและการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยส่งเสริมผู้เรียน
ให้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน รวมทั้งระดมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน
มากที่สุด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
คำถามในการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การจัดการศึกษาของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29.....	7
ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	9
การจัดการศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	25
การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน.....	41
เทคนิคเดลฟาย Delph technique.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	62
วิธีและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	62
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	99
สรุปผลการวิจัย.....	99
อภิปรายผล.....	103
ข้อเสนอแนะ.....	117
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	124
ภาคผนวก ก.....	125
ภาคผนวก ข.....	128
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	148

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านคติ ความเชื่อ รอบที่ 1.....	71
2	แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รอบที่ 1.....	72
3	แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น รอบที่ 1.....	75
4	แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแนวทาง การปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน รอบที่ 1.....	77
5	แสดงค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านคติ ความเชื่อ รอบที่ 2.....	79
6	แสดงค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รอบที่ 2.....	81
7	แสดงค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น รอบที่ 2.....	84
8	แสดงค่ามัธยฐาน ฐานนิยม ผลต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน รอบที่ 2.....	87
9	แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านคติ ความเชื่อ.....	90
10	แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี.....	92
11	แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น..	94
12	แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน.....	96

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	4
2	การประสานการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้.....	45
3	จุดเน้นหรือความคาดหวังของหลักสูตรมัธยมศึกษา.....	46
4	แผนที่ความคิด การแห่ นางแมว.....	49

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภูมิปัญญาเป็นความคิดทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยาวนาน และสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่สังคมหนึ่งที่ปรากฏภูมิปัญญาอยู่เป็นจำนวนมาก โดยภูมิปัญญาเหล่านี้นอกจากจะแสดงความเป็นไทย ความเป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างหนึ่งแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญและพัฒนาการของคนในชาติไทย เพราะภูมิปัญญานั้นถือว่าเป็นสิ่งละเอียดอ่อน ซึ่งชาติที่เจริญแล้วมักมีสังคมที่สงบสุขร่มเย็น ไม่ระส่ำระสาย มีความเป็นอิสระ จึงจะสามารถสร้างสรรค์และสั่งสมภูมิปัญญาเฉพาะตนขึ้นมาได้ (จักรพันธ์ โสมะเกษคริน, 2551) สถานศึกษากับชุมชนคงจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดข้อมเป็นไปไม่ได้ เพราะสถานศึกษาเปรียบเสมือนดั่งต้นไม้ ชุมชนเปรียบเสมือนแผ่นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใดก็ย่อมส่งผลให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็ว มีลำต้นที่แข็งแรง แผ่กิ่งก้านสาขา มีใบเขียวชอุ่ม ผลิดอกออกผลและอายุยืนยาวเท่านั้น นอกจากนี้ต้นไม้ยังช่วยยึดดินไม่ให้ถล่มไปได้ง่าย และเมื่อต้นไม้เจริญเติบโตมากขึ้น ใบไม้ ดอกไม้ ผลไม้ แก่จัดก็ร่วงหล่นลงพื้นดิน กลายเป็นปุ๋ยให้ประโยชน์กับต้นไม้ต่อไปอีกเช่นกัน ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต่างก็ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันใด ชุมชนกับสถานศึกษาย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันนั้น (สุคา ทัพสุวรรณ, 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 วรรค 2 ซึ่งได้กำหนดบทบาทบัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และในมาตราที่ 8 ได้บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชนและให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตลอดจนพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งในมาตรา 29 ได้กล่าวไว้อีกว่า ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น เอกชน องค์กรอาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ถึงแม้จะมีหน่วยงานและสถาบันการศึกษาพยายามนำเอา ภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษามากขึ้น แต่การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่ระบบ โรงเรียนก็ยังไม่ได้รับบรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบ โรงเรียนยังขาด นโยบายที่ชัดเจน ผู้มีความสามารถในด้านภูมิปัญญายังขาดการยอมรับ และขาดการมีส่วนร่วมในการถ่ายทอด ตลอดจนการจัดการศึกษายังไม่นำเอาความต้องการของท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับไม่ได้เอาความต้องการของท้องถิ่นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ หลักสูตรการศึกษาแต่ละระดับไม่ได้คำนึงถึงสัดส่วนและความสมดุลระหว่างเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยเท่าที่ควร และวิธีที่จะก่อให้เกิดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งน่าจะเป็นวิธีที่ส่งผลต่อการแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนต้องหันหน้าเข้าหาชุมชน โดยโรงเรียนเป็นผู้เริ่มต้นสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (สุรศักดิ์ หลาบมาลา, 2549)

จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลากว่า 200 ปี มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านการเมือง การปกครอง การทหาร การศึกษา การศาสนา และ ศิลปวัฒนธรรมสืบทอดมา จนถึงปัจจุบันก็เพราะบุคคลในท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการสร้างความเจริญ ให้กับบ้านเมือง ในการพัฒนาในแต่ละด้านนั้น ได้มีบุคคลที่มีบทบาทเด่นชัดในด้าน นั้น ๆ เป็นปัจจัยหลัก ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า สังคมชื่อเสียงเกียรติคุณ ให้กับจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งควรแก่การภูมิใจและควรค่าแก่การศึกษาผลงานของท่านเพื่อนำไป เป็นแบบอย่างเพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ในการพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี ให้เจริญรุ่งเรืองไป และจน ได้ชื่อว่าเป็น "ดินแดนแห่งนักปราชญ์" ที่ได้รับการขนานนามมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 โดยมีบุคคล สำคัญที่สร้าง คุณประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม จากการติดตาม ประเมินผลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ ความรู้ของปราชญ์ชุมชน (ในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 จังหวัดอุบลราชธานี) หลายอย่างที่ยังไม่ได้รับการ สืบทอดในสถานศึกษา ซึ่งอาจสูญสลายในอนาคตได้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29, 2556) ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ครูผู้สอนอยู่ในท้องที่ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 มีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องการระดม ทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะใน การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ในด้านวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29

คำถามในการวิจัย

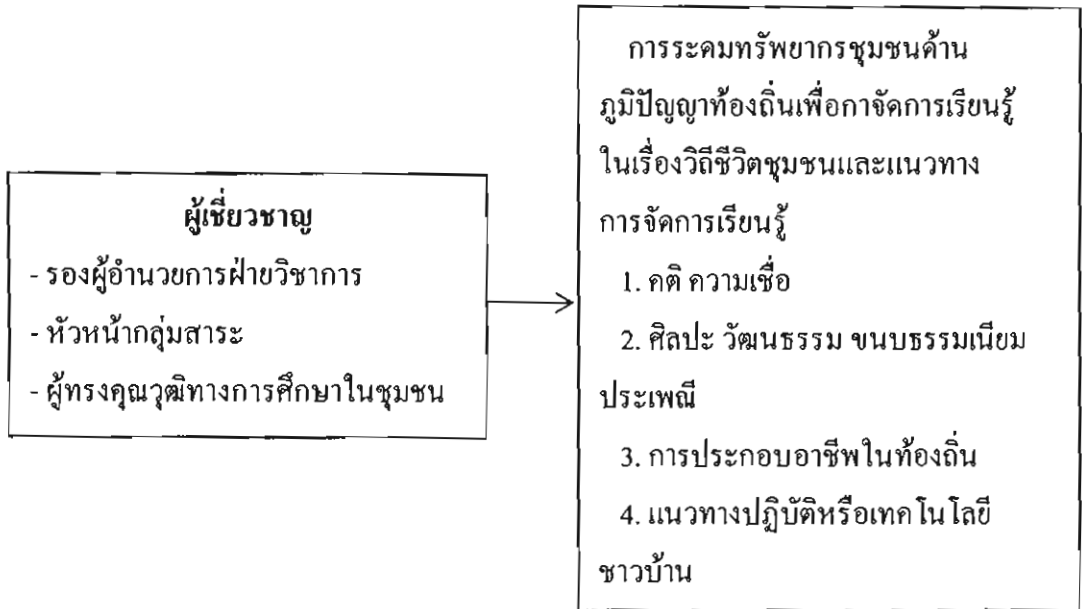
การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ในด้านวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 เป็นอย่างไร

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. ใช้เป็นแนวทางในการจัดรูปแบบการศึกษาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ในด้านวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกรอบแนวคิด ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นของ กรมวิชาการ (2539) 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติความความเชื่อ 2) ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี 3) การประกอบอาชีพ ในท้องถิ่น 4) แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้การวิจัยอนาคตแบบเดลฟาย (Delphi technique) เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 โดยกำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยต้องการศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ในอนาคต (พ.ศ. 2555 เป็นต้นไป) ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 โดยกำหนดขอบเขตในการศึกษาวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษารูปแบบการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา 4 ด้าน คือ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น 4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ คัดเลือกจากบุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ และผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น จำนวน 18 คน

3. ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง วิธีการ กระบวนการในการสำรวจการใช้ทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ประกอบด้วย

1.1 วิถีชีวิต หมายถึง การกระทำตามวิธีการและแนวทางอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิต โดยกระทำอย่างต่อเนื่องจนคิดเป็นนิสัย กระทั่งการกระทำนั้น ได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต

1.2 แนวทางการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดนโยบายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่กำหนดให้ผู้สอนปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดกิจกรรม ซึ่งกำหนดรายละเอียดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นลําดับอักษรเพื่อให้ผู้สอนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

2. ทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ของท้องถิ่นหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลในท้องถิ่นคิดขึ้นจากสติปัญญาและความสามารถของท้องถิ่นเอง เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม โดยมีกระบวนการสั่งสมสืบทอดมาเป็นเวลายาวนาน ประกอบด้วย

2.1 คติและความเชื่อ หมายถึง แนวคิด ความเชื่อเรื่องต่าง ๆ ที่ปฏิบัติยึดถือสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อการดำเนินชีวิตที่สงบสุขในแต่ละท้องถิ่น เช่น ความเชื่อแบบพุทธ เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีในวันสำคัญทางศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น การทำขวัญ การโกนจุก พิธีแต่งงาน พิธีบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ เรื่องการเกิด การตาย เรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม โชคลาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์ การฝัน เรื่องเทพารักษ์ ปรากรฎการณ์ธรรมชาติ เป็นต้น

2.2 ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

2.2.1 ศิลปะ หมายถึง ศิลปะที่ชาวบ้านเป็นผู้สร้างขึ้น และเอกลักษณ์ เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น ประกอบด้วย ศิลปะการเล่น ศิลปะการเล่นเพลง ศิลปะการร้อง ศิลปะการเล่นดนตรีไทย ศิลปะด้าน โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปะดนตรีไทยพื้นบ้าน

2.2.2 วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วัฒนธรรม การกิน การนั่ง การยืน การเดิน การแต่งกาย การทำความเคารพและประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับความเชื่อแบบ พุทธ

2.3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น หมายถึง วิถีชีวิตของคนไทยมีความเป็นอยู่และ ดำเนินชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติยึดหลักพึ่งตนเอง สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ประกอบด้วย การทำ เครื่องปั้นดินเผา การทำผลิตภัณฑ์จากผักคตบชวา การจักสานจากไม้ไผ่ การเกษตร การทำขนม พื้นเมือง การทำสมุนไพรรักษาโรค และการทำเครื่องทองเหลือง

2.4 แนวทางการประกอบอาชีพหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับ แนวคิดในการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้เพื่อมุ่งแก้ปัญหาให้ดำรงชีวิตในสังคม ประกอบด้วย การใช้พลังงาน การใช้เศษวัสดุ การทำเกษตรแบบผสมผสาน และการใช้หลักการ ทางวิทยาศาสตร์

3. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษา หมายถึง สภาพหรือลักษณะในการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในด้านหลักสูตร และรายละเอียดของเนื้อหาการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลและ ติดตามผล ในกลุ่มสาระต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้งานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษา-พลศึกษา กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะ และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

4. โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ในเขตอำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอสิรินธร และอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตาม หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีและ จังหวัดอำนาจเจริญ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าแนวความคิดจากเอกสารและงานวิจัย ซึ่งได้เสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การจัดการศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. การวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi technique)
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วิสัยทัศน์ ภายในปี 2556 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จัดการศึกษาให้ประชากรในวัยเรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพมุ่งสู่มาตรฐานสากล

พันธกิจ พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพระดับสากล (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29, 2554)

เป้าหมาย

1. ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นสากล
2. ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักเรียนทุกคน มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ประชากรในวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ครู บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และโรงเรียนในสังกัดทุกแห่ง มีความเข้มแข็ง และเป็นหลักในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาภายใต้การมีส่วนร่วม

กลยุทธ์/ ตัวชี้วัดความสำเร็จ

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตร และส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้

ตัวชี้วัด

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระหลักสูงกว่าปีฐาน (ปี2552) เพิ่มขึ้น ปีละอย่างน้อยร้อยละ 4 (O-net)

2. ร้อยละของนักเรียนที่ใช้เทคโนโลยีในการสืบค้นข้อมูล
3. อัตราส่วนนักเรียนต่อคอมพิวเตอร์
4. โรงเรียนมาตรฐานสากลทุกโรงเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน
5. ร้อยละของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ที่ใช้

ภาษาอังกฤษในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมาตรฐานสากลโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 2 ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของนักเรียนที่มีคุณธรรม จริยธรรม
2. ร้อยละของนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จำนวนโรงเรียนที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการบริหาร และจัดการเรียนการสอน
4. ร้อยละของผู้เรียนปรับกระบวนทัศน์และทักษะชีวิตบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรม

กลยุทธ์ที่ 3 จัดการศึกษาให้ประชากรในวัยเรียนอย่างทั่วถึง เต็มตามศักยภาพ

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของผู้เรียนที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ร้อยละของผู้เรียนที่จบการศึกษาภายในเวลาที่หลักสูตรกำหนด
3. ร้อยละของผู้เรียนที่ออกกลางคัน
4. ร้อยละของผู้พิการที่ได้รับการพัฒนาสมรรถภาพ

กลยุทธ์ที่ 4 สนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลิตและใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน
2. ร้อยละของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผลิตสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอน

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน
ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของโรงเรียนที่มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกผ่านการรับรองมาตรฐาน
2. ร้อยละของโรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 มีความพร้อมและความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการศึกษา

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ

1. ปรับวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ และการมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนาและความริเริ่มสร้างสรรค์
2. ส่งเสริมการบริหารจัดการเชิงพุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และเกิดการพัฒนา วงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง
3. เชื่อมโยงความสำเร็จของงานกับการบริหารงานบุคคลอย่างชัดเจน
4. บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม และยึดหลักธรรมาภิบาลทุกภาคส่วน
5. บุคลากร ในสำนักงานต้องปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนา และบริการที่ดี
6. สื่อสารทิศทางการองค์กรให้รับรู้และเข้าใจอย่างทั่วถึง
7. จัดเจ้าภาพหลัก เจ้าภาพรอง และกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน
8. มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล และย้อนกลับข้อมูลเพื่อการพัฒนา
9. มีกลไกขับเคลื่อนและตรวจสอบจากสาธารณะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่า “ภูมิปัญญา” (Wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Popular wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” (Local wisdom) ได้มีหน่วยงานทางการศึกษา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ได้ใช้คำ ทั้ง 2 คือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” และ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ควบคู่กัน ไปแต่บางครั้งใช้คำ

ใดคำ หนึ่งเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมไว้มีความหมาย ดังต่อไปนี้ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular wisdom) คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะ หลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหาการจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ ก็จะเป็นที่รู้จักกันเกิดการยอมรับ ถ่ายทอดและพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ ตามยุคตามสมัยได้ และจากการสัมมนาของนิสิต ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2534 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาการศึกษาอย่างไร ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือกระบวนการปรับเปลี่ยนแบบแผนการดำเนินชีวิตของบุคคล ซึ่งอยู่ในท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ปัญหาคำ เนินชีวิตของคนให้สอดคล้อง กับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัย (กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ, 2542, หน้า 258)

เอกวิทย์ ฌ กลาง (2544, หน้า 73-78) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาว่า หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ความสามารถ ความชัดเจน ที่กลุ่มชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสมไว้ใน การปรับตัวและดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการสืบสานกันมา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, หน้า 35) ได้ให้นิยามของ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญที่เรียนรู้จากการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม มีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษถึงลูกหลาน

สุภาภย์ อินทองคง (2550, หน้า 2) ได้นิยามภูมิปัญญาไว้ว่า พื้นความรู้ความสามารถภูมิปัญญาไทย คือพื้นความรู้ความสามารถของคนไทย ภูมิปัญญาชาวบ้าน คือพื้นความรู้ของชาวบ้าน ภูมิปัญญาจึงมีลักษณะเป็นทุนทางวัฒนธรรมของผู้คน ของชุมชนที่เกิดจากการเรียนรู้ต่อกันตลอดมา ก่อนข้างจะยาวนาน หรือยาวนาน

พัชรินทร์ สิริสุนทร (2550, หน้า 18) ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ในที่นี้มิได้มีความหมายเพียงสินค้าและบริการในท้องถิ่น แต่หมายถึง องค์ความรู้อัน ลุ่มลึกหรือการหยั่งรู้ที่เกิดการสัมพันธ์ภาพอันแนบแน่นระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นมาลอย ๆ แต่เป็นผลของ

กระบวนการที่มนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสรรพสิ่งรอบ ๆ ตัว ภายในระบบนิเวศท้องถิ่น ทั้งระบบนิเวศธรรมชาติ และระบบนิเวศวัฒนธรรม

จากการศึกษาความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หมายถึงองค์ความรู้หรือประสบการณ์ของชาวบ้านที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยได้รับการถ่ายทอดมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สามารถใช้ในการแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2536, หน้า 21-23) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคมและในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะที่สำคัญบางประการคือ

1. ความจำเพาะกับท้องถิ่น
2. มีความเชื่อมโยง หรือบูรณาการสูง
3. มีความเคารพผู้อาวุโส

ลักษณะสำคัญและความจำเพาะกับท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ชัดเจนอยู่ในตัวตามชื่อ เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ เพราะฉะนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอก แต่อาจเอาไปใช้ในท้องถิ่นอื่นที่แตกต่างกันไม่ได้หรือได้ไม่ดี ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมมีความเชื่อมโยงกันเป็นบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นภูมิปัญญาที่มาจากประสบการณ์จริง จึงมีความเป็นบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ความคิดเรื่องแม่ธรณี แม่คงคา แม่โพสพ พระภูมิเจ้าที่ รุกขเทวดา เป็นตัวอย่างของการนำเอาธรรมชาติมาเป็นนามธรรมที่สื่อไปถึงส่วนลึกของใจที่เชื่อมโยงไปสู่อัตตประโยชน์ โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง ให้คนเคารพธรรมชาติ คนเรากล้าเคารพอะไรย่อมไม่ทำ ลายสิ่งนั้น การรู้อะไรถ้าสัมผัสได้เพียงวัตถุธรรมคาแต่ไปไม่ถึงนามธรรม ย่อมสัมผัสได้เพียงดิน ๆ หยาบ ๆ เป็นส่วนเป็นเลี้ยวขาดสัมผัสทางใจที่ลึกซึ้ง และการมุ่งอัตตประโยชน์ เช่นว่า ดินก็ดี แม่น้ำก็ดี ข้าวก็ดี ดินไม้ก็ดีก็เป็นแต่วัตถุซึ่งมีส่วนประกอบอย่างนี้ ตามหลักวิทยาศาสตร์ ไม่มีความเคารพ จะทำอะไรกับสิ่งเหล่านี้ก็ได้ ความคิดและทำที่อย่างนี้จึงนำไปสู่การทำ ลายสูง ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส เพราะผู้อาวุโสมีประสบการณ์มากกว่า จะเห็นได้ว่าเราให้ความสำคัญต่อภูมิปัญญาอย่างไร จึงได้สรุปลักษณะที่สำคัญ ของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
 2. มีบูรณาการสูง
 3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
 4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม
- รัตนะ บัวสนธ์ (2537) กล่าวว่า กระบวนทัศน์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกออกได้

3 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ
แวดล้อม

ลักษณะที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ
มนุษย์

ลักษณะที่ 3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้น
ระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเอง

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539 ก) ได้ให้ลักษณะสำคัญของ
ของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาของมนุษย์ในระดับบุคคลหรือระดับกลุ่มว่าประกอบด้วย

3 ส่วน คือ

1. ส่วนที่เป็นประสบการณ์โดยตรงของบุคคลนั้นหรือของกลุ่มนั่นเอง
2. ส่วนที่ได้รับมาจากความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของผู้อื่น หรือกลุ่มอื่น
3. ส่วนที่ตนเองสังเคราะห์ขึ้นใหม่จากประสบการณ์ของตนเอง หรือจากคำบอกเล่าของ
ผู้อื่น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2542, หน้า 12) กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของ
ของภูมิปัญญา ไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญา เป็นความรู้ เป็นข้อมูล เป็นเนื้อหาสาระ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว
ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิง ผู้ชาย ประเภทครอบครัว ฯลฯ
2. ภูมิปัญญา เป็นความเชื่อของสังคม โดยอาจยังไม่มีข้อพิสูจน์ ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น
เรื่องนรก สวรรค์ ตายแล้วไปไหน
3. ภูมิปัญญา คือความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหา เช่น
ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว
4. ภูมิปัญญาทางวัตถุ เช่น เรือขนานบ้านช่องเครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ เพื่อทำให้ครอบครัว
มีความสะดวกสบายตามสภาพ เป็นต้น

5. ภูมิปัญญาทางพฤติกรรม เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนต่าง ๆ ในครอบครัวจนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงอยู่ได้ก็นับเป็นภูมิปัญญา เช่น เดียวกันสามารถ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 17) ได้ให้ลักษณะของภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทย เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) ความเชื่อ (Belief) และพฤติกรรม (Behavior)
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวม หรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นแกนหลัก หรือกระบวนการทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการทางสังคม

ตลอดเวลา

จากการศึกษาความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญา มี 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นรูปธรรม ได้แก่ วัตถุและการกระทำทั้งหลาย
2. เป็นนามธรรม คือ ความรู้ ความเชื่อ ความสามารถ หรือแนวทางในการแก้ปัญหา และป้องกันปัญหา รวมทั้งสร้างความสงบสุขให้กับชีวิต

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรมวิชาการ (2539 ข, หน้า 6) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. คติความความเชื่อ หลักการ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา
2. ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา
3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาคัดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับแวดล้อม และความเป็นอยู่

นิคม ชมพูลง (2542, หน้า131) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1. คติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการ เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ ที่ถ่ายทอดกันมา
2. ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่

ปฏิบัติ สืบทอดกันมา

3. การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย

4. แนวคิดหลักปฏิบัติแลเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชนเป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 10 กลุ่ม ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น การจักสาน ทอ การช่าง การทอผ้า การแกะสลัก เป็นต้น

3. ด้านการแพทย์แผนไทย เช่น หมอสมุนไพร หมอยากลางบ้าน หมอนวดแผนโบราณ หมอยาหม้อ

4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การอนุรักษ์ป่าชายเลน

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน เช่น ผู้นำในการจัดการกองทุนของชุมชน ผู้นำในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาล ผู้นำในการจัดระบบสวัสดิการ บริการชุมชน เป็นต้น

6. ด้านศิลปกรรม เช่น วาดภาพ (กิจกรรม) การปั้น (ประติมากรรม) นาฏศิลป์ ดนตรี การแสดง การละเล่นพื้นบ้าน นันทนาการ เป็นต้น

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม เช่น ความสามารถในการอนุรักษ์ และสร้างผลงานด้านภาษา วรรณกรรมท้องถิ่น การจัดทำสารานุกรมภาษา หนังสือโบราณ การฟื้นฟู การเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น

8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี เช่น ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การประยุกต์ประเพณีบุญ เป็นต้น

9. ด้านโภชนาการ เช่น ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์ และปรุงแต่งอาหารและยา ได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก เป็นต้น

10. ด้านองค์กรชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ศูนย์สาธิตการตลาด กลุ่มออมทรัพย์องค์กรด้านการตัดเย็บเสื้อผ้า กลุ่มจักรสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มตีมีด ดิขวาน เครื่องมือที่ทำจากเหล็ก กองทุนสวัสดิการชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

จากการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถแบ่งตามลักษณะของคนในท้องถิ่นหรือชุมชน ได้คิดหรือ ได้รับการถ่ายทอดและถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งเกิดจากความเชื่อ ความรู้สึก ความนึกคิด ในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิต รวมถึงการนำเทคโนโลยีพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามการแบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น 4 กลุ่ม ได้แก่

1. คติ ความคิด ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมถ่ายทอดกันมา

1.1 คติ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กำหนดความหมายของคติไว้ว่า หมายถึง แบบอย่าง วิธี แนวทาง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, ภายใต้อำนาจ “คติ”)

1.2 ความเชื่อ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าความเชื่อไว้ดังนี้

วาสนา บุญสม (2541, หน้า 22) ให้ความหมายของความเชื่อหมายถึงระดับสภาพจิตใจของบุคคลที่มอบความไว้วางใจ ความเชื่อ หรือความเชื่อมั่นต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นคำตอบซึ่งลึกลับที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของคน โดยใช้พื้นฐานความศรัทธาและอารมณ์มากกว่าที่จะเป็นเหตุผลหรือวิทยาศาสตร์

การผสมผสานของความเชื่อและศาสนาหลาย ๆ ระบบของไทยนั้น ในทางวิชาการเรียกว่า การผสมผสานศาสนา เพราะในสำนึกยังมีความเชื่อเรื่องผี เรื่องการบูชาบรรพบุรุษอยู่ ต่อมาเมื่อรับพระพุทธศาสนาประจำชาติก็มีได้ละทิ้งความเชื่อดั้งเดิมทำให้พุทธศาสนาในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง

คติ ความคิด ความเชื่อ ที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ปรากฏให้เห็น ได้ในปัจจุบัน ได้แก่การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น บ่อเกิดแห่งความเชื่อสืบเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชุมชนในอดีตนั้น ดำรงชีวิตด้วยการปลูกพืชไว้กินเอง เลี้ยงสัตว์ไว้กินและใช้งาน

ผสมผสานกับการหาผลผลิตต่าง ๆ ที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อการยังชีพ ความรู้สึกผูกพันกับธรรมชาติจึงมีมากกว่าความเป็นอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับลัทธิทางศาสนาพุทธ พราหมณ์ เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับค้ำย จึงก่อให้เกิดความเชื่อแบบผี พราหมณ์ พุทธ ขึ้นมา ซึ่งส่วนผสมของความเชื่อเหล่านี้จะมีส่วนไหนมากกว่ากันนั้นอยู่กับพื้นฐานและการพัฒนาของชุมชนแต่ละแห่ง

ความเชื่อแบบดั้งเดิมนั้นเกิดขึ้น สืบทอด และพัฒนาการมานาน อันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษในสิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสมและถ่ายทอดไว้ให้ ดังจะพบได้ในชุมชนชนบทไทยในทุกภาคของประเทศไทย เช่น ชุมชนภูเขาจะมีความเชื่อในเรื่องของผีป่า เจ้าป่า เทพารักษ์ ผู้ที่อยู่ตามพื้นราบ ก็มีความเชื่อในเรื่องของพระภูมิเจ้าที่ พระภูมินา การสู่ขวัญ การให้ความเคารพแก่แม่โพสพ ผู้ที่อยู่ตามแม่น้ำ ริมทะเล มักจะเชื่อในเรื่องของแม่ย่านางเรือ เป็นต้น นอกจากนี้ได้แก่ การไหว้ครู ครอบครู บูชาครู การตั้งศาลประกอบพิธีบวงสรวงต่าง ๆ ดังวงจรชีวิตในรอบปีของชาวบ้านในชนบทไทย (อังกูต สมคะเนย์, 2535, หน้า 37-38)

ส่วนประกอบของศาสนาและความเชื่อมี 3 ประการ (อมรา พงศาพิชญ์, 2540, หน้า 27)

1. ความเชื่อในส่วนที่สมาชิกของกลุ่มถือว่าเป็นความจริงสุดยอด ไม่มีสิ่งใดมาลบล้างได้ เช่น คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า
2. พิธีกรรมทางศาสนา อาจเป็นสิ่งที่เดียวกันกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งสมาชิกของสังคมยึดถือสืบเนื่องกันมา
3. ผู้ประกอบพิธีกรรม หมายถึง ประสงค์ หรือผู้นำทางศาสนา ความเชื่อทางศาสนามักจะระบุดึงความดีความชั่ว ซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะที่เป็นศีลธรรม และมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า ความเชื่อคือการยอมรับต่าง ๆ การมอบความไว้วางใจ ความเชื่อมั่นต่อบุคคลหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความเชื่อสืบทอด และพัฒนาการมานาน อันเป็นผลจากการพึ่งพาธรรมชาติ และการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นความเชื่อที่ให้คุณค่ากับธรรมชาติ และการให้ความเคารพแก่บรรพบุรุษในสิ่งที่บรรพบุรุษสั่งสมและถ่ายทอดไว้ให้

2. ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี

ศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี จะเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อการดำเนินชีวิต มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ศิลปะ ศิลปกรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรม และประเพณี ไว้หลายท่านด้วยกัน

2.1 ศิลปะ

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าศิลปะไว้ดังนี้

วาสนา บุญสม (2541, หน้า 1) ให้ความหมายของคำว่าศิลปะ หมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นจากชีวิตจิตใจ ความรู้ ความสามารถ และความชำนาญของตนเอง แล้วถ่ายทอดความเข้าใจอันลึกซึ้งเหล่านั้นออกมาเป็นผลงานที่มีความงดงามและทรงคุณค่าแก่มหาชน ศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ขึ้นจากอารมณ์สะเทือนใจและจินตนาการที่สามารถจูงใจให้ผู้อ่าน ผู้ชม ผู้ฟังให้เลื่อมใสและชื่นชมศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ ผู้สร้างงานศิลปะเรียกว่าศิลปินหรือช่างฝีมือ ศิลปินไทยส่วนใหญ่นิยมสร้างศิลปะขึ้นจากแรงบันดาลใจทางธรรมชาติ เป็นการสร้างขึ้นตามคติความเชื่อที่สืบเนื่องมาจากศาสนา และความเชื่อทางไสยศาสตร์เป็นสำคัญ ศิลปินผู้สร้างนามธรรมให้เกิดเป็นรูปธรรม กล่าวคือการสร้างสิ่งที่มีอยู่ในใจ ในความรู้สึกออกมาเป็นรูปร่าง รูปภาพ เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้อื่นมองเห็นและสัมผัสได้

สิ่งที่สร้างขึ้นจากศิลปะเรียกว่า ศิลปกรรม ประณีตศิลป์ หรือวิจิตรศิลป์ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท (วาสนา บุญสม, 2541, หน้า 2-3)

1. สถาปัตยกรรม (Architecture) ได้แก่ การสร้างอาคารสถานที่ อนุสาวรีย์ โบสถ์ วิหาร
2. ประติมากรรม (Sculpture) ได้แก่ การปั้น การแกะสลัก และการหล่อรูป
3. จิตรกรรม (Painting) ได้แก่ การวาด การเขียนภาพ และการระบายสีภาพ
4. ดุริยางคศิลป์ (Music) ได้แก่ การขับร้อง ฟ้อนรำ นาฏศิลป์ คอนเสิร์ตไทย วงดุริยางค์ คอนตรี
5. ภาษาและวรรณคดี (Language and Literature) ได้แก่ ภาษาหรือหนังสือที่แต่งคี่ทั้ง คำและความหมาย กวีนิพนธ์

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ให้คำจำกัดความว่า ศิลปะ หมายถึงผลแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพ ความประทับใจ หรือ ความสะเทือนอารมณ์ ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ทัศนนิยมและทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ หรือเพื่อสนองตอบขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี หรือความเชื่อในลัทธิศาสนา

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า ศิลปะ เป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวมนุษย์เป็นสิ่งที่ให้คุณค่ามหาศาลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ศิลปะที่ให้คุณค่าทางร่างกายเป็นศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ เป็นสิ่งที่มนุษย์พบเห็นเข้าใจและเห็นคุณค่าคุณประโยชน์

ได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ศิลปะที่ให้คุณค่าทางจิตใจเป็นงานศิลปะที่มีคุณค่าในการพัฒนา มนุษย์ให้
มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2 วัฒนธรรม

2.2.1 ความหมายของวัฒนธรรม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมไว้ดังนี้

อมรา พงศาพิชญ์ (2540, หน้า 25) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า หมายถึงสิ่งที่
มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์วัตถุสิ่งของขึ้น
ใช้ หรืออาจเป็นการกำหนดพฤติกรรมและหรือความคิดตลอดจนวิธีการหรือระบบการทำงาน
ฉะนั้นวัฒนธรรมคือ ระบบในสังคมมนุษย์ที่มนุษย์สร้างขึ้น มิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตาม
สัญชาตญาณ

ณรงค์ เส็งประชา (2541, หน้า 47) ให้ความหมายของวัฒนธรรมว่า หมายถึงทุกสิ่งทุก
อย่างทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุซึ่งมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อนำเอามาใช้ช่วยพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของ
สังคม ซึ่งจะรวมถึงช่วยแก้ปัญหาและช่วยสนองความต้องการของสังคม

สุพัศรา สุภาพ (2542, หน้า 85) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรม” มีความหมาย
ครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือ
สังคมใดสังคมหนึ่งที่ประกอบด้วยความรู้ความเชื่อ ศิลปะ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี วิทยาการ
และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้ผลิต
สร้างขึ้น และเป็นที่ยอมรับรวมกันในสังคมในการที่จะนำมาใช้เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิต
เพื่อความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและ
เพื่อความมั่นคงของสังคม วัฒนธรรมเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งสมาชิกของสังคมตกลงกันใช้ร่วมกัน
มนุษย์ที่อยู่ในแต่ละสังคมย่อมจะมีวัฒนธรรมแตกต่างกัน วัฒนธรรมเป็นเครื่องชี้ให้เห็นความ
แตกต่างของสังคมมนุษย์

2.2.2 ประเภทของวัฒนธรรม สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529, หน้า 9)
ได้จำแนกวัฒนธรรมแนวสากลไว้ 5 สาขาดังนี้

1. สาขามนุษยศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องขนบธรรมเนียม ประเพณี คุณธรรม ค่านิยม ศาสนา
ปรัชญา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทไทยในสังคมการปกครองกฎหมาย ฯลฯ

2. สาขาศิลปะ ว่าด้วยเรื่อง วรรณคดี ดนตรี วิจารณ์ศิลป์ นาฏศิลป์ การละคร ฯลฯ

3. สาขาการช่างฝีมือ ว่าด้วยเรื่องการผลิตเครื่องใช้ และสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องทอง การจัดดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์ การทำเครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

4. สาขาคหกรรม ว่าด้วยเรื่องอาหาร การตกแต่งบ้าน ข้าราชการโรค การดูแลครอบครัว การกิน การอยู่ การต้อนรับแขก การประกอบอาชีพ ฯลฯ

5. สาขาการศึกษา และนันทนาการ ว่าด้วยเรื่องการเล่น เช่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบอง ฯลฯ

อมรา พงศาพิชญ์ (2540, หน้า 26 - 28) ได้แบ่งวัฒนธรรมในสังคมไทยเป็นสองประเภท คือ

1. วัฒนธรรมในชนบทนิยม ประเพณีความเชื่อ

1.1 ชนบทนิยม ประเพณี

การที่มีอยู่ของมนุษย์อยู่ด้วยกันย่อมจะมีข้อตกลงว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้น เรียกว่าชนบทนิยมประเพณี หรือประเพณี คนไทยเมื่อพบกันมักจะยกมือไหว้เป็นแสดงความเคารพ เมื่อย้ายบ้านก็มีขนบธรรมเนียมการขึ้นบ้านใหม่ การประเพณีปฏิบัติระดับสังคมในลักษณะพิธีกรรมเป็นการจัดงานประเพณี เช่น ประเพณีทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ประเพณีแห่นางแมว เป็นต้น

1.2 ความเชื่อ

วัฒนธรรมในลักษณะความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อในกุดผีปีศาจ เช่นพระภูมิเจ้าที่ ผีปู่ตา เทพเจ้า เป็นต้น

2. วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม

ในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์นั้นจะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ที่มนุษย์คิดประดิษฐ์ขึ้นมาที่อยู่อาศัยหรืออาหารมนุษย์จะต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติ

วาสนา บุญสม (2541, หน้า 16 - 17) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมในสังคมไทย ดังนี้

1. ด้านภาษา มีแบบแผนทางภาษาที่ใช้สื่อความเข้าใจระหว่างมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นภาษาท่าทาง การพูดจา หรือการใช้ลายลักษณ์อักษร

2. ด้านชนบทนิยมประเพณี ประเพณี มีแนวทางปฏิบัติของบุคคลในสังคมเพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความรู้สึกนึกคิดคล้ายกัน และการกระทำสิ่งต่าง ๆ ในแนวทางเดียวกัน

3. ด้านจริยธรรม มีแนวทางประพศปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมของบุคคลในสังคม เพื่อพัฒนาจิตใจให้เป็นคนคมีศีลธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

4. ด้านการแต่งกาย มีแนวนิยมการแต่งกายของประเทศ แต่ละวัยให้ดูสวยงาม เหมาะสมตามกาลเทศะ

5. ด้านการสร้างวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีแบบอย่างการสร้างเครื่องใช้ไม่สอย เครื่องประดับที่ประณีตสวยงาม คงทน เหมาะแก่ยุคสมัย

6. ด้านการบันเทิง มีแบบอย่างการแสดง และการละเล่นเพื่อความเพลิดเพลินใจ เช่น การเดินกำรำเคียว การขี่ม้าก้านกล้วย การชกมวยเมือง การแข่งเรือ เป็นต้น

7. ด้านศิลปะ มีแบบอย่างการแสดงออกอย่างงดงามแห่งอารมณ์การสะเทือนใจเกิด จากความนึกคิดที่สูง สามารถโน้มน้าวใจผู้ชม ผู้ฟัง ผู้อ่าน ให้คล้อยตามกล่อมเกลาจิตใจให้ผ่องใส ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม คุรียางศิลป์ และวรรณคดีไทย

ณรงค์ เส็งประชา (2541, หน้า 48) กล่าวว่าวัฒนธรรมมี 2 ประเภทคือ

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ซึ่งมนุษย์ได้คิดค้นสร้างขึ้น เป็นต้นว่า สิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน อาคารบ้านเรือน รถยนต์ ปากกา นาฬิกา ฯลฯ

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ แบบแผนในการดำรงชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศีลธรรม วิธีการกระทำ ฯลฯ

นิคม มุสิกคามะ และคณะ (2542, หน้า 21) ได้แบ่งวัฒนธรรมเป็น 5 ประเภท คือ

1. การดำรงชีพ (Life) คือ การนำเอาปัญญามาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอาหาร เสื้อผ้า ขารักษาโรค และที่อยู่อาศัย โดยการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อม

2. ภาษาและการสื่อสาร (Language) การแสดงความคิดเห็น การอพยพหนีจากอันตราย มนุษย์ได้นำเอาประสบการณ์ต่าง ๆ มาพัฒนาจนกระทั่งกลายเป็นภาษาและการสื่อสารภายใน เผ่าพันธุ์ หรือฝูงชนที่รวมตัวกัน พัฒนาสืบต่อกันมาจนกลายเป็นการเขียน การอ่าน การออกเสียง ฯลฯ

3. ศีลธรรม ศาสนา และขนบธรรมเนียม ประเพณี (Religion) คือการค้นรหาแนวทางการเอาชนะธรรมชาติและสร้างความสงบสุขให้แก่เผ่าพันธุ์ รูปแบบความเชื่อและพิธีการต่าง ๆ นั้น เกิดจากการเอาชนะความกลัวต่อเหตุเภทภัยต่าง ๆ ที่เกิดในยุคสมัยนั้น ๆ

4. ศิลปะและการรื่นเริง (Arts) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นการฉลางความสำเร็จ แบบพื้นฐานแล้วค่อย ๆ สร้างรูปแบบพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นแบบศิลปะชั้นสูง

5. การรวมอยู่ในสังคม (Social) เกิดจากการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและเครือญาติ ชุมชนจึงต้องม้กรอบภายในการดำรงชีวิต เช่น กฎระเบียบ และกติกาในสังคม

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ 1) วัฒนธรรมด้านวัตถุเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาอาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย เพื่อใช้ในดำรงชีวิต 2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุคือพิธีการต่าง ๆ แบบแผนในการดำรงชีวิต ความคิด ความเชื่อ ภาษา ศิลธรรม วิธีการกระทำแนวทางประเพณีปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมของบุคคลในสังคม เพื่อพัฒนาจิตใจให้เป็นคนดีมีศีลธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

2.3 ประเพณี

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประเพณี” ไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่นิยมถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี ซึ่งขนบธรรมเนียม ในที่นี้ มีความหมายว่า แบบอย่างที่นิยมกันมา

อมรรัตน์ เทพกำปนาท (2549) กล่าวว่า ประเพณี คือ ความประเพณีที่คนส่วนรวมถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และปฏิบัติสืบต่อกันมานาน จนลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน ซึ่งประเพณีใดถ้ามีมูลฐานเข้ากับจิตใจและนิสัยของคน และไม่เป็นการเสียหายแล้ว คนส่วนใหญ่ยังจะรักษาสืบทอดต่อเนื่องกันไป เพราะถือว่ายังมีประโยชน์ต่อสังคมอยู่ และยังเป็นลักษณะ หรือบุคลิกลักษณะของชาตินั้น ๆ ซึ่งหากชาติใดไม่มีประเพณีของตนสืบต่อมาแต่อดีต เป็นเสมือนสะพานคอยเชื่อมเก่าและใหม่ หรืออดีตและปัจจุบันให้ต่อกันแล้ว ชาตินั้น ๆ ก็จะเป็นชาติใหม่ที่เปรียบเหมือนเด็กอยู่เสมอ ไม่มีรากเหง้า อนุสาวรีย์ใด ๆ ก็ดี โลกทุกวันนี้ติดต่อเชื่อมโยงกันไปหมด กอปรกับมีการสื่อสารที่ก้าวหน้ารวดเร็ว การรับเอาประเพณีของชาติอื่น ๆ ที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องง่าย ซึ่งบางประเพณีก็ได้กลายมาเป็นประเพณีสากล ที่จำเป็นต้องรับเอาไว้ เพราะมิฉะนั้น เราอาจจะก้าวไม่ทันเขา แต่การลอกเลียนแบบประเพณีของคนอื่นมา โดยไม่มีการดัดแปลงให้เข้ากับประเพณีเดิมที่ฝังลึกในจิตใจของเรา ก็อาจจะทำให้ “ความเป็นชาติ” เสื่อมสลายหายไปได้ ดังนั้น จึงขึ้นกับคนในยุคเราเองแล้วละว่า จะเลิก หรือ เลือก ประเพณีใดให้คงอยู่ เพื่อที่จะไม่ทำให้เราล้าหลัง แต่ขณะเดียวกันก็ไม่สูญเสียตัวตนและความภาคภูมิใจในชาติของเรา ในสังคม โลกด้วย

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า ประเพณี หมายถึง การประเพณีบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย ความเคยชิน เป็นแบบแผน ความประเพณีที่คนส่วนรวมถือกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และปฏิบัติสืบต่อกันมานาน จนลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกัน แบบอย่างที่นิยมกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีที่ปฏิบัติกันทั่วไป รู้จักและถือปฏิบัติมา สมชัย ใจดี และบรรจง ศรีวิริยาภรณ์ (2533, หน้า 6 – 7) แบ่งประเภทของประเพณีไว้ ดังนี้

1. ประเพณีที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ พระราชพิธีแรกนาขวัญ สงกรานต์ และงานลอยกระทง เป็นต้น
2. ประเพณีเกี่ยวกับพุทธศาสนา ได้แก่ งานบวช เข้าพรรษา ออกพรรษา การสวดมนต์ไหว้พระ งานทอดกฐิน งานวันวันมาฆบูชา วิสาขบูชา อาสาฬหบูชา พิธีฝังลูกนิมิต งานทอดผ้าป่า ประเพณีสลากภัต เป็นต้น
3. ประเพณีสำหรับตัวบุคคล ได้แก่ การทำบุญวันเกิด พิธีโกนผมไฟ การบวช พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีมงคลสมรส และพิธีทำบุญศพ เป็นต้น
4. พิธีเบ็ดเตล็ด เช่น การวางศิลาฤกษ์ เป็นต้น

จากแนวคิดเกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี สรุปได้ว่า ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี จะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญต่อการแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ต่อการดำเนินชีวิต ซึ่งก็คือผลงานหรือกิจกรรมที่เกิดจากความคิดของชาวบ้านที่แสดงให้เห็นคุณค่าแห่งการดำเนินชีวิต วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเฉพาะกลุ่มชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเจริญงอกงาม และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของท้องถิ่นนั้น ๆ

3. การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น

วิถีชีวิตของคนไทยในอดีตมีความเป็นอยู่โดยอาศัยธรรมชาติ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชสมุนไพร ในการประกอบอาชีพนั้นเป็นการทำเพื่อให้มีอยู่กินมากกว่าที่จะทำเพื่อความมั่งมี ความร่ำรวย โดยที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกมาเป็นตัวกำหนดหรือมีอิทธิพลในการผลิต แต่ในปัจจุบันวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากซึ่งเป็นผลมาจากการมุ่งเน้นพัฒนาประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทำให้ระบบการผลิตเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า ระบบการผลิตยึดติดกับระบบธุรกิจภายนอกล้มเหลวทำให้ระบบการผลิตของชาวบ้านได้รับผลกระทบไปด้วย จึงก่อให้เกิดความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในชนบทอย่างรุนแรง ผลจากความล้มเหลวและความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจึงนำไปใช้เป็นที่เรียนทำให้เกิดแนวคิดการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในชนบท จึงได้มีการริเริ่มฟื้นฟูทรัพยากรในท้องถิ่นที่ได้สูญเสียไปให้มีสภาพอุดมสมบูรณ์พร้อมกับปรับสภาพการดำเนินชีวิตที่เคยถูกรอบงำด้วยระบบธุรกิจการค้ากลับมาสู่อาชีพเกษตรกรรมเพื่อความอยู่รอด โดยอาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ โดยยื่นหยัดต่อสู้ด้วยความเข้มแข็งด้วยกำลังกาย สติปัญญา และการสั่งสมประสบการณ์ได้อย่างเหมาะสม สามารถยืนหยัดอยู่

ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และสามารถนำหลักการ ความรู้ แนวคิด และประสบการณ์ไปถ่ายทอดให้กับอนุชนรุ่นต่อไป (มาลินี สวค้ำข้าว, 2538, หน้า 18)

การประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เห็น โดดเด่น มาก คือการนำภูมิปัญญาด้านการเกษตร ซึ่งประกอบด้วย

1. การทอผ้าพื้นเมือง ได้แก่ การทอผ้าไหม ทอผ้ามัดหมี่
2. การทำไม้กวาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากดอกหญ้า
3. การสาน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา และไม้ไผ่
4. การทอเสื่อ ได้แก่ การทอเสื่อกก
4. แนวการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

จากการที่สภาพสังคม และเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรมจึงมีผลทำให้สภาพการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการค้า ทำให้เกิดการนำแนวความคิดความรู้ และวิทยาการที่เคยได้ปฏิบัติกันมาผสมผสานกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต หรือประกอบกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมในการดำเนินชีวิตในครอบครัวและท้องถิ่น ซึ่งนับว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในกลุ่มนี้จะแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับกิจกรรมหรือผลงานว่าเป็นที่รู้จักกันทั่วไปหรือไม่ อาทิเช่น การหล่อโลหะ การทำขนม การเลี้ยงปลา การประดิษฐ์เครื่องนวดข้าว (อังกุล สมคะเนย์, 2535, หน้า 48)

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสะสมภูมิปัญญาของคนที่ได้มาจากประสบการณ์ การประกอบอาชีพ การคิดค้นขึ้นมาใหม่โดยอาศัยรากฐานแห่งความเชื่อหรือการอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่ง ไปสู่อีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการที่แตกต่างกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน

สามารถ จันทรสุรย์ (2534, หน้า 10 - 12) ได้กล่าวถึงวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่เด็ก เด็กโดยทั่วไปมีความสนใจระยะสั้นและมีความสนใจในสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่าย ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดความสนใจ การลงมือทำ การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกที่พึงปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรม หรือสิ่งที่ควรกระทำ และไม่ควรถูกกระทำ
2. วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มามากพอควร และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดกระทำได้หลายรูปแบบ ได้แก่

341614

๖
306.432
๐๘๗๓๐
๓.๒

ประการที่ 1 วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านวิธีการบายศรีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดทั้งสอดแทรกเนื้อหาในรูปแบบการบอกเล่าในกระบวนการหรือเนื้อหาหรือคำ ร้องของการบันเทิง เช่น ลิเก ลำตัด โนราห์ หนังตะลุง หนังประ โหมทัย กลอนลำ คำผญา คำสอຍ คำชอ เป็นต้น คำร้องดังกล่าวจะสอดแทรกเรื่องราวของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นขนบธรรมเนียม ประเพณี คติธรรม คำสอนศาสนา การเมือง การปกครอง การประกอบอาชีพการรักษาโรค รวมทั้งการปฏิบัติตนตามครรลองครองธรรม

ประการที่ 2 ถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น เขียนจารไว้ในใบลาน สมุดข่อย บุคดำ บุคขาว เป็นต้น

3. วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชน ในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็น หนังสือ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม และอื่น ๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรรรับหรือไม่รับ การถ่ายทอดรูปแบบที่หลากหลาย สะดวกต่อผู้บริโภคมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 93) ได้กล่าวถึงกรณีศึกษาชุมชนภาคใต้ จังหวัดสงขลา พบว่ากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิธีการต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด วิธีใด หรือหลาย ๆ วิธีรวมกัน สรุปได้ ดังนี้

1. การทำให้ผู้เป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ทำ เป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัว ญาติพี่น้อง และคนในชุมชนเดียวกัน

2. การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างมีเหตุผล เป็นธรรมชาติ เปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3. การสร้างกิจกรรม หรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้มาก เพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหลากหลาย และนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่

4. การบรรยาย สัมมนา หรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

สรุปได้ว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการส่งทอดความรู้ ความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมีลายลักษณ์อักษร และไม่มีลายลักษณ์อักษร

การจัดการศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนจะมีนโยบายและแนวคิดในการจัดการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของกรมสามัญศึกษา และของนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ โดยที่โรงเรียนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนได้ ซึ่งเป็นนโยบายและแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และนอกจากนี้ ยังมีระเบียบต่าง ๆ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศหรือกำหนดไว้ให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอแนะนำ เสนอเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

กรมวิชาการ (2539ค, หน้า 7) เสนอแนวทางการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่นที่ต้องการให้ชุมชนหรือท้องถิ่น เข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษา และมอบหมายงานหรือกิจกรรมให้เด็กนำไปทำ ที่บ้าน โดยครูและผู้บริหารจะเป็นผู้ประสาน ครูและชาวบ้านจะช่วยกันติดตามผลและประเมินผลของเด็ก ผลงานจะตกเป็นของเด็กและชาวบ้าน
2. ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เด็ก โดยชาวบ้านจะใช้วิธีการนำ เด็กไปศึกษาถึงแหล่งความรู้ในชุมชน ครูจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้เด็กรู้ว่าถ้าเรียนรู้กับชาวบ้านจะต้องทำ อย่างไร และจะได้ความรู้มาอย่างไร
3. โรงเรียนและชุมชนจะต้องร่วมกันประสานกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน เข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาทั้งที่จัดขึ้นบนฐานของโรงเรียนและจัดขึ้นบนฐานของชุมชน ซึ่งความสำคัญของการศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ได้ปรากฏเป็นมาตรา สำคัญในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 (กองการประชาสัมพันธ์, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2545, หน้า 18-146)

มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติและมีส่วนร่วมใน

การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสี่ยงภัยอากรช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พักพิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย ในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษา ศิลปะ ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย

จากสาระที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นแนวทางให้หน่วยงานราชการ และองค์กรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้ถือปฏิบัติเพื่อสืบสานงานด้านศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่องเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และการนำเอา “ภูมิปัญญาไทย” ไปสู่ระบบการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานปัจจัยหนึ่งของการดำรงชีวิตของมนุษย์ ยังได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for all) และสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) ได้มีบทบัญญัติสำคัญที่กำหนดไว้ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำคัญในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นหลักประกันถึงการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของสังคมไทยที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, หน้า 7-19)

หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม

กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ...

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดังต่อไปนี้ ... (4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้ สักส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุก วิชา ... (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตาม วัตถุประสงค์ ในวาระหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และ สถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหา วิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน

หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาโดยนำ ประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของ บุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประ โยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษา

จากสารบัญญัติ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) เพื่อให้การบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 27 ที่กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำ สาระของหลักสูตรเพื่อความเป็นไทย

ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การค้า รงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพของปัญหาในชุมชนและสังคม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในที่นี้จะขอนำระเบียบข้างข้อ และบางตอนมานำ เสนอ ดังนี้ คือ

ข้อ 5 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา” อยู่ภายใต้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาแต่งตั้งโดยผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับ

ข้อ 6 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. วางแผนการดำเนินงานวิชาการ กำหนดสาระรายละเอียดของหลักสูตรระดับสถานศึกษา และแนวการจัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคมศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่น

2. จัดทำคู่มือการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษานิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้การวัดผลประเมินผล และการแนะแนวให้สอดคล้องและเป็นไปตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนานุเคราะห์เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลและการแนะแนวให้เป็นไปตามจุดหมายและแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร

4. ประสานความร่วมมือจากบุคคล หน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ และชุมชนเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรและการใช้หลักสูตรแก่นักเรียนผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลป้อนกลับจากฝ่ายต่าง ๆ มาพิจารณาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

6. ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

7. ติดตามผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคล ระดับชั้น ระดับช่วงชั้นและระดับกลุ่มวิชาในแต่ละปีการศึกษาเพื่อปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

8. ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูและการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา และใช้ผลการประเมินเพื่อวางแผนพัฒนาการปฏิบัติงานของครู และการบริหารหลักสูตรปีการศึกษาต่อไป

9. รายงานผลการปฏิบัติงานและผลการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา โดยเน้นผลการพัฒนาคุณภาพนักเรียนต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคณะกรรมการการบริหารหลักสูตรระดับเหนือสถานศึกษา สาธารณชนและผู้เกี่ยวข้อง

ข้อที่ 8 ให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนชุมชนหรือผู้ประกอบการในท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้แทนศิษย์เก่าซึ่งอาจเป็นเป็นบุคคลที่เป็นกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหรือไม่ก็ได้ มีหน้าที่ให้คำปรึกษาตามที่คณะกรรมการขอความร่วมมือ แล้วแต่กรณี

ข้อ 9 ให้มีคณะอนุกรรมการเรียกว่า “คณะอนุกรรมการระดับกลุ่มวิชา” จำนวน 9 คณะ เรียกชื่อคณะอนุกรรมการตามชื่อกลุ่มวิชาในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ กลุ่มวิชาภาษาไทย กลุ่มวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กลุ่มวิชาทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์ กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ กลุ่มวิชาภาษาต่างประเทศ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอยู่ภายใต้คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแต่งตั้งโดยผู้บริหารสถานศึกษา

ในการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยไว้ 5 ด้าน ดังนี้ คือ ด้านการวางแผนและกำหนดนโยบายตามรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านการรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการประสานความร่วมมือและสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านการสนับสนุนให้ครูนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และด้านการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการเรียนการสอน

การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในการวางแผนและกำหนดนโยบายตามรูปแบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้บริหารโรงเรียนจำ เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สถานประกอบการ และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่เนื่องจากแต่ละชุมชนมีแหล่งวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวนมาก หลากหลายและไม่เหมือนกัน และให้ประโยชน์ต่อจัดการศึกษา ในระดับที่แตกต่างกัน ผู้บริหารจึงควรวางแผนแนวทางการใช้แหล่งวิทยาการในท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสะดวกต่อการบริหาร การนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นความจำ เป็นประการหนึ่งที่ต้องดำเนินการเพื่อนำ ข้อมูลไปใช้ในการวางแผน ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงขอเสนอในรายละเอียดดังต่อไปนี้

มยุรา เล็กเริงสินธุ์ (2540, หน้า 160-161) ได้เสนอแนวทางการวางแผนการใช้แหล่ง
 วิทยาการในท้องถิ่น เป็นลำดับขั้นดังนี้

1. สำรวจแหล่งวิทยาการ และขึ้นทะเบียนไว้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการการสำรวจ
 ควรบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของสถานที่ ที่ตั้ง การเดินทางจาก โรงเรียน สภาพและสิ่งอำนวยความสะดวก และประโยชน์เกี่ยวกับทางวิชาการ สถานที่บางแห่ง เช่น พิพิธภัณฑ์เมืองโบราณ มีคู่มือ
 เป็นเอกสารที่สามารถจะนำ มาขึ้นทะเบียนได้เลย

2. การจัดระบบทะเบียนแหล่งวิทยาการ ทะเบียนแหล่งวิทยาการอาจมีหลายประเภท
 หลายลักษณะควรมีการแบ่งออกตามลักษณะของประโยชน์เกี่ยวกับทางวิชาการ ว่า แหล่งวิทยาการ
 ใดมีประโยชน์กับกลุ่มวิชาใดเพื่อสะดวกในการเลือกใช้แหล่งวิทยาการ

3. การส่งเสริมชี้แนะ ให้ใช้แหล่งวิทยาการ การส่งเสริมชี้แนะ ให้ครูผู้สอนในโรงเรียนสนใจ
 ใช้แหล่งวิทยาการอาจทำได้โดยการจัดนิทรรศการเยี่ยมชมป้ายนิเทศต่าง ๆ ของโรงเรียนหรือจัดทำ
 เอกสารแนะนำ สถานที่ แนะนำบุคคลหรือของดีประจำท้องถิ่น เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งวิทยาการ
 ของท้องถิ่น

4. การแก้ไขปรับปรุงทะเบียนแหล่งวิทยาการในท้องถิ่น เมื่อเวลาผ่านไป แหล่งวิทยาการ
 บางอย่างที่เป็นแหล่งความรู้ในท้องถิ่นอาจจะเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ควรมี
 การตรวจสอบเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ทันสมัยอยู่เสมอ

กรมสามัญศึกษา (2544 ก, หน้า 3-6) ตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาไทย และเห็น
 คุณค่าของสิ่งที่มีอยู่อันเกิดแต่บรรพบุรุษได้สั่งสมมา และใช้ภูมิปัญญาไทยนั้นให้เกิดประโยชน์เป็น
 แหล่งการเรียนรู้พร้อมทั้งนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมคนทั่วไปคิดว่า
 ภูมิปัญญาไทย นี้กำหนดให้เรียนในวิชาสังคมเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงนั้นการใช้ภูมิปัญญาไทย
 สามารถนำมาใช้ได้กับทุกรายวิชา การได้มาซึ่งภูมิปัญญาไทยนั้น ทุกศาสตร์ และทุกด้านจะ
 ก่อให้เกิดพลังในแผ่นดินสืบทอดกันมา ภูมิปัญญาเหล่านี้จะถูกกำหนดไว้ในทุกรายวิชาให้ทำ
 การศึกษาและผนวกไว้ในวิชาทุก ๆ วิชา ทั้ง โดยการศึกษา โดยตรง เช่น ในวิชาวิทยาศาสตร์
 คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ภาษาไทย ศิลปศึกษา สุขศึกษา และพลศึกษาตลอดจนวิชาการงาน
 อาชีพ ส่วนวิชาภาษาต่างประเทศนั้นก็ตองนำ เอาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยไปสอดแทรกในการ
 สอนเพื่อเป็นการเผยแพรภูมิปัญญาไทยออกสู่สากลในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนา
 งานสู่การปฏิรูปการศึกษาของกรมสามัญศึกษา ปีงบประมาณ 2544 และ 2545 ยุทธศาสตร์ ที่ 2 คือ
 การปฏิรูปการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์หนึ่ง ที่เป็นหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่กรมสามัญศึกษาได้
 กำหนดกิจกรรมสำคัญให้โรงเรียนในสังกัดดำเนินการ 11 กิจกรรม ดังนั้น หน่วยศึกษานิเทศก์ กรม
 สามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 จึงได้ร่วมกับผู้บริหาร โรงเรียนและศึกษานิเทศก์จังหวัด จัดทำ

เครื่องมือเพื่อใช้ในการกำกับ ติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยที่โรงเรียนสามารถนำเครื่องมือนี้ไปปฏิบัติงานในโรงเรียนได้ตลอดเวลา โดยมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ เน้นการทำงานเชิงระบบ มีการเพิ่มขั้นการปฏิบัติงานจำนวนมากขึ้นไปเรื่อย ๆ จนเป็นงานปกติ เป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน และเป็นวัฒนธรรมขององค์กรในที่สุด กิจกรรม “การสืบค้นภูมิปัญญาไทย” เป็นกิจกรรมหนึ่งใน 11 กิจกรรม ที่มีการจัดทำ เครื่องมือในการกำกับติดตามและประเมินผล ที่มีรายการประเมินตามลำดับ ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2544 ก, หน้า 20)

1. มีการประชุมชี้แจงคณะกรรมการ โรงเรียนให้เข้าใจนโยบายและแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมสืบค้นภูมิปัญญาไทย
2. มีการประชุมชี้แจง ครู-อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง และผู้นำท้องถิ่น ให้เข้าใจและเห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมสืบค้นภูมิปัญญาไทย
3. มีการวิเคราะห์หลักสูตร กิจกรรมที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยและจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียน

4. มีการจัดทำ แบบสำรวจ สืบค้นภูมิปัญญาไทย
5. มีการดำเนินการสำรวจ ศึกษา สืบค้นภูมิปัญญาไทย
6. มีข้อมูลภูมิปัญญาไทย และชิ้นงานของภูมิปัญญาไทย
7. มีการจัดข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิปัญญาไทย
8. มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาไทยให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ
9. มีการนำภูมิปัญญาไทยมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว กรมสามัญศึกษา ยังได้มีการมอบหมายให้ทุกโรงเรียนได้ทำการสอนและใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น แล้วยังกำหนดให้ผู้เรียนได้จัดทำ โฮมเพจ (Homepage) หรือส่งแผ่นดิสก์ เพื่อจะได้คัดเลือกผลงานดีเด่นเผยแพร่ในระดับสากลต่อไปและคาดหวังว่าผลการดำเนินการนี้จะทำให้คนไทยทุกภูมิภาคได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ฐานรากหญ้า (Grass root) ของตนเองและประเทศให้ทั่วโลกได้รู้ถึงความเป็นอารยะของคนไทยที่มีภูมิปัญญาสั่งสมสืบทอดกันมาช้านานแล้ว และจะร่วมมือกันรักษาให้คงอยู่ตลอดไป พร้อมทั้งหวังหมายไม่ให้อาณาจักรอื่นมาลอกเลียนไปเป็นลิขสิทธิ์ของเขาอย่างที่เคยมีมาแล้ว (กรมสามัญศึกษา, 2544 ข, หน้า 3-6)

สรุปได้ว่า การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความตระหนักในความสำคัญของภูมิปัญญาไทย และเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่อันเกิดแต่บรรพบุรุษได้สั่งสมมา และใช้ภูมิปัญญาไทยนั้นให้เกิดประโยชน์เป็นแหล่งการเรียนรู้พร้อมทั้งนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และสังคมคนทั่วไป โดยการบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงแหล่งการเรียนรู้ และภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตน

การสนับสนุนการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ประเวศ วะสี (2536ก, หน้า 30-33) กล่าวว่าระบบการศึกษาของชาติต้องให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีแนวทางในการให้การสนับสนุน ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลประกาศเป็นนโยบายให้ระบบการศึกษาทั้งหมด ค้นคว้า เรียนรู้ และทำนุบำรุง ภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพิมพ์หนังสือ และสื่อในรูปแบบอื่นที่ช่วยภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีจำนวนมากและคุณภาพเหมาะสม และให้นำ มาใช้ในการศึกษาทุกระดับ
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ระบบการศึกษาทุกระดับ ทำการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยาลัยครูและมหาวิทยาลัย ทำการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทําให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเต็มไปหมด ซึ่งจะทำให้การรับรู้ของระบบการศึกษาสมบูรณ์ขึ้น อันจะมีผลกระทบต่อความรู้สึกและพฤติกรรมของชาติอย่างสำคัญ
4. ให้มีการสร้างตำราท้องถิ่น ทุกวันนี้โรงเรียนต่าง ๆ ใช้ตำราที่แต่งไปจากส่วนกลางเป็นใหญ่ ควรเปิดโอกาสให้ครูที่อยู่ในท้องถิ่นสร้างตำราจากความรู้ท้องถิ่นและใช้ในท้องถิ่นของตน นี่จะเป็นการเปิดศักยภาพของครูในท้องถิ่นทํา ให้การศึกษาสอดคล้องกับท้องถิ่นมากขึ้น และทําให้ชาติมีพลังความรู้จากของจริงขึ้นทั่วประเทศ
5. ปรับโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในชุมชน อย่างน้อยส่วนหนึ่งให้เป็นโรงเรียนชุมชน โดยทําหน้าที่ 3 อย่าง คือ ประการที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจชุมชนตามที่กล่าวในข้อ 3 ประการที่ 2 เป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาชุมชน และประการที่ 3 ให้การศึกษาทุกรูปแบบเพื่อชุมชน และดึงทรัพยากรจากชุมชน จากหน่วยราชการอื่น ๆ จากภาคธุรกิจ และจากองค์กรพัฒนาเอกชน เข้ามาใช้เพื่อพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ขึ้นทั้งประเทศโดยวิธีนี้จะแก้ปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้อย่างรวดเร็วโดยการ ผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญาชาวบ้าน ๆ และมีเครือข่ายของการเรียนรู้ซึ่งเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลทั้งประเทศ
6. ปรับระบบการศึกษาทั่วไป รวมทั้งในมหาวิทยาลัยด้วย ให้เป็นการศึกษาที่สร้างรากฐานของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีบูรณาการ และ โดยเรียนจากประสบการณ์ความเป็นจริงในสังคมไทยการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะเข้าไปอยู่ในการศึกษาที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์
7. การกระทำดังกล่าวข้างต้นต้องการความคล่องตัว รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนทั่วไปให้หน่วยงานต่าง ๆ ตัดสินใจการใช้เอง ส่วนรัฐประเมินผลงานและตรวจสอบความถูกต้อง

8. ส่งเสริมกลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ และสนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน สิ่งทีกล่าวข้างต้นหลายอย่างทำได้ยาก ด้วยโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการในทุกระดับ ควรส่งเสริมให้ใช้กลไกการทำงานอย่างไม่เป็นทางการ (Non formal mechanism) คือผู้ปฏิบัติงานต่างสังกัดรวมตัวกันในรูปกลุ่มหรือชมรม หรือรูปอื่นใดที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งจะช่วยให้มีอิสระ คล่องตัวมีความต่อเนื่อง และมีพลังมากกว่า รัฐบาลควรจัดงบประมาณอุดหนุนองค์กรพัฒนาเอกชนให้ทำการส่งเสริมการศึกษากับภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนจะช่วยเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐให้ดีขึ้น และช่วยสานให้เกิดความต่อเนื่องในหน่วยงานของรัฐเอง

9. ภาครัฐควรใช้ทุนทรัพย์สนับสนุนองค์กรพัฒนาเอกชน หรือจัดตั้งมูลนิธิหรือสถาบันในรูปเอกชนเพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าให้มีการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาไทย

แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ของกรมสามัญศึกษา ได้วางกรอบแนวคิดการดำเนินงาน โดยกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กร และระดับแผนงาน ในกลยุทธ์ระดับแผนงานที่ 2 คือ ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ โดยให้มีการเร่งรัดการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง (กรมสามัญศึกษา, 2545, หน้า 14-32)

สรุปได้ว่า แนวทางในการสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามแนวทางของประเวศ วะสี และแผนพัฒนาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ของกรมสามัญศึกษา เป็นแนวทางที่ผู้บริหารควรให้การส่งเสริมสนับสนุนพัฒนาครูให้มีการดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้เป็น การพิมพ์หนังสือตำราและผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ การศึกษาวิจัย การจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม การใช้แหล่งเรียน สือ และเทคโนโลยีการยกย่อง เชิดชู เผยแพร่ผลงาน และการสนับสนุนงบประมาณ

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีตัวชี้วัดเพื่อระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนในแต่ละกลุ่มสาระในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้องและเข้าใจ ตีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่านได้ วิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็น ได้แย้งและเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน เขียน กรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกย่อความ และเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่า และนำความรู้ความคิดจากการอ่านมาพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และ นำความรู้ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน

2. เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ ย่อความ จากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โวหาร ต่าง ๆ เขียนบันทึก รายงานการศึกษาค้นคว้าตามหลักการเขียนทางวิชาการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิง ผลงานงานของตนเองในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสารคดีและบันเทิงคดี รวมทั้งประเมินงาน เขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง

3. ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจารณญาณในการเลือก เรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ฟังและดู ประเมินสิ่งที่ฟังและดูแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีทักษะการพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พูดแสดงทรรศนะ ได้แย้ง โน้มน้าว และเสนอ แนวคิดใหม่อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและ กลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภท กาพย์ โคลง ร่ายและฉันท์ ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์ หลักการ สร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาคำต่างประเทศในภาษาไทยและภาษาถิ่น วิเคราะห์ และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. วิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้น รู้และ เข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และนำข้อคิดจากวรรณคดีและ วรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

1. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับระบบจำนวนจริง ค่าสมบูรณ์ของจำนวนจริง จำนวนจริง ที่อยู่ในรูปกรณฑ์ และจำนวนจริงที่อยู่ในรูปเลขยกกำลังที่มีเลขชี้กำลังเป็นจำนวนตรรกยะ

หาค่าประมาณของจำนวนจริงที่อยู่ในรูปกรณฑ์ และจำนวนจริงที่อยู่ในรูปเลขยกกำลังโดยใช้วิธีการคำนวณที่เหมาะสมและสามารถนำสมบัติของจำนวนจริงไปใช้ได้

2. นำความรู้เรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติไปใช้คาดคะเนระยะทาง ความสูง และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการวัดได้

3. มีความคิดรวบยอดในเรื่องเซต การดำเนินการของเซต และใช้ความรู้เกี่ยวกับแผนภาพเวนน์-ออยเลอร์แสดงเซตไปใช้แก้ปัญหา และตรวจสอบความสมเหตุสมผลของการให้เหตุผล

4. เข้าใจและสามารถใช้การให้เหตุผลแบบอุปนัยและนิรนัยได้

5. มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความสัมพันธ์และฟังก์ชัน สามารถใช้ความสัมพันธ์และฟังก์ชันแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

6. เข้าใจความหมายของลำดับเลขคณิต ลำดับเรขาคณิต และสามารถหาพจน์ทั่วไปได้ เข้าใจความหมายของผลบวกของ n พจน์แรกของอนุกรมเลขคณิต อนุกรมเรขาคณิต และหาผลบวก n พจน์แรกของอนุกรมเลขคณิต และอนุกรมเรขาคณิต โดยใช้สูตรและนำไปใช้ได้

7. รู้และเข้าใจการแก้สมการ และอสมการตัวแปรเดียวดีกรีไม่เกินสอง รวมทั้งใช้กราฟของสมการ อสมการ หรือฟังก์ชันในการแก้ปัญหา

8. เข้าใจวิธีการสำรวจความคิดเห็นอย่างง่าย เลือกใช้ค่ากลางได้เหมาะสมกับข้อมูล และวัดดูประสงค์ สามารถหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต มัชฐาน ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปอร์เซ็นต์ไทล์ของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และนำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลไปช่วยในการตัดสินใจ

9. เข้าใจเกี่ยวกับการทดลองสุ่ม เหตุการณ์ และความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ สามารถใช้ความรู้เกี่ยวกับความน่าจะเป็นในการคาดการณ์ ประกอบการตัดสินใจ และแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

10. ใช้วิธีการที่หลากหลายแก้ปัญหา ใช้ความรู้ ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ และสรุปผลได้อย่างเหมาะสม ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ในการสื่อสาร การสื่อความหมาย และการนำเสนอ ได้อย่างถูกต้อง และชัดเจน เชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ ในคณิตศาสตร์ และนำความรู้ หลักการ กระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปเชื่อมโยงกับศาสตร์อื่น ๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

1. เข้าใจการรักษาคุณภาพของเซลล์และกลไกการรักษาคุณภาพของสิ่งมีชีวิต
2. เข้าใจกระบวนการถ่ายทอดสารพันธุกรรม การแปรผัน มิวเทชัน วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตและปัจจัยที่มีผลต่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ
3. เข้าใจกระบวนการ ความสำคัญและผลของเทคโนโลยีชีวภาพต่อมนุษย์ สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม
4. เข้าใจชนิดของอนุภาคสำคัญที่เป็นส่วนประกอบใน โครงสร้างอะตอม การจัดเรียงธาตุในตารางธาตุ การเกิดปฏิกิริยาเคมีและเขียนสมการเคมี ปัจจัยที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี
5. เข้าใจชนิดของแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาคและสมบัติต่าง ๆ ของสารที่มีความสัมพันธ์กับแรงยึดเหนี่ยว
6. เข้าใจการเกิดปิโตรเลียม การแยกแก๊สธรรมชาติและการกลั่นลำดับส่วนน้ำมันดิบ การนำผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม ไปใช้ประโยชน์และผลต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม
7. เข้าใจชนิด สมบัติ ปฏิกิริยาที่สำคัญของพอลิเมอร์และสารชีวโมเลกุล
8. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างปริมาณที่เกี่ยวกับการเคลื่อนที่แบบต่าง ๆ สมบัติของคลื่นกล คุณภาพของเสียงและการได้ยิน สมบัติ ประโยชน์และโทษของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า กัมมันตภาพรังสีและพลังงานนิวเคลียร์
9. เข้าใจกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโลกและปรากฏการณ์ทางธรณีที่มีผลต่อสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม
10. เข้าใจการเกิดและวิวัฒนาการของระบบสุริยะ กาแล็กซี เอกภพและความสำคัญของเทคโนโลยีอวกาศ
11. เข้าใจความสัมพันธ์ของความรู้วิทยาศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาเทคโนโลยีประเภทต่าง ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่ส่งผลให้มีการคิดค้นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ก้าวหน้า ผลของเทคโนโลยีต่อชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม
12. ระบุปัญหา ตั้งคำถามที่จะสำรวจตรวจสอบ โดยมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ สืบค้นข้อมูลจากหลายแหล่ง ตั้งสมมติฐานที่เป็นไปได้หลายแนวทาง ตัดสินใจเลือกตรวจสอบสมมติฐานที่เป็นไปได้
13. วางแผนการสำรวจตรวจสอบเพื่อแก้ปัญหาหรือตอบคำถาม วิเคราะห์ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สมการทางคณิตศาสตร์หรือสร้างแบบจำลองจากผลหรือความรู้ที่ได้รับจากการสำรวจตรวจสอบ

14. สื่อสารความคิด ความรู้จากผลการสำรวจตรวจสอบโดยการพูด เขียน จัดแสดง หรือใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

15. อธิบายความรู้และใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงชีวิต การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทำโครงการหรือสร้างชิ้นงานตามความสนใจ

16. แสดงถึงความสนใจ มุ่งมั่น รับผิดชอบ รอบคอบและซื่อสัตย์ในการสืบเสาะหาความรู้ โดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่ให้ผลถูกต้องเชื่อถือได้

17. ตระหนักในคุณค่าของความรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ แสดงถึงความชื่นชม ภูมิใจ ยกย่อง อ่างอิงผลงาน ชิ้นงานที่เป็นผลจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย

18. แสดงความซาบซึ้ง ห่วงใย มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่า เสนอตัวเองร่วมมือปฏิบัติกับชุมชนในการป้องกัน ดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

19. แสดงถึงความพอใจ และเห็นคุณค่าในการค้นพบความรู้ พบคำตอบ หรือแก้ปัญหาได้

20. ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็น โดยมีข้อมูลอ้างอิงและเหตุผล ประกอบเกี่ยวกับผลของการพัฒนาและการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรมต่อสังคม และสิ่งแวดล้อม และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

1. มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

2. เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ รวมทั้งมีค่านิยมอันพึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูงตามความประสงค์ได้

3. มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทย ความภูมิใจในความเป็นไทย ประวัติศาสตร์ของชาติไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. มีนิสัยที่ดีในการบริโภค เลือกและตัดสินใจบริโภคได้อย่างเหมาะสม มีจิตสำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทย และสิ่งแวดล้อม มีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

5. มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ชี้นำตนเองได้ และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

1. สามารถดูแลสุขภาพ สร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค หลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง และพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้จ่าย สารเสพติด และความรุนแรง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ
2. แสดงออกถึงความรัก ความเอื้ออาทร ความเข้าใจในอิทธิพลของครอบครัว เพื่อน สังคม และวัฒนธรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางเพศ การดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี
3. ออกกำลังกาย เล่นกีฬา เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมสร้างเสริมสมรรถภาพ เพื่อสุขภาพ โดยนำหลักการของทักษะกลไกมาใช้ได้อย่างถูกต้อง สม่่าเสมอด้วยความชื่นชมและสนุกสนาน
4. แสดงความรับผิดชอบ ให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามกฎ กติกา สิทธิ หลักความปลอดภัยในการเข้าร่วมกิจกรรมทางกาย และเล่นกีฬาจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของตนเองและทีม
5. แสดงออกถึงการมีมารยาทในการดู การเล่น และการแข่งขัน ด้วยความมีน้ำใจนักกีฬา และนำไปปฏิบัติในทุกโอกาสจนเป็นบุคลิกภาพที่ดี
6. วิเคราะห์และประเมินสุขภาพส่วนบุคคลเพื่อกำหนดกลวิธีลดความเสี่ยง สร้างเสริมสุขภาพ ดำรงสุขภาพ การป้องกันโรค และการจัดการกับอารมณ์และความเครียดได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม
7. ใช้กระบวนการทางประชาสังคม สร้างเสริมให้ชุมชนเข้มแข็งปลอดภัย และมีวิถีชีวิตที่ดี

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับทัศนธาตุและหลักการออกแบบในการสื่อความหมาย สามารถใช้ศัพท์ทางทัศนศิลป์ อธิบายจุดประสงค์และเนื้อหาของงานทัศนศิลป์ มีทักษะและเทคนิคในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และกระบวนการที่สูงขึ้นในการสร้างงานทัศนศิลป์ วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เทคนิควิธีการ การแสดงออกของศิลปินทั้งไทยและสากล ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในการออกแบบสร้างสรรค์งานที่เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพสังคมด้วยภาพล้อเลียนหรือการ์ตูน ตลอดจนประเมินและวิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ด้วยหลักทฤษฎีวิจารณ์ศิลปะ
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบงานทัศนศิลป์ในรูปแบบตะวันออกและรูปแบบตะวันตก เข้าใจอิทธิพลของมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาระหว่างประเทศที่มีผลต่อการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ในสังคม

3. รู้และเข้าใจรูปแบบบทเพลงและวงดนตรีแต่ละประเภทและจำแนกรูปแบบของวงดนตรีทั้งไทยและสากล เข้าใจอิทธิพลของวัฒนธรรมต่อการสร้างสรรค์ดนตรี เปรียบเทียบอารมณ์และความรู้สึกที่ได้รับจากดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่างกัน อ่าน เขียน โน้ตดนตรีไทยและสากล ในอัตราจังหวะต่าง ๆ มีทักษะในการร้องเพลงหรือเล่นดนตรีเดี่ยวและรวมวง โดยเน้นเทคนิคการแสดงออกและคุณภาพของการแสดง สร้างเกณฑ์สำหรับประเมินคุณภาพการประพันธ์การเล่นดนตรีของตนเองและผู้อื่น ได้อย่างเหมาะสม สามารถนำดนตรีไปประยุกต์ใช้ในงานอื่น ๆ

4. วิเคราะห์ เปรียบเทียบรูปแบบ ลักษณะเด่นของดนตรีไทยและสากลในวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าใจบทบาทของดนตรีที่สะท้อนแนวความคิดและค่านิยมของคนในสังคม สถานะทางสังคมของนักดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ สร้างแนวทางและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์ดนตรี

5. มีทักษะในการแสดงหลากหลายรูปแบบ มีความคิดริเริ่มในการแสดงนาฏศิลป์เป็นคู่และเป็นหมู่ สร้างสรรค์ละครสั้นในรูปแบบที่ชื่นชอบ สามารถวิเคราะห์แก่นของการแสดง นาฏศิลป์และละครที่ต้องการสื่อความหมายในการแสดง อิทธิพลของเครื่องแต่งกาย แสง สี เสียง ฉาก อุปกรณ์ และสถานที่ที่มีผลต่อการแสดง วิเคราะห์การแสดงนาฏศิลป์และละคร พัฒนาและใช้เกณฑ์การประเมินในการประเมินการแสดง และสามารถวิเคราะห์ท่าทางการเคลื่อนไหวของผู้คนในชีวิตประจำวันและนำมาประยุกต์ใช้ในการแสดง

6. เข้าใจวิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการแสดงละครไทย และบทบาทของบุคคลสำคัญในวงการนาฏศิลป์และการละครของประเทศไทยในยุคสมัยต่าง ๆ สามารถเปรียบเทียบการนำการแสดงไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ และเสนอแนวคิดในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

1. เข้าใจวิธีการทำงานเพื่อการดำรงชีวิต สร้างผลงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการจัดการ ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา และทักษะการแสวงหาความรู้ทำงานอย่างมีคุณธรรม และมีจิตสำนึกในการใช้พลังงานและทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน

2. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับศาสตร์อื่น ๆ วิเคราะห์ระบบเทคโนโลยี มีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาหรือสนองความต้องการ สร้างและพัฒนาสิ่งของเครื่องใช้หรือวิธีการ ตามกระบวนการเทคโนโลยีอย่างปลอดภัย โดยใช้ซอฟต์แวร์ช่วยในการออกแบบหรือนำเสนอผลงาน วิเคราะห์และเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชีวิตประจำวันอย่างสร้างสรรค์ต่อชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม และมีการจัดการเทคโนโลยีด้วยวิธีการของเทคโนโลยีสะอาด

3. เข้าใจองค์ประกอบของระบบสารสนเทศ องค์ประกอบและหลักการทำงานของคอมพิวเตอร์ ระบบสื่อสารข้อมูลสำหรับเครือข่ายคอมพิวเตอร์ คุณลักษณะของคอมพิวเตอร์และ

อุปกรณ์ต่อพ่วง และมีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์แก้ปัญหา เขียนโปรแกรมภาษา พัฒนาโครงการคอมพิวเตอร์ ใช้ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ ติดต่อสื่อสารและค้นหาข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต ใช้คอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลให้เป็นสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนำเสนองาน และใช้คอมพิวเตอร์สร้างชิ้นงานหรือโครงการ

4. เข้าใจแนวทางสู่อาชีพ การเลือก และใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพ มีประสบการณ์ในอาชีพที่ถนัดและสนใจ และมีคุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1. ปฏิบัติตามคำแนะนำในคู่มือการใช้งานต่าง ๆ คำชี้แจง คำอธิบาย และคำบรรยายที่ฟัง และอ่าน อ่านออกเสียงข้อความ ข่าว ประกาศ โฆษณา บทหรือกรอง และบทละครสั้นถูกต้องตามหลักการอ่าน อธิบายและเขียนประโยคและข้อความสัมพันธ์กับสื่อที่ไม่ใช่ความเรียงรูปแบบต่าง ๆ ที่อ่าน รวมทั้งระบุและเขียนสื่อที่ไม่ใช่ความเรียงรูปแบบต่าง ๆ สัมพันธ์กับประโยคและข้อความที่ฟังหรืออ่าน จับใจความสำคัญ วิเคราะห์ความ สรุปความ ตีความ และแสดงความคิดเห็นจากการฟังและอ่านเรื่องที่เป็นสารคดีและบันเทิงคดี พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

2. สนทนาและเขียนโต้ตอบข้อมูลเกี่ยวกับตนเองและเรื่องต่าง ๆ ใกล้ตัว ประสบการณ์ สถานการณ์ ข่าว/เหตุการณ์ ประเด็นที่อยู่ในความสนใจและสื่อสารอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม เลือกและใช้คำขอรับ คำชี้แจง คำอธิบาย และให้คำแนะนำ พูดและเขียนแสดงความต้องการ เสนอและให้ความช่วยเหลือ ตอบรับและปฏิเสธการให้ความช่วยเหลือในสถานการณ์จำลองหรือสถานการณ์จริงอย่างเหมาะสม พูดและเขียนเพื่อขอและให้ข้อมูล บรรยาย อธิบาย เปรียบเทียบและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง/ ประเด็น/ ข่าว/ เหตุการณ์ที่ฟังและอ่านอย่างเหมาะสม พูดและเขียนบรรยายความรู้สึกและแสดงความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ กิจกรรม ประสบการณ์ และข่าว/เหตุการณ์อย่างมีเหตุผล

3. พูดและเขียนนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง/ ประสบการณ์ ข่าว/ เหตุการณ์ เรื่องและประเด็นต่าง ๆ ตามความสนใจ พูดและเขียนสรุปใจความสำคัญ แก่นสาระที่ได้จากการวิเคราะห์ เรื่อง กิจกรรม ข่าว เหตุการณ์ และสถานการณ์ตามความสนใจ พูดและเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรม ประสบการณ์ และเหตุการณ์ ทั้งในท้องถิ่น สังคม และโลก พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ

4. เลือกใช้ภาษา น้ำเสียง และกิริยาท่าทางเหมาะกับระดับของบุคคล เวลา โอกาสและสถานที่ตามมารยาทสังคมและวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา อธิบาย/อภิปรายวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และที่มาของขนบธรรมเนียมและประเพณีของเจ้าของภาษา เข้าร่วม แนะนำ และจัดกิจกรรมทางภาษาและวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม

5. อธิบาย/ เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างโครงสร้างประโยค ข้อความ ส่วนวน คำพังเพย สุภาษิต และบทกลอนของภาษาต่างประเทศและภาษาไทย วิเคราะห์/ อภิปรายความเหมือนและความแตกต่างระหว่างวิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมของเจ้าของภาษากับของไทย และนำไปใช้อย่างมีเหตุผล

6. ค้นคว้า/สืบค้น บันทึก สรุป และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และนำเสนอด้วยการพูดและการเขียน

7. ใช้ภาษาสื่อสารในสถานการณ์จริง/ สถานการณ์จำลองที่เกิดขึ้นในห้องเรียน สถานศึกษา ชุมชน และสังคม

8. ใช้ภาษาต่างประเทศในการสืบค้น/ ค้นคว้า รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปความรู้/ ข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ เผยแพร่/ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสารของโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น/ประเทศชาติ เป็นภาษาต่างประเทศ

9. มีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ (เน้นการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน) สื่อสารตามหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว โรงเรียน สิ่งแวดล้อม อาหาร เครื่องดื่ม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เวลาว่างและนันทนาการ สุขภาพและสวัสดิการ การซื้อ-ขาย ภูมิอากาศ การศึกษาและอาชีพ การเดินทางท่องเที่ยว การบริการ สถานที่ ภาษา และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายในวงคำศัพท์ประมาณ 3,600-3,750 คำ (คำศัพท์ที่มีระดับการใช้แตกต่างกัน)

10. ใช้ประโยคผสมและประโยคซับซ้อนสื่อความหมายตามบริบทต่าง ๆ ในการสนทนา ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน ควรอยู่ในดุลยพินิจของโรงเรียน ในด้านความเหมาะสม ทั้งกิจกรรมเนื้อหาสาระ และวัยของเด็ก ได้มีผู้ให้แนวทางการนำมาใช้ ทั้งที่เป็นผู้มีประสบการณ์ตรง และหน่วยงานของรัฐไว้หลายแนวทาง ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ให้แนวทางการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2539 ก, หน้า 6) มีดังนี้

1. โรงเรียนเป็นผู้นำกิจกรรมหรือเนื้อหาสาระที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน ไปจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาหลักสูตรขึ้นใน โรงเรียนให้เด็ก ได้เรียนรู้โดยคัดเลือกเนื้อหาหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

2. โรงเรียนเชิญเจ้าของภูมิปัญญา ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปัญญาชนชาวบ้าน ช่างเทคนิคชาวบ้าน หรือช่างฝีมือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 184 - 185) ได้เสนอมาตรการในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษาโดยใช้หลักสูตรนี้มีสถานภาพเท่าเทียมกับการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกน

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย ในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำ แผนแม่บท เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยและนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบข้อบังคับที่เปิด โอกาสให้ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

เพ็ชรี รุประวิเชตร์ (2545, หน้า 19 - 21) ได้จัดทำ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยจากผู้สูงอายุสู่เยาวชนในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ โรงเรียนบ้านท่าหลุก ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ

1. เพื่อค้นหาภูมิปัญญาของผู้สูงอายุในชุมชนเป้าหมาย

2. เพื่อนำภูมิปัญญาของผู้สูงอายุถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

3. เพื่อศึกษาถึงสุขภาพจิตและสุขภาพกายของผู้สูงอายุที่เห็นคุณค่าของตนเองและมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ระยะเวลาในการทำโครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 6 เดือน โดยการแบ่งการทำงานโครงการออกเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 ทำการเขียนโครงการเพื่อขออนุมัติงบประมาณและทำการศึกษาหาข้อมูลเพื่อเลือกชุมชนเป้าหมายที่ต้องการทำโครงการ

ระยะที่ 2 ทำการเก็บข้อมูลในชุมชนเพื่อหาผู้สูงอายุที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยวิธีการสนทนา กลุ่มย่อย (Focus group) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน

คณะครู และนักเรียน เพื่อหากกลุ่มที่สนใจจะเข้าร่วมโครงการ และประสานงานฝ่ายต่าง ๆ เพื่อจัดการอบรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้คัดเลือกหรือมีอยู่ในชุมชนที่ทำการศึกษา

ระยะที่ 3 ทำการจัดอบรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นเวลา 3 วันอย่างต่อเนื่อง และสรุปนำเสนอผลงานประเมินผลการถ่ายทอดและมอบวุฒิบัตรขอบคุณผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่าย มีบทสรุป คือ ผู้ที่เป็นวิทยากรผู้สูงอายุและเยาวชนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อการจัดโครงการนี้มากและเรียกร้องให้มีการทำ หรือบรรจุไว้ในหลักสูตร ทางคณะครูก็มีความพึงพอใจที่จะนำ วิธีการนี้ไปปฏิบัติเพื่อการเรียนการสอนตามแนวการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะช่วยแก้ปัญหาอัตราครูที่ว่างลงจากโครงการเกษียณก่อนอายุที่ทำให้ขาดแคลนครู นอกจากนี้ยังสนับสนุนให้โรงเรียนและชุมชนมีความใกล้ชิดกันเหมือนในอดีตของสังคมชนบทไทย แนวทางการถ่ายทอด ได้จัดขึ้นแบบเป็นการเรียนการสอนวิชางานบ้านเริ่มจากการให้วิทยากรผู้สูงอายุแต่ละคนสร้างความคุ้นเคยกับผู้เรียน และหลังจากนั้นก็ให้วิทยากรได้เล่าประวัติความเป็นมาของ คนในสมัยก่อนและได้ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญานั้น ๆ มาอย่างไร ได้ใช้ประโยชน์อะไรบ้าง แล้วแยกเรียนหรือถ่ายทอดเป็นกลุ่ม ๆ ตามที่นักเรียนสนใจ และลงมือปฏิบัติโดยการสาธิต ทำให้ดู และให้นักเรียนลงมือทำ ตามซึ่งลักษณะการเรียนรู้เป็นแบบการเรียนรู้แบบชีวิตจริงและมีการซักถามได้ โดยพยายามให้บรรยากาศเป็นธรรมชาติมากที่สุด ในการถ่ายทอดและเรียนภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นได้ จัดให้มีการถ่ายทอดและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 3 วันในคาบเรียนตอนบ่าย ในช่วงการถ่ายทอดและเรียนรู้ได้จัดแบบระบบโรงเรียนผสมระบบการเรียนรู้แบบชีวิตจริงขณะถ่ายทอดทีมโครงการได้เข้าช่วยสนับสนุนด้วยการแนะนำให้นักเรียนได้ซักถามวิทยากร เพราะบางครั้งเนื่องจากวิทยากรผู้สูงอายุไม่เคยเป็นครู ดังนั้น วิทยากรก็จะลงมือทำ โดยไม่ได้พูดสอนอะไร นักเรียนก็ดูและทำตามเท่านั้น หลังเสร็จสิ้นโครงการนี้สรุปประโยชน์ที่ได้ ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้สูงอายุที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าสามารถทำประโยชน์ให้ลูกหลานเยาวชนในชุมชนได้และสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยร่วมทำโครงการ

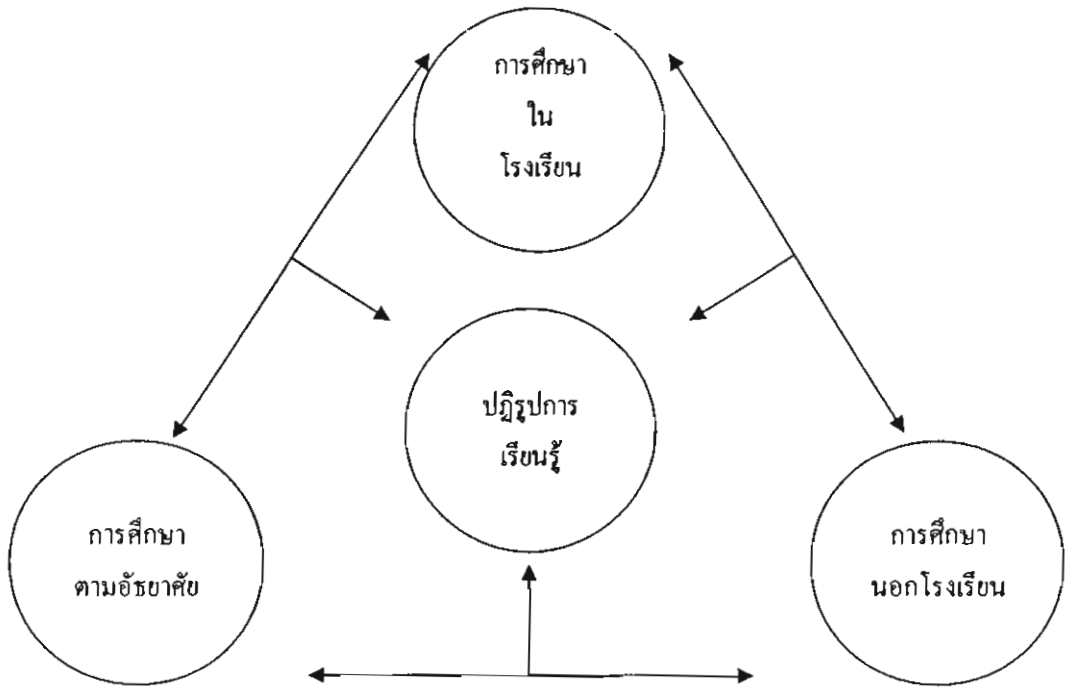
2. ประโยชน์ต่อผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพบ้านท่าหลุก คือสามารถเรียนรู้และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนสนใจ เยาวชนจะได้รับการถ่ายทอดและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำ ได้ทันที ผู้เรียนยังเสนอความคิดเห็นว่ารู้สึกรักคายายมากขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนสองวัยที่แตกต่างกันมากและห่างกันในสังคมไทยปัจจุบัน

3. ประโยชน์ต่อโรงเรียน ทำให้สามารถทำหลักสูตรท้องถิ่นได้เองตามวิธีการทำโครงการ และมีครูช่วยสอนจากวิทยากรผู้สูงอายุที่มีอยู่ในชุมชน

4. ประโยชน์ต่องานส่งเสริมสุขภาพสาธารณสุข

5. ประโยชน์ต่อคณะผู้ทำโครงการ สามารถทำโครงการได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับสังคมและการศึกษาของประเทศในยุคปัจจุบัน

วิเชียร ภู่อสุวรรณ (2545, หน้า 33-35) ได้เสนอบทความ การนำ ภูมิปัญญาไทยกับการ พัฒนาศักยภาพโดยเน้น โรงเรียนเป็นสำคัญ ที่เป็นการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการทำโครงการ เป็นจัดการการศึกษาที่สอดคล้องกับ ระบบการบริหาร โดยโรงเรียนเป็นฐาน (School-based management) เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และจัดการศึกษานั้นจะต้องเพื่อทุก ๆ คน ปัจจุบันสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานหลายแห่งมีการจัดการศึกษาโดยหันมาใช้ภูมิปัญญา ไทยผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลมีการปฏิรูปการเรียนรู้ใหม่โดยเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ตาม ศักยภาพของตนเอง รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม โลก รู้ที่จะเลือกแก่นและทิ้งกาก หมายถึง รู้ที่จะใช้กระบวนการต่าง ๆ เช่น การสังเกต การคิดวิเคราะห์ การจดบันทึก การตั้งข้อสังเกต ไคร่รู้ ฯลฯ และสามารถทบทวนความรู้ที่ได้มาว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ กล้าที่จะยืนยัน และภูมิใจใน องค์ความรู้ นั้น ๆ โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี เป็นอีก โรงเรียนหนึ่งที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาศักยภาพของ โรงเรียน โดยใน โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ตามอัชฌาศัย นอก โรงเรียนใช้ปัจจัยองค์รวม ปัจจัยสนับสนุน และกระบวนการวิจัย เพื่อนำ ไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษา จัดทำโครงการ โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานและภูมิปัญญาท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วม ในการระดมความคิด เสนอแนวทาง มีการกำหนด ยุทธศาสตร์การดำ เนินงานพัฒนาศักยภาพของ โรงเรียนในการประสานทั้ง 3 ระบบเข้าด้วยกัน

ภาพประกอบที่ 2 การประสานการจัดการศึกษาทั้ง 3 ระบบ เพื่อการปฏิบัติการเรียนรู้
ที่มา : วิเชียร ภูสุวรรณ (2545, หน้า 35)

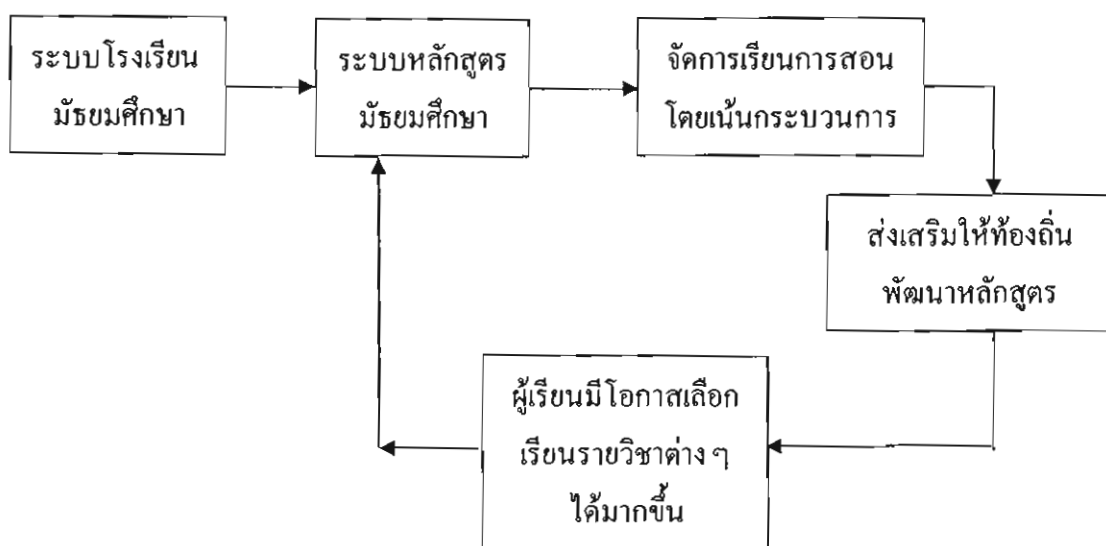
การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยเพื่อพัฒนาศักยภาพของโรงเรียน นั้น นายแพทย์ประเวศ วะสี กล่าวว่า ชุมชนควรมีการรวมตัวเป็นประชาคม มีการประชุม เสวนาบ่อย ๆ และระบบในโรงเรียนไม่ควรแข็งตัวมากนัก เช่น การจัดเวลาให้นักเรียนได้ไปศึกษา ค้นคว้า สังเกต สัมภาษณ์ เก็บข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งเรียนรู้ ครูและปราชญ์ชาวบ้านร่วมกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้เขาได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ

สำเร้ง เจริญเผ่า (2545, หน้า 28-30) ได้นำ สรุปไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ตามความเป็นจริงของชีวิต โดยได้ให้แนวคิดว่าการบูรณาการเป็นการกำหนดสาระและเรื่องราวที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมตามระดับความสามารถและวัยของผู้เรียน การกำหนดเรื่องราวที่เสมือนกับเรื่องจริงที่มีอยู่ในชีวิตจริงให้นักเรียนได้เรียนรู้ก็จะเป็นการนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตจริงของนักเรียน ในการเรียนรู้ของนักเรียน เมื่อได้หัวข้อและสาระหลักในการเรียนรู้ ที่เป็นความต้องการของนักเรียนแล้ว ในระยะแรก ครูผู้สอนจำเป็นต้องจะต้องเป็นภาระในการให้คำแนะนำ หรือวางแผนจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ฝึกฝนคุณลักษณะที่จำเป็นเพื่อพัฒนาไปสู่บุคคลแห่งการเรียนรู้ และต้องแสวงหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้นักเรียนได้ศึกษาอีกด้วย

จากหลักการและแนวในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การกำหนดหลักสูตร เนื้อหาจึงเป็นสิ่งที่ต้องกำหนดขอบเขตอย่างกว้าง เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการ ของสถานศึกษาในการที่จะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น มีจุดเน้นที่สำคัญหรือความคาดหวังที่สำคัญเหมือนกัน 3 ประการด้วยกัน คือ (สุรเชษฐ จิตตะวิกุล, 2542, หน้า 224-227)

1. จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการ
2. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร
3. ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ

จุดเน้นหรือความคาดหวังทั้ง 3 ประการ เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ดีขึ้น อาจเขียนแผนภูมิแสดง ให้เห็นถึงจุดเน้นหรือความคาดหวังของหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งตอนต้นและตอนปลาย ดังภาพประกอบที่ 3

ภาพประกอบที่ 3 จุดเน้นหรือความคาดหวังของหลักสูตรมัธยมศึกษา

ที่มา: สุรเชษฐ จิตตะวิกุล (2542, หน้า 270)

หลักสูตรมัธยมศึกษา นอกจากจะมุ่งเน้นให้ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการแล้วหลักสูตรทั้งสองระดับยังคำนึงถึงความต้องการและความจำเป็น อย่างหลากหลายของประชาชนในแต่ละชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ อีกด้วย เช่นการเพิ่มรายได้ด้วย วิธีการประกอบอาชีพเสริม ซึ่งจะหาได้ด้วยระบบการศึกษาเท่านั้น ฯลฯ ซึ่งความต้องการและ ความสนใจเหล่านี้ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปทั้งในด้านของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ และสังคม ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว หลักสูตรมัธยมศึกษาจึงต้องเปิดกว้างมากกว่าเดิม เท่าที่เคยปฏิบัติกันมา ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถพัฒนาหลักสูตรให้ เหมาะสมกับความต้องการและเอกลักษณ์ประจำ ท้องถิ่น (ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เกี่ยวกับจารีต ประเพณี วัฒนธรรม และอาชีพตระกูลช่างเดิม ฯลฯ) เพื่อให้ผู้เรียนในแต่ละชุมชนและท้องถิ่น ได้รับ ประโยชน์ทางการศึกษาที่แตกต่างกัน ไปอย่างเท่าเทียมกัน โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

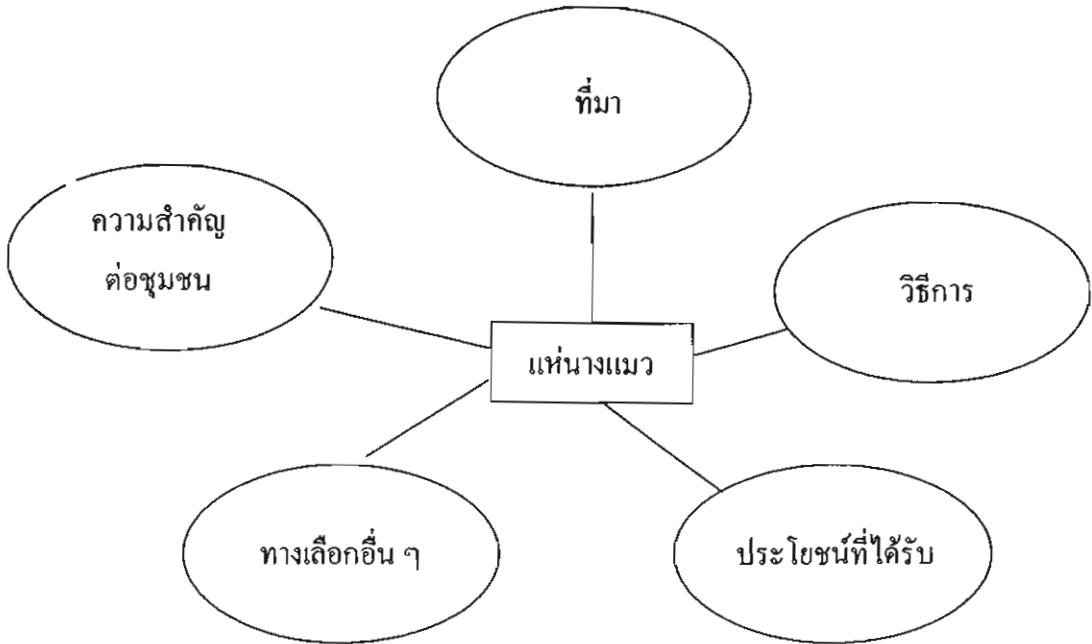
1. หลักสูตรระดับท้องถิ่นที่สร้างและพัฒนาขึ้นมาใหม่นั้น ต้องคำนึงถึงความต้องการ อย่างหลากหลายของแต่ละท้องถิ่นประกอบกันด้วย ซึ่งความแตกต่างเหล่านั้นได้แก่ด้าน
 - 1.1 สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น สภาพของดิน น้ำ อากาศ สารเคมี ฯลฯ
 - 1.2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนั้น ๆ สามารถพัฒนา หลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการและเอกลักษณ์ประจำ ท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นได้รับประโยชน์สูงสุดทางการศึกษา
 - 1.3 มุ่งปลูกฝังและสร้างเสริมให้ผู้เรียนทุกคนมีความรักและความผูกพันกับท้องถิ่น ของตนเองมากยิ่งขึ้น
 - 1.4 สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรระดับ ท้องถิ่น ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ตามที่ชุมชนและท้องถิ่นนั้น ๆ ต้องการมากที่สุด
2. จัดให้มีการปรับรายละเอียดเนื้อหาวิชาต่าง ๆ โดยวิธี
 - 2.1 เพิ่มเติมหรือปรับรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ ให้เหมาะสมมากขึ้น กว่าเดิม
 - 2.2 กำหนดหรือจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ทั้งกิจกรรมในหลักสูตร และกิจกรรมร่วมหลักสูตร ในโรงเรียนอย่างกว้างขวาง
 - 2.3 จัดทำสื่อหรือหนังสือประกอบการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมทั้งในด้านการจัด รูปเล่ม ภาพประกอบ และเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตร มัธยมศึกษาในปัจจุบันอีกด้วย

2.4 ต้องพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นระยะ ๆ อย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาการเรียนการสอนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมที่นอกเหนือไปจากการใช้รายวิชาที่ส่วนกลาง (หลักสูตรแม่บทหรือหลักสูตรแกน) กำหนดไว้ได้ด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายให้ครูทุกคนจัดการเรียนการสอน (กรมสามัญศึกษา, 2544 ข, หน้า 3 - 6) โดยใช้กระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ทั้งความพร้อมด้านสื่อการสอน ความพร้อมด้านจิตวิทยาการเรียนรู้การรู้จักนักเรียนทุกคนในชั้นเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ไม่เครียดการเรียนที่สำคัญคือ ต้องให้นักเรียนได้ออกไปเรียนรู้สำรวจท้องถิ่น รู้จักท้องถิ่น จัดการเรียนแบบเข้าค่ายเพื่อรู้จักแหล่งการเรียนรู้รอบ ๆ โรงเรียนและชุมชนของตนเอง จัดทำ พิพิธภัณฑน์ใน โรงเรียนจนเกิดความตระหนักในความสำคัญของชุมชนภูมิปัญญาที่ปรากฏใน ชุมชน มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่นของตนเอง รักษาชุมชนให้น่าอยู่ กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญและดำเนินการตามรอยเบื้องยุคลบาทเพื่อสืบสานพระราชดำริ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดทั่วประเทศหันมาสืบค้นภูมิปัญญาจากท้องถิ่นที่รายรอบ โรงเรียนของตนเอง เพื่อให้ครูกรมสามัญศึกษารู้จักกระบวนการสืบค้น และนำนักเรียน ตลอดจนประชาชนใน ท้องถิ่น ได้เรียนรู้ในเรื่องที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้ ไม่ว่าจะเป็นชื่อจังหวัด ตำบล หมู่บ้านของตน ประเพณี การละเล่น อาชีพ อาหาร ยารักษาโรค การทอผ้า การจักสาน ตลอดจนบุคคลผู้ทำประ โยชน์ให้ชุมชน แล้วนำมาบันทึกไว้เป็นหลักฐาน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นหลังทำ การสืบค้นต่อไป นอกจากนั้น กรมสามัญศึกษา ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ๆ เพื่อพัฒนาให้ก้าวหน้า ไปสู่องค์ความรู้สากลเช่นเดียวกับการดำเนินงานตามพระราชดำริของศูนย์ศิลปาชีพ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาไทย เห็นแนวทางในการนำภูมิปัญญา คังกล่าว มาพัฒนาตนเอง เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติสืบไป (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2544)

ดังนั้น กรมสามัญศึกษา จึงมีนโยบายที่ชัดเจน ที่จะให้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา ได้สืบค้น ภูมิปัญญาไทย และจัดการเรียนการสอนจนนักเรียนตระหนักในความสำคัญ และเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาไทย จนเกิดความภาคภูมิใจรักและผูกพันกับท้องถิ่นของตนเอง ดังตัวอย่าง กรอบแนวคิดของอธิบดีกรมสามัญศึกษา นางกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา จากการดูการสอนของนาย ประสาน เติญชรพันธ์ โรงเรียนบ้านแพรงประชาสรรค์ อำเภอบ้านแพรง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปเป็นประเด็นได้ว่า 1) เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้รัก และภาคภูมิใจแล้วยังเป็นการรักษาภูมิปัญญาไทยไม่ให้สูญหายควร จะมีกระบวนการเรียนรู้เชิงวิจัย ในเรื่องนี้ การเชื่อมโยงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล จากความรู้ที่มีอยู่แล้วไปสู่การสร้างสรรค์สิ่ง

ใหม่ ๆ และประเด็นที่ 2) การที่ครูจะทำ ได้จะต้องมีองค์ความรู้ระดับหนึ่ง ซึ่งจะได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือจากเอกสารที่ประมวลไว้ สามารถวิเคราะห์เห็นความเชื่อมโยง โดยใช้ แผนที่ความคิด (Mind mapping) ตัวอย่างเช่น เรื่องการแห่นางแมวมีความยืดหยุ่นคล่องตัวภายในตัว โรงเรียนมีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน และมีสิ่งที่จะช่วยให้ทำงานได้สำเร็จ ดังภาพประกอบที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 แผนที่ความคิด การแห่นางแมว ที่มา: กรมสามัญศึกษา (2544 ข, หน้า 3)

จะเห็นได้ว่า แนวทางการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีหลายแนวทางและเป็นสิ่งจำเป็นที่ทางโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อให้การบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยมีแนวทางให้เลือกดำเนินการตามความเหมาะสมหรือบริบทของแต่ละสถานศึกษา ตามที่ได้นำเสนอแล้วนั้นพอสรุปได้ดังนี้ คือ แนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ การจัดทำ โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ตามความเป็นจริงของชีวิต โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การเข้าค่ายเพื่อรู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือแหล่งการเรียนรู้รอบ ๆ โรงเรียนและชุมชนของตนเอง การจัดทำพิพิธภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโรงเรียน เป็นต้น

เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique)

เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (The Delphi Technique) เริ่มขึ้นโดยการค้นพบของ กองทัพอากาศของสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1952 เป็นวิธีการศึกษาและวิจัยสิ่งต่าง ๆ โดยการ สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่ต้องวิจัย และมีการเปิดเผยเทคนิคนี้เป็นครั้งแรกใน ปี ค.ศ. 1962 (บัญญัติ สารวรินทร์, 2540) โดยนักวิจัยของบริษัทแรนด์ (The Rand Corporation) ชื่อ Olaf Helmer และ Norman Dalky เทคนิคเดลฟายนี้เป็น เทคนิคที่คาดการณ์อนาคตและยังเป็น เทคนิคที่ใช้สื่อสารระหว่างผู้เชี่ยวชาญ ช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนได้รับข่าวสารแลกเปลี่ยนความ เชี่ยวชาญระหว่างกันโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากัน โดยตรงเช่นเดียวกับการระดมสมอง (Brain Storming) หรือการประชุมแบบอื่น ๆ เดลฟายรูปแบบเดิมมีลักษณะเฉพาะ ต่อมามีการปรับปรุงไป บ้างแต่ระเบียบวิธีการใหญ่ ๆ ยังเหมือนเดิม คือการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างเป็น ระบบโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน คาดการณ์ว่าภายในเวลาที่กำหนดเช่นอีก 20 ปี ข้างหน้าจะมี เหตุการณ์ใดหรือแนวโน้มใด เกิดขึ้นบ้างจากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์และให้ข้อมูล ป้อนกลับในรูปสติดิอย่างง่าย ส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาคำตอบเดิมของตน เปรียบเทียบกับกลุ่ม แล้วคาดการณ์หรือตอบตามรูปแบบที่ผู้วิจัยกำหนดอีกครั้ง ผู้วิจัยก็นำข้อมูลมา วิเคราะห์ใหม่แล้วอาจป้อนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์กลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์อีกครั้ง โดยปกติกระบวนการทำซ้ำ (Interactive Process) แบบนี้จะดำเนินการอยู่ จนกว่าจะได้คำตอบที่เป็น ฉันทามติ หรือ Consensus ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจุดประสงค์การทำซ้ำดังกล่าวก็เพื่อที่จะ ได้กลั่นกรอง (Refine) ความเชี่ยวชาญของกลุ่มผู้เชียวชาญนั่นเอง (สุขวิทย์ ปู่ทอง, 2541)

ความหมายของเทคนิคเดลฟาย

เขียนฉาย กิระนันท์ (2539, หน้า 122) กล่าวถึงเทคนิคเดลฟายว่าเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ อีกแบบหนึ่งที่ได้รับการประคิษฐ์และการพิจารณาขึ้นมาเพื่อใช้ในการวิจัยอนาคต โดยเฉพาะ อาจเรียกว่า DT เป็นวิธีการที่ใช้กำหนดโครงสร้างของกระบวนการสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุผลในการพิจารณาปัญหา ที่ซับซ้อนมาก ๆ รวมกัน โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับอนาคต เช่นนี้ จะเป็นปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อนมาก ๆ เกินกว่าที่คนใดคนหนึ่งจะสามารถวิเคราะห์ได้ถี่ถ้วน และรอบคอบพอ

บัญญัติ สารวรินทร์ (2540, หน้า 52) กล่าวถึงเทคนิคเดลฟายว่า เป็นกระบวนการอย่างเป็น ระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นหรือการตัดสินใจ ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขา ใด สาขาหนึ่งเกี่ยวกับแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการสัมภาษณ์หรือใช้แบบสอบถามใน ลักษณะของการระดมความคิด โดยที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่จำเป็นต้องมาเผชิญหน้ากัน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และมีความถูกต้องน่าเชื่อถือที่สุด

สุขวิทย์ ปู่ทอง (2541, หน้า 68) กล่าวถึงเทคนิคเคลฟายว่า เทคนิคเคลฟายเป็นกระบวนการที่รวบรวมความคิดเห็นหรือการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวข้องกับอนาคตจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความถูกต้อง นำเชื่อถือมากที่สุด โดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องนัดสมาชิกในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาประชุมกัน โดยตัดสินใจปัญหาในรูปแบบของการตอบคำถามซึ่งเทคนิคนี้ จะทำให้ผู้วิจัยสามารถระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัดรวมทั้งประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายอีกด้วย นอกจากนี้ เทคนิคเคลฟายยังช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและไม่ตกอยู่ในอิทธิพลทางความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงส่วนใหญ่

จากความหมายข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า เทคนิคเคลฟายเป็นเทคนิคการวิจัยที่อาศัยกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความเห็นสอดคล้องกันและมีความถูกต้องนำเชื่อถือที่สุด เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถามหรือแบบสัมภาษณ์ เทคนิคการวิจัยแบบเคลฟายนี้เป็นกระบวนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ในอนาคต ผู้วิจัยจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะช่วยให้ข้อมูลจำกัดในเรื่องของเวลาและค่าใช้จ่ายลดลง นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังสามารถแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ได้อย่างอิสระไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใด

ลักษณะทั่วไปของเทคนิคเคลฟาย

เทคนิคเคลฟายถือได้ว่าเป็นวิธีการวิจัยประเภทหนึ่ง เพราะข้อมูลที่ได้มาเป็นข้อเท็จจริงมีความน่าเชื่อถือ และวิธีการที่ใช้เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเป็นการวิจัยที่ระดมความคิดเห็นจากกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในปัญหานั้น ๆ เทคนิคนี้มุ่งเน้นเพื่อแสวงหาความคิดเห็นจากกลุ่มด้วยแบบสอบถาม ดังนั้นผู้เข้าร่วมโครงการจึงจำเป็นต้องตอบแบบสอบถามตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (สุขวิทย์ ปู่ทอง, 2541)

1. เป็นการวิจัยที่ใช้ให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ
2. ผู้เชี่ยวชาญจะแสดงความคิดเห็นจากตัวของตัวเองโดยไม่คำนึงถึงความคิดเห็นของผู้อื่น ทั้งนี้เพราะในขณะที่แสดงความคิดเห็นนั้น ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนไม่มีโอกาสเผชิญหน้ากับผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ เลย เนื่องจากแสดงความคิดเห็นโดยใช้วิธีการเขียนลงไปแบบสอบถามที่ผู้วิจัยส่งไปให้ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนจะไม่ทราบว่ามีใครเป็นผู้เชี่ยวชาญท่านอื่นบ้าง
3. เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนตอบแบบสอบถามด้วยความคิดเห็นที่กล้ากรองอย่างรอบคอบ และเพื่อให้คำตอบที่ได้รับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวมากขึ้น ผู้วิจัยแสดงความคิดเห็นที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นสอดคล้องกันนี้ ในคำตอบแต่ละข้อของแบบสอบถามที่ตอบไปในครั้งก่อน และความเห็นที่สอดคล้องกันนี้จะแสดงในรูปแบบสถิติ ผู้วิจัยจะจัดส่งให้แต่ละคนทราบ

เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจะได้พิจารณาตัดสินได้ว่าจะคงคำตอบนี้ หรือจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคำตอบ ประการใดบ้างควรบอกเหตุผลให้ทราบได้ ดังนั้นการตอบคำถามแต่ละครั้งของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน เขาจะทราบว่าความคิดเห็นของเขาเป็นอย่างไร ต่างกับคนอื่นหรือไม่อย่างไร

4. การรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญนั้นจะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้ง โดยเว้นช่วงระยะเวลาระหว่างตอบแต่ละครั้งให้เหมาะสมเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่แน่นอน

5. ผู้วิจัยจะใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละครั้ง โดยทั่วไปมักใช้ค่ามัธยฐาน (Median) และพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

6. ในแต่ละรอบที่ส่งแบบสอบถามกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละคนนั้น ผู้วิจัยแสดงผลสรุปของคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ในรอบก่อนไว้ด้วยเพื่อผู้เชี่ยวชาญจะได้ทราบระดับความคิดเห็นของเดิมเป็นอย่างไร แยกต่างจากความเห็นของคนอื่นอย่างไร

ส่วนประกอบของเทคนิคเดลฟาย

1. ลักษณะของเรื่องที่จะศึกษาด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นเรื่องที่จะนำไปสู่การวางนโยบาย หรือคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงการกำหนดทางเลือกต่าง ๆ หรือเป็นประเด็นที่มุ่งศึกษาความคิดที่สอดคล้องต้องกันเพื่อนำมาแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างและการปฏิบัติงาน ตลอดจนศึกษาความสอดคล้องต่อเนื่องกันระหว่างเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสิ่งต่าง ๆ เพื่อรับรู้สภาพการณ์ปัจจุบัน (Reception of Current Situation) ซึ่งจะนำมาสู่การสรุปเป็นหลักการและแนวคิดร่วมกัน (ชนิตา รัชภัลเมือง, 2531) ดังนั้นประเด็นปัญหาที่นำมาศึกษาด้วยเทคนิคเดลฟายจึงควรเป็นปัญหาในเชิงคุณภาพ ซึ่งไม่อาจจะหาคำตอบด้วยวิธีการทางสถิติ

2. ผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากเทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่สอดคล้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ดังนั้นผลการวิจัยน่าจะมี ความถูกต้องน่าเชื่อถือมาก

จำนวนผู้เชี่ยวชาญเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ต้องกำหนดความเหมาะสม ซึ่งผู้รู้หลาย ๆ ท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดผู้เชี่ยวชาญไว้แตกต่างกันไม่มีการจำกัดจำนวนสูงสุดของผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัยจะกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ความเป็นตัวแทนที่ดีของกลุ่มประชากรเท่านั้นแต่อย่างน้อยที่สุด ในรอบสุดท้ายควรมีผู้เชี่ยวชาญ 10 คนเมื่อขนาดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพิ่มขึ้นจาก 1-12 คน ความคลาดเคลื่อนจะลดลงอย่างรวดเร็ว และถ้าเพิ่มผู้เชี่ยวชาญมากกว่า 12 คน ความคลาดเคลื่อนก็จะลดลงจากเดิมเพียงเล็กน้อยแต่อย่างไรก็ตามการเพิ่มจำนวนผู้เชี่ยวชาญจะทำให้ผลน่าเชื่อถือมากขึ้น สุวดี ทวีบุตร (2540) แนะนำว่าถ้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์

ควรใช้ผู้เชี่ยวชาญประมาณ 30 คน นอกจากนี้ ชนิดา รัชย์พลเมือง (2531) ได้กล่าวถึงการกำหนดจำนวนผู้เชี่ยวชาญไว้ว่าหากผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นเอกพันธ์อาจใช้เพียง 10-15 คน และหาผู้เชี่ยวชาญมีความเป็นวิวิธพันธ์อาจจะต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ (สุวดี ทวีบุตร, 2540) พบว่าจากจำนวนผู้เชี่ยวชาญมีตั้งแต่ 17 คนขึ้นไปอัตราความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมากจนกระทั่ง

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟาย มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา ปัญหาที่จะวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายควรเป็นปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบที่ถูกต้องแน่นอนและสามารถวิจัยปัญหาได้จากการให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ เป็นผู้ตัดสินใจ ประเด็นปัญหาควรจะนำไปสู่การวางแผนนโยบายหรือการคาดการณ์ในอนาคต

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเนื่องจากคุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย คือ การอาศัยข้อคิดเห็นจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญผลการวิจัยจะน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกสรรมานั้น สามารถให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เพียงใด ดังนั้นสิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงในการเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ความสามารถของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญจำนวนผู้เชี่ยวชาญและวิธีการเลือกสรรผู้เชี่ยวชาญเป็นต้น

3. การทำแบบสอบถาม เนื่องจากวิธีการวิจัยแบบเดลฟาย เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ดังนั้นแบบสอบถามจึงนับได้ว่าเป็นหัวใจอันสำคัญยิ่ง โดยทั่วไปจะมี 2 ลักษณะคือแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามปลายปิดแบบประมาณค่า และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้ถกกันกรองความคิดของคนอย่างละเอียด รอบคอบ และมั่นใจในการตัดสินใจ จึงมีการถามซ้ำ 3 รอบหรือมากกว่า

3.1 รอบแรก แบบสอบถามจะเป็นแบบคำถามปลายเปิด มีจุดมุ่งหมายที่จะเก็บรวบรวมความคิดเห็นอย่างกว้าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด บางครั้งผู้วิจัยอาจจะสร้างแบบสอบถามรอบแรกเป็นแบบปลายปิดคล้ายกับแบบสอบถามรอบ 2 เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ตอบได้ กรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยควรจะเว้นช่องว่างไว้ในส่วนท้ายของข้อคำถามท้ายประโยค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมตามต้องการ

3.2 รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่พัฒนามาจากคำตอบในรอบแรก โดยจะนำความคิดเห็นทั้งหมดของผู้เชี่ยวชาญมาสร้างข้อคำถามใหม่ ในรูปของมาตราประมาณค่าหรือการให้เปอร์เซ็นต์โดยจะตัดข้อมูลที่ซ้ำกัน หรือเกินความต้องการออก แล้วจึงส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญจัดอันดับความสำคัญแต่ละข้ออีกครั้งหนึ่ง หากมีข้อคำถามใดไม่ชัดเจนผู้เชี่ยวชาญสามารถให้ข้อเสนอเพิ่มเติมได้

3.3 รอบที่ 3 ผู้วิจัยจะนำคำตอบของแต่ละข้อที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งมักจะหาค่ามัธยฐาน (Median) หรือฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) แล้วจะสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 โดยใช้ข้อคำถามเหมือนรอบที่ 2 เพียงเพิ่มเติมตำแหน่งของค่าเฉลี่ย ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านนั้นตอบในรอบที่ 2 ส่งกลับไปยังผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านนั้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาเปรียบเทียบความคิดเห็นของตนเองกับกลุ่ม และตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนคำตอบหรือไม่ หากคำตอบของตนไม่สอดคล้องกับกลุ่ม ถ้ายืนยันความคิดเห็นเดิมก็จะถูกขอร้องให้แสดงเหตุผลประกอบด้วย

3.4 รอบที่ 4 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเช่นเดียวกับการสร้างแบบสอบถามรอบที่ 3 จากนั้นจึงส่งกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบ

จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 3 และรอบที่ 4 มีความแตกต่างกันน้อยมาก จึงตัดแบบสอบถามรอบที่ 4 ออก และเสนอผลการวิจัยจากคำตอบที่ได้ในรอบที่ 3

เครื่องมือที่ใช้ในเทคนิคเดลฟาย

การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเดลฟาย จะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำคัญ รูปแบบของแบบสอบถามใช้ทั้งสองประเภท คือ แบบสอบถามปลายเปิดและแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตรฐานประมาณค่า (โดยทั่วไปใช้มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ) เทคนิคเดลฟายที่พัฒนามาแบบดั้งเดิม จะเก็บข้อมูลรอบแรกโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด ส่วนรอบต่อมาจะใช้แบบปลายปิด การเก็บข้อมูลในรอบแรกโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิดมีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมความคิดเห็นกว้าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญสำหรับแบบสอบถามในรอบที่สองพัฒนามาจากคำตอบของแบบสอบถามในรอบแรก โดยนำความคิดเห็นทั้งหมดจากผู้เชี่ยวชาญมาสังเคราะห์สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตรฐานประมาณค่าแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจัดลำดับความสำคัญหรือคาดการณ์แนวโน้มในแต่ละข้อ การจัดทำแบบสอบถามในรอบที่ 3 นั้น จะมีการนำคำตอบของแต่ละข้อที่ได้รับจากแบบสอบถามรอบที่ 2 ทั้งหมดมาคำนวณค่าสถิติ ประเด็นที่ต้องพิจารณาในการจัดทำแบบสอบถาม คือการเลือกค่าสถิติที่ใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) หรือความถี่ ร้อยละ เป็นต้น

การให้ข้อมูลย้อนกลับในกระบวนการเดลฟาย มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้รับรู้ระดับความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยสรุปรวมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อความแต่ละข้อ ข้อมูลย้อนกลับนี้ จะนำเสนอด้วยค่าสถิติ ค่าสถิติที่นำเสนอจะประกอบด้วยข้อมูล 2 กลุ่ม

กลุ่มแรกประกอบด้วยค่าสถิติ 2 ส่วน คือค่าสถิติที่แสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

โดยสรุปรวมซึ่งอาจแสดงด้วยค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน หรือร้อยละเพื่อแสดงความคิดของคนส่วนใหญ่ ค่าสถิติ ส่วนที่สองคือ ค่าสถิติที่แสดงการกระจายของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อแสดงระดับความสอดคล้องของความคิดของผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่พบบ่อยได้แก่ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนเบี่ยงเบนควอไทล์หรือการแจกแจงความถี่หรือร้อยละในแต่ละกลุ่มคำตอบ

กลุ่มที่สอง เป็นตัวเลขที่แสดงคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่แล้ว เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความสอดคล้องหรือความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกับความคิดเห็นของกลุ่มจำนวนรอบที่เหมาะสม การเก็บข้อมูลโดยใช้เทคนิคเคลฟาย สามารถดำเนินการได้หลายรอบจนกว่าจะได้คำตอบที่สอดคล้องกันของสมาชิกในกลุ่ม จำนวนรอบที่เหมาะสมของเทคนิคเคลฟาย ขึ้นอยู่กับการได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติหรือจนกว่าสามารถให้เหตุผลได้ว่าทำไมจึงไม่สามารถได้ข้อสรุปที่มีฉันทามติ โดยปกติการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคเคลฟายอย่างน้อยที่สุดจะต้องใช้ 2 รอบ แต่ไม่ควรเกิน 4 รอบ อย่างไรก็ตามผู้รับผิดชอบกระบวนการไม่สามารถคาดคะเนได้ล่วงหน้าว่าจะต้องใช้กระบวนการเก็บข้อมูลจำนวนกี่รอบ เนื่องจากขึ้นอยู่กับระดับฉันทามติของกลุ่มว่าจะสามารถบรรลุผลได้ในรอบใด

ข้อดีและข้อจำกัดของเทคนิคเคลฟาย

ข้อดีของเทคนิคเคลฟาย

1. เป็นเทคนิคที่สามารถรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนมาก โดยไม่ต้องมีการพบปะหรือประชุมกัน ซึ่งเป็นการทวนเวลาและค่าใช้จ่าย
2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นคำตอบที่น่าเชื่อถือ เพราะเป็นความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ อย่างแท้จริงและคำตอบได้มาจากการข้ถามหลายรอบ
3. เป็นเทคนิคที่มีขั้นตอนการดำเนินงานไม่ยากนัก ได้ผลรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ
4. ผู้เชี่ยวชาญที่เข้าร่วมการวิจัยมีโอกาสดูความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีโอกาสได้รับทราบผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละรอบและปรับเปลี่ยนหรือยืนยันความคิดเห็นของตนเอง

ข้อจำกัดของเทคนิคเคลฟาย

1. ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการคัดเลือก มิใช่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในสาขานั้น
2. ผู้เชี่ยวชาญไม่ให้ความร่วมมือในการวิจัย
3. นักวิจัยขาดความรอบคอบหรือมีความลำเอียงในการพิจารณาคำตอบ
4. แบบสอบถามที่ส่งไปสูญหายหรือไม่ได้รับคำตอบกลับคืนมา

สรุปได้ว่า เทคนิคเคลฟายเป็นเทคนิคการวิจัยที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการหาคำตอบหรือการตัดสินใจลงข้อสรุป ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเป็นระบบที่ปราศจากการเผชิญหน้าโดยตรง

ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญซึ่งหัวใจสำคัญของเทคนิคเดลฟาย คือ แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย จะต้องมีความชัดเจน ง่ายแก่การอ่านและผู้ตอบเข้าใจตรงกันในคำถาม และที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ ผู้วิจัยเอง ต้องวางแผนอย่างรอบคอบในการวิจัย โดยใช้เทคนิคเดลฟาย เพราะเทคนิคเดลฟายมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด และตัวแปรสอดแทรก (Intervening Variable) ที่ทำให้การวิจัยไม่สำเร็จได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

อังกุล สมคะเนย์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรใน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการประถมศึกษา จังหวัด อุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการ โรงเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วย และได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตรใน ลักษณะปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม ด้วยวิธีเชิญเจ้าของภูมิปัญญาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตร ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เชิญมาส่วนใหญ่จะเป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิคชาวบ้าน ปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรที่พบคืองบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายและการนิเทศ ติดตามเจ้าของภูมิปัญญา ขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีภารกิจส่วนตัวจึงไม่ค่อยมีเวลามาร่วมมือกับทางโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอนมีภารกิจมาก ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะพัฒนาหลักสูตร และไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

นาวิน พรหมใจสา (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนาโค ปัญหาและการแก้ไขปัญหที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนาโค และความคิดเห็นของชุมชนนาโคต่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ผลการวิจัยพบว่า (1) คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โดยการร่วมประชุมกับคณะผู้วิจัย ครู และผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อเสนอแนะปรับปรุงเนื้อหาสาระ กำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลในขั้นนำหลักสูตรไปทดลองใช้ คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการให้สัมภาษณ์นักเรียน การเป็นวิทยากรในชั้นเรียน เช่น การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ สมุนไพร การรวมกลุ่มในชุมชน การให้บริการศึกษาดูงานและแนะนำแหล่งเรียนรู้ เช่น การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน บ้านกะเหรี่ยง ฯลฯ และการร่วมเสวนาสละทรัพย์ แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ เช่น เสวนาสละพานักเรียนไปศึกษาดูงาน ให้บริการรถรับส่งโดยไม่คิด

ค่าบริการ ฯลฯ และมีส่วนร่วมในชั้นประเมินหลักสูตรระยะแรก เช่น การแสดงความคิดเห็นต่อหลักสูตรท้องถิ่น ฯลฯ (2) ชุมชน ไม่มีปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในชั้นการจัดทำหลักสูตร ชี้นำหลักสูตรไปทดลองใช้ และชั้นการประเมินหลักสูตร ระยะแรก แต่จะมีปัญหาเล็กน้อยในเรื่องของการนัดหมาย การเตรียมตัวสอน ซึ่งคนในชุมชนกับคณะครูได้ร่วมกันวางแผนแก้ไขปัญหาเรียบร้อยแล้ว (3) คนในชุมชนรู้สึกภาคภูมิใจ ดีใจ และเต็มใจที่จะเข้าร่วมพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับทางโรงเรียน

สหชาติ เหล็กชახ (2545) ได้ทำการวิจัยศึกษาสภาพการดำเนินงาน โครงการเรียนรู้ด้วยการทำงาน โดยใช้ปัจจัยของครุภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนได้กำหนดเป้าหมายของการดำเนิน โครงการเรียนรู้โดยให้นักเรียนกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ และมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมซึ่งส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ โครงการงานมากที่สุด มีการจัดให้มีการศึกษานอกสถานที่เพื่อเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดให้นักเรียน ได้ลงมือปฏิบัติจริง เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ครูจัดกิจกรรมการใช้แหล่งข้อมูลในท้องถิ่นมากที่สุด จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมเข้าค่าย ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สุบงกช นาโควงษ์ (2547) ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงาน วิชาการตามความคาดหวังของผู้บริหาร โรงเรียนและครูปฏิบัติการสอน โรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนมีการคาดหวังในการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างมากทั้ง 12 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (3) การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน (4) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (5) การนิเทศการศึกษา (6) การแนะแนวการศึกษา (7) การพัฒนาการประกันคุณภาพสถานศึกษา (8) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ (9) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (10) การส่งเสริมความรู้วิชาการแก่ชุมชน (11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และ (12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาโดยมีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีอยู่ในอันดับสูงสุด

จินฉวีตร ปะโคทัง (2549) ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ วัดอุปประสงค์เพื่อศึกษามีรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น โรงเรียนกัณฑ์ธรรมณ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้เทคนิควิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วม

ร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่นมีอยู่ 5 กลุ่ม คือ (1) การมีส่วนร่วมร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น (2) การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (3) การมีส่วนร่วมร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน (4) การมีส่วนร่วมในการระดมทุน และ (5) การมีส่วนร่วมในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยทั้ง 5 กลุ่มมีความเกี่ยวข้องและปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน และยังพบว่ามีรูปแบบที่เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนดีเด่น 5 ประการ คือ (1) การระดมความคิด (2) การร่วมวางแผน (3) การลงมือทำ (4) การร่วมติดตามประเมินผล (5) การรับประโยชน์ร่วมกัน ส่วนเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเงื่อนไขที่ส่งเสริมและสนับสนุนอยู่ 5 ประการคือ (1) การมีผู้นำทางศาสนาให้การสนับสนุนและเห็นความสำคัญของการศึกษา (2) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนช่วยเหลือสนับสนุนอย่างจริงจัง (3) การมีการรวมกลุ่มกันเองในชุมชนหลายกลุ่ม (4) คณะครูมีความสามัคคีและร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (5) ผู้บริหารเป็นที่ยอมรับของคณะครูและชุมชน ส่วนเงื่อนไขการมีส่วนร่วมน้อยคือ (1) ชุมชนขาดความรู้เรื่องการดำเนินการของโรงเรียนในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และ (2) เงื่อนไขเกี่ยวกับการทำงานของระบบราชการ

จากผลการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง ชำต้นจะเห็นได้ว่า มีการศึกษาวิจัยถึงสภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในจัดการเรียนการสอนใน โรงเรียนหรือเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโรงเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การบริหาร การวางแผน การสนับสนุน การจัดทำ หลักสูตรแนวทางและวิธีการ ที่จะนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและเป็นผู้ให้การถ่ายทอดทั้งในและนอก โรงเรียน จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว ทำให้สามารถที่จะนำ มาเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยและการสร้างเครื่องมือให้เป็นไปตามกรอบการวิจัย 5 ด้าน ของงานวิจัยนี้ โดยมีตัวแปรอิสระ เป็นผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน และขนาดของโรงเรียน ส่วนตัวแปรตาม คือ ทักษะเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการบริหารการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ในการจัดการเรียนการสอน

งานวิจัยต่างประเทศ

Gold (2000) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน ผู้ปกครอง และ นักการศึกษาซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษาในรัฐ Philadelphia พบว่า การจัดการศึกษาของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างผู้ปกครอง ครอบครัว กับ โรงเรียน เพื่อเป้าหมายในการเสริมสร้างการอ่านออกเสียงได้ และการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และทำให้ผู้ปกครองได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชน ซึ่งถือเป็นสมบัติความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เกี่ยวกับชุมชนและความสามารถในการอ่าน

ออกเขียนได้ของผู้ปกครองในท้องถิ่น การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาฐานะของคนในชุมชน เป็นต้น ดังนั้นการสร้างการมีส่วนร่วม และความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับนักการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับโรงเรียนได้

Uzma (2001) ทำการศึกษาเรื่อง ส่วนประกอบซึ่งช่วยสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรัฐบาโลซิสแดน ประเทศปากีสถาน พบว่า สิ่งสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาในหมู่บ้านบาโลซิสแดน ประเทศปากีสถานมีผลมาจาก ความพอใจของชุมชนที่จะปรับปรุงบรรยากาศผ่านการศึกษา การตอบสนองความต้องการของชุมชนผ่านความเห็นชอบกิจกรรมของแม่บ้าน ในการศึกษาบทบาทของผู้มีส่วนประกอบ ซึ่งผ่านการฝึกหัดและการขับเคลื่อนของกลุ่มสังคม สังคมเปิดระหว่างคณะกรรมการศึกษาหมู่บ้านและสังคม รวมทั้งเศรษฐกิจระหว่างคนในหมู่บ้าน

Herrmann (2002) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ในโรงเรียนใหม่แห่งหนึ่ง โดยการศึกษาสัมภาษณ์จากนักเรียน ผู้ปกครอง และคณะอาจารย์ ทั้งเป็นแบบรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เกี่ยวกับการมีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดชุมชนการเรียนรู้ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญ 4 ปัจจัย ที่มีบทบาทในการจัดตั้งชุมชน คือ ความรู้สึกเป็นเจ้าของมีการปฏิสัมพันธ์เข้าไปมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมของชุมชน การมีค่านิยมและความเชื่อถือ ร่วมกันและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการมีพลังและอิทธิพลเชิงผลึกที่สรุปขึ้นภายในชุมชนและหาว่าการสร้างชุมชนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในโรงเรียนเป็นเรื่องนี้ไม่น่าจะเป็นไปได้ความพยายามในการสร้างชุมชน การเรียนรู้ ซึ่งเน้นการวินิจฉัยความเชื่อ ค่านิยมที่ทุกคนมีส่วนร่วม และการปฏิบัติต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนอาจทำให้ระดับข้อขัดแย้งทั้งในเรื่องขอบเขตและการกีดกันลดหายไป

Pauline (2003) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายการดำเนินการของโรงเรียนใน Malawi: ความสมดุลของภูมิปัญญาท้องถิ่น นโยบายระดับชาติ และความสำคัญของหน่วยงานระหว่างประเทศ พบว่าใน Malawi ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรในการจัดการศึกษา แต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ และพบว่า คนในชุมชนไม่ค่อยกระตือรือร้นในการช่วยเหลือโรงเรียน ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากชุมชนไม่เข้มแข็ง นอกจากนี้เพราะโรงเรียนอยู่ไกลชุมชน หรือชุมชนนั้นมีหลายโรงเรียน บางโรงเรียนไม่มีคุณภาพ ให้ประชาชนไม่สนใจ และชุมชนขาดแรงกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของโรงเรียน หรือบางแห่งมีหน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือมากเกินไป เห็นได้ว่าสภาพของชุมชนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

Pryor (2005) ทำการศึกษาเรื่อง การระดมกำลังการมีส่วนร่วมของชุมชนสังคมเมือง สำหรับจัดการเรียนการสอนในชนบท กรณีศึกษาประเทศกานา วัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางและองค์ประกอบที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยของ Bourdieu ได้ให้เหตุผลว่า การเรียนการสอนและการดำรงชีวิตในชุมชนแยกจากกันชัดเจน และมีโครงสร้างที่แตกต่างกัน สถานที่ตั้งเป็นส่วนสนับสนุนซึ่งยากที่จะแก้ไข โดยเฉพาะเงื่อนไขและวัฒนธรรมทางสังคม และความคิดเห็นของชุมชนที่ว่าจัดการเรียนการสอนที่ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์ของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในชุมชน เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง โรงเรียนควรจะกระตือรือร้นในการพยายามสร้างความร่วมมือมากกว่าการหวังพึ่งให้ชุมชนเข้ามาช่วยพัฒนาโรงเรียน

Reed (2006) ทำการศึกษาเรื่อง ผลของการมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชน ของโรงเรียนต่อการตระหนักถึงการเข้าร่วมชุมชนของนักเรียนและเจตคติต่อชาวคริสเตียน ผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชนของโรงเรียน ทำให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมชุมชน และมีเจตคติที่ดีต่อชาวคริสเตียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการบริการชุมชนของโรงเรียน ได้แก่ ประเภทของการบริการชุมชน ระยะเวลาของการบริการชุมชน และความสัมพันธ์ของการบริการชุมชนก่อนหน้านี้

Bhengu (2007) ทำการศึกษาเรื่อง การลดช่องว่างระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนด้วยวิธีการร่วมมือระหว่างหุ้นส่วน: กรณีศึกษาสภาการศึกษาชุมชน วัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประชุมอย่างเป็นประชาธิปไตย ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า สภาการศึกษาชุมชนมีความมั่นคง เนื่องจากการเข้าถึงโครงสร้างของชุมชน และให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นโดยเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ที่มีสิทธิ์ในการปกครองโรงเรียน ชุมชน นักการศึกษา และเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นขอบข่ายการดำเนินงาน ของสภาการศึกษาชุมชนจึงมีศักยภาพในการพัฒนาและลดช่องว่างระหว่าง โรงเรียนกับชุมชน จากการศึกษาภาคสนามยังพบว่า ความร่วมมือของชุมชนเป็นไปในทางบวก ชุมชนมีความเต็มใจในการทำงานร่วมกัน และมีความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ทำให้เกิดประโยชน์กับทรัพยากรมนุษย์และทักษะการทำงานของชุมชน ดังนั้นจึงควรมีการกระตุ้นการจัดการศึกษาชุมชนอย่างเร่งด่วน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ พอสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทุกส่วนของสังคม เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการเป็นไปตามความต้องการ สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชนให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนหรือสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเป็นความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาจะต้องเปิดโอกาสให้มีการระดมทรัพยากรชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างสูงสุด ผู้วิจัยได้นำหลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำเสนอข้างต้นมาเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) เพื่อประมวลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็น 3 รอบ และนำความคิดเห็นในรอบที่ 3 มาเป็นข้อสรุปผลการวิจัย ซึ่งถือว่าเป็นมติของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างมีระเบียบ ถูกต้องตามแนวทางและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดกรอบคำถามสำหรับแบบสอบถามของเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อกำหนดกรอบคำถามสำหรับแบบสอบถามของเทคนิคเดลฟาย รอบที่ 1

ในการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

1. การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น มีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1.2 ผู้วิจัยศึกษานำร่อง (Pilot study) โดยการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับหลักสูตรของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 ทุกโรงเรียน จำนวน 25 คน เพื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อ 1.1 เพื่อให้ได้กรอบความคิดที่เป็นจริงในขอบเขตของกลุ่มสหวิทยาเขต 4

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1.1 การกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยครั้งนี้ใช้เทคนิคเดลฟาย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติดังนี้

1.1.1 เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1.1.2 เป็นผู้ดำเนินการ กำหนดหลักสูตร โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1.1.3 เป็นผู้ปฏิบัติงาน โดยตรงกับสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

1.2 ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในข้อที่ 1.1 ในการคัดเลือกประชากร ซึ่งได้แก่ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเหมาะสมกับเรื่องที่ทำกรวิจัยจำนวน 18 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง จากนั้น ผู้วิจัยนำรายชื่อและประวัติของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ได้พิจารณาคัดเลือกไว้เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณากลับกรองให้ได้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับเรื่องที่จะทำวิจัยอย่างแท้จริง ดังรายชื่อผู้เชี่ยวชาญดังต่อไปนี้

1. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ ได้แก่

1. ดร. อังคณา นาสารี	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
2. อาจารย์สุทัศน์ วัจนศิริ	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนพิบูลมังสาหาร
3. อาจารย์ประจักษ์ ใจภักดี	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนอ่างศิลา
4. อาจารย์ชำนาญ พูลเพิ่ม	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนดาดสมพัฒนา

5. อาจารย์ภูวคต ไชยชนะ	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนเชิงแก้วพิทยาคม
2. หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้	
1. อาจารย์เพชรระวี บุญรำไพ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
2. อาจารย์จันเพ็ญ กัญญาละลา	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
3. อาจารย์วิลาวัลย์ ขม้นทอง	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
และเทคโนโลยี โรงเรียนเชิงแก้วพิทยาคม
4. อาจารย์สุภาวดี พิมพรหมมา	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
โรงเรียนเชิงแก้วพิทยา
5. อาจารย์วิบูลย์ นพเทาว์	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรม
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
6. อาจารย์ธานี พุ่มแพ	หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนพิบูลมังสาหาร
3. ผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับสถานศึกษา	
1. นายสมยศ เสง์ตระกูล	นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลศรีเมืองใหม่
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
2. นายชัยรัตน์ ปรีศพันธ์	ครูโรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
3. นางมณีวรรณ จันทะเวช	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา
โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
4. ค.ค.มงคล สมศรี	ผู้ทรงคุณวุฒิกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนเอื้อคใหญ่พิทยา
5. นายวรวิทย์ อินทะขาม	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนอ่างศิลา

6. นายสมศักดิ์ พันธุ์คำ	ผู้ทรงคุณวุฒิคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเชียงแก้วพิทยาคม
7. นางสมจิต หินผา	ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
โรงเรียนเชียงแก้วพิทยาคม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
ขั้นตอนที่ 2 มีจำนวน 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด คำถามมี 2 ประเด็น คือ
คำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา เขต 29 และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต
4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ
วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ 4) แนวทางการปฏิบัติ
หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คำถาม
มี 2 ประเด็น คือ คำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนใน
กลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ
ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ
4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ชุดที่ 3 แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
ในรอบนี้ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาคำนวณหา ค่ามัธยฐาน
(Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อดูความสอดคล้องของ
ความคิดเห็นของผู้ตอบในกลุ่ม แบบสอบถามในรอบที่ 3 ใช้ข้อความเดิมและเพิ่มตำแหน่งของค่า
มัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ตอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละ
ท่านทบทวนคำตอบในรอบที่ 2 และตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้
ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะทราบว่าคนมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มทั้งหมดเพียงใด และสามารถ
พิจารณาว่าเห็นด้วยกับความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดง
เหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์นั้น

3. การสร้างเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถามสำหรับเทคนิคเดลฟาย
จำนวน 3 รอบ มีวิธีดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1.1 ศึกษารายละเอียดของเทคนิคเคลฟาย รายละเอียดเกี่ยวกับทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จากเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสรุปผลของการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อนำมาเป็นกรอบคำถามสำหรับแบบสอบถามในรอบที่ 1

3.1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสำหรับการเคลฟายรอบที่ 1 ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามปลายเปิด 2 ประเด็น คือ คำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ 4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

3.1.3 นำแบบสอบถามรอบที่ 1 ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่คณะกรรมการการศึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม เมื่อได้รับการตรวจแก้ไข รวมทั้งให้คำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามรอบที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไข

3.1.4 นำแบบสอบถามรอบที่ 1 ซึ่งแก้ไขปรับปรุงแล้วไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน

3.1.5 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามสำหรับการเคลฟาย รอบที่ 2 ลักษณะของคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบกลับในแบบสอบถามปลายเปิดรอบแรก รวมถึงข้อวิจารณ์ ข้อเสนอแนะมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยพยายามคงรูปภาพ และจำนวนเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนลดความซ้ำซ้อนของข้อความและเพิ่มข้อคำถามตามคำแนะนำ โดยมีคำถามรวมทั้งหมด 40 ข้อ

3.1.6 นำแบบสอบถามรอบที่ 2 ที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม เมื่อได้รับการตรวจแก้ไข รวมทั้งให้คำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามรอบที่ 2 มาปรับปรุงแก้ไข

3.1.7 นำแบบสอบถามรอบที่ 2 ซึ่งแก้ไขปรับปรุงแล้วไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน

3.1.8 ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม สำหรับการเคลฟายรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลที่ี้ได้จากการตอบกลับจากแบบสอบถามปลายเปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 2

มาวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยการคำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 3 มีข้อความคำถามเหมือนแบบสอบถามในรอบที่ 2 แต่เพิ่มการแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนในรอบที่ผ่านมา เพื่อประกอบการพิจารณาเปลี่ยนแปลงคำตอบให้เป็นไปตามภาพรวมของกลุ่ม กรณีที่คำตอบที่ผ่านมามีอยู่นอกเหนือขอบเขตพิสัยระหว่างควอไทล์ และผู้เชี่ยวชาญต้องการยืนยันคำตอบเดิม จะต้องแสดงเหตุผลประกอบ

3.1.9 นำแบบสอบถามรอบที่ 3 ที่สร้างขึ้น เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญจำนวน 18 คน

4. วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับผลการวิจัยนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีการและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม
2. พบผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอให้ตอบแบบสอบถาม โดยแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย เรียนผู้เชี่ยวชาญให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ข้อมูลที่มีต่องานวิจัย
3. นำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 มาทำการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 2 โดยพยายามคงรูปภาษาสำนวนเดิมจำแนกเป็นข้อกระทง ความรวบรวมเนื้อความที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อเดียวกัน ได้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นจึงส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 2 ทางไปรษณีย์พร้อมทั้งสอของติดดวงตราไปรษณียากร จ่าหน้าซองถึงผู้วิจัย โดยขอความร่วมมือให้ส่งกลับคืนภายในเวลาที่กำหนด
4. นำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าสถิติ คือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เป็นรายชื่อแล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับที่ 3 ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบอีกรอบหนึ่ง
5. นำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อพิจารณาที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมาสรุปเป็นผลการวิจัย

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 แบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยได้รวบรวมคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ จัดคำตอบเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญค่าสูงสุดร้อยละ 10 ถ้าต่ำกว่าเกณฑ์แสดงว่ามีจำนวนความเห็นน้อย จะตัดความคิดเห็นนั้นออก

5.2 แบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้รวบรวมคำตอบของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์

5.3 แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้นำค่าสถิติที่คำนวณได้จากรอบที่ 2 ไปเพิ่มเติมในแบบสอบถาม รวมทั้งแสดงตำแหน่งคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน เพื่อนำกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญทบทวนคำตอบของตนเอง

จากคำตอบที่ได้ในจากแบบสอบถามรอบที่ 3 ผู้วิจัยนำมาหาค่ามัธยฐาน และพิสัยระหว่างควอไทล์ แล้วนำมาแปลผลในแต่ละข้อความ ดังนี้

5.3.1 ค่ามัธยฐาน

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษามากที่สุด

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50-4.49 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษามาก

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 2.50-3.49 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่แน่ใจกับข้อความนั้นว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาหรือไม่

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ค่ามัธยฐานตั้งแต่ 1.50-2.49 ขึ้นไป หมายถึง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าข้อความนั้นไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

5.3.2 พิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ผู้วิจัยคำนวณค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยการคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ 1 กับควอไทล์ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน (Consensus) แต่ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของข้อความนั้นมีค่ามากกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นไม่สอดคล้องกัน และการคัดเลือกข้อความที่จะมาเป็นข้อสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลได้นั้น จะต้องเป็นข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเท่านั้น ส่วนข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันจะถูกตัดทิ้งไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้วยเทคนิคเดลฟาย โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้พิจารณาจากค่ามัธยฐานหรือค่ากลางของคำตอบของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ในแต่ละประเด็นความคิดเห็นที่ได้ทำการศึกษา และผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น 4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลความหมายการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

n	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
Mdn	แทน	ค่ามัธยฐาน
IR	แทน	ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์
f	แทน	ค่าความถี่ของจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ตามความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด คำถามมี 2 ประเด็น คือ คำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ 4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คำถามมี 2 ประเด็น คือ คำถามเกี่ยวกับวิถีชีวิตของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และคำถามเกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) คติ ความเชื่อ 2) ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี 3) การประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ 4) แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบนี้ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาคำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) เพื่อดูความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ตอบในกลุ่ม แบบสอบถามในรอบที่ 3 ใช้ข้อคำถามเดิมและเพิ่มตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ และตำแหน่งที่ผู้เชี่ยวชาญนั้น ๆ ตอบ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านทบทวนคำตอบในรอบที่ 2 และตอบกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ในการตอบแบบสอบถามรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะทราบว่าตนมีความคิดเห็นแตกต่างจากกลุ่มทั้งหมดเพียงใด และสามารถพิจารณาว่าเห็นด้วยกับความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญคนอื่น ๆ หรือไม่ หากไม่เห็นด้วยก็ให้แสดงเหตุผลประกอบการยืนยันคำตอบเดิมที่อยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์นั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบปลายเปิด จากการส่งแบบสอบถามรอบที่ 1 จำนวนทั้งหมด 18 ชุด และได้รับการตอบกลับมาจำนวน 18 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามที่ส่งออกทั้งหมด ผู้วิจัยได้สรุปผลการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่หนึ่ง สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านคติ ความเชื่อ รอบที่ 1

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
วิถีชีวิต			
1.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา	5	28
2.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์	5	28
3.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็น กุศโลบายไม่ให้นักประพาศชั่ว	3	17
4.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีसागเทวดา โขดลก	2	11
5.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ	2	11
แนวทางการจัดการเรียนรู้			
1.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดย การเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนรู้	7	39
2.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ ให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น	5	28
3.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดย การบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้	2	11
4.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ จัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวัน สำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน	2	11
5.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดย การกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มี ส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้	2	11

จากตารางที่ 1 พบว่า วิถีชีวิตด้านคติ ความเชื่อ ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา และท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและ

ความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศลโลบายไม่ให้คนประพฤดิชั่ว มีค่าความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17 และห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสาวเทวดา โชคลาก และห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ มีค่าความถี่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติ ความเชื่อ ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ มีค่าความถี่ 7 คิดเป็นร้อยละ 39 รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 และ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ มีค่าความถี่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11

ตารางที่ 2 แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปะ

วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี รอบที่ 1

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
วิถีชีวิต			
1.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้านอีสาน	4	22
2.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว	3	17
3.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการประเพณีฮีต 12 คอง 14	5	28
4.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น	3	17

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
5.	ห้องดินของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค	3	17
แนวทางการจัดการเรียนรู้			
1.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากร ภายนอกเป็นที่ปรึกษา	8	39
2.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผล งานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี	3	17
3.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไป ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจาก ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น	2	11
4.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัด การเรียนรู้	3	17
5.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่ เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น	2	11

จากตารางที่ 2 พบว่า วิธีชีวิตด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ที่ข้อที่มีความดีสูงสุด ได้แก่ ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีต 12 คอง 14 มีค่าความดี 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีค่าความดี 4 คิดเป็นร้อยละ 22 และห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของห้องถิ่น และห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรคมีค่าความดี 3 คิดเป็นร้อยละ 17

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ข้อที่มีความดีสูงสุด ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา มีค่าความดี 8 คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกการเรียนรู้อด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าความดี 3 คิดเป็นร้อยละ 17 และ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากครุภูมิปัญญาในห้องถิ่น โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในห้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น มีค่าความดี 2 คิดเป็นร้อยละ 11

ตารางที่ 3 แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น รอบที่ 1

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
วิถีชีวิต			
1.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า กาบบัว	3	17
2.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอ絲 จากต้นกกและต้นเตย	3	17
3.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่	3	17
4.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่	5	28
5.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้	3	17
แนวทางการจัดการเรียนรู้			
1.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น	4	22
2.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น	4	22
3.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ	5	28
4.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน	2	11

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
5.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุมอาชีพในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในห้องเรียน	3	17

จากตารางที่ 3 พบว่า วิธีชีวิตด้านการประกอบอาชีพในห้องเรียน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ห้องเรียนของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่ มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ ห้องเรียนของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากบับว ห้องเรียนของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอเสื้อจากต้นกก และต้นแค ห้องเรียนของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่ และห้องเรียนของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้ มีค่าความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพในห้องเรียน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในห้องเรียน ได้มากยิ่งขึ้น โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในห้องเรียน มีค่าความถี่ 4 คิดเป็นร้อยละ 22 โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุมอาชีพในห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในห้องเรียน มีค่าความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17 และ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในห้องเรียนมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน มีค่าความถี่ 2 คิดเป็นร้อยละ 11

ตารางที่ 4 แสดงค่าความถี่และร้อยละของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน รอบที่ 1

ข้อที่	ข้อความ	f	ร้อยละ
วิถีชีวิต			
1.	ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุม โอบด้วยดินเหนียว	4	22
2.	ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ	3	17
3.	ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	5	28
4.	ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์	3	17
5.	ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี	3	17
แนวทางการจัดการเรียนรู้			
1.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	2	11
2.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	2	11
3.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน	4	22

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	<i>f</i>	ร้อยละ
4.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	5	28
5.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน	5	28

จากตารางที่ 4 พบว่า วิธีชีวิตด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ห้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ ห้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุมโอบด้วยดินเหนียว มีค่าความถี่ 4 คิดเป็นร้อยละ 22 ห้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ ห้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์และห้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี มีค่าความถี่ 3 คิดเป็นร้อยละ 17

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน มีค่าความถี่ 5 คิดเป็นร้อยละ 28 รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน มีค่าความถี่ 4 คิดเป็นร้อยละ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน และโรงเรียนใช้แนวทางในการ

จัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน มีค่าความถี่ 2 คิดเป็นร้อยละ 22

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามรอบที่หนึ่ง ผู้วิจัยได้นำผลกรวิเคราะห์ข้อมูลมาสร้างแบบสอบถามแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ที่ได้จากการสอบถามรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยจำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านคติ ความเชื่อ รอบที่ 2

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
วิถีชีวิต				
1. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา	5	.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
3. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ไห้คนประพฤดิชั่ว	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสาวเทวดา โขคลาภ	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ	5	.75	มากที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการเชิญวิทยากรและปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
2. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4	.00	มาก	สอดคล้อง
3. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
4. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้	4	.75	มาก	สอดคล้อง

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ด้านคติ ความเชื่อทุกข้อ โดยแยกเป็นวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มากที่สุด 4 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ให้คนประพฤดิชั่ว ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีบางเทวดา ไชยลาภ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ และวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มาก 1 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านคติ ความเชื่อ ทุกข้อ โดยแยกเป็นแนวทางการจัดการเรียนที่เป็นไปได้มากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆร่วมกับชุมชน และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปได้มาก 4 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่างๆในท้องถิ่น โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้ และ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้

ตารางที่ 6 แสดงค่ามัชฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณี รอบที่ 2

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
วิถีชีวิต				
1. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้าน อีสาน	5	.75	มาก ที่สุด	สอดคล้อง
2. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขก เกี่ยวข้าว	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
3. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีด	4	1.00	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
4. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีศิลป์ะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น	4	1.50	มาก	สอดคล้อง
5. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีศิลป์ะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ สมุนไพรในการรักษาโรค	4	.75	มาก	สอดคล้อง
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดตั้ง ชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตาม ความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็น ที่ปรึกษา	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
2. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้อง กับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	5	1.00	มาก ที่สุด	สอดคล้อง

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
3. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัด กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากครุภูมิปัญญา ในท้องถิ่น	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
4. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอด แทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจ้ด การเรียนรู้	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
5. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการให้ นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลง พื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาใน บทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น	5	1.00	มาก ที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีทุกข้อ โดยแยกเป็นวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้านอีสาน และวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มาก 4 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีต 12 คอง 14 ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม

ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น และท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีทุกข้อ โดยแยกเป็นแนวทางการจัดการเรียนที่เป็นไปได้มากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปได้มาก 3 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากครุภูมิปัญญาในท้องถิ่น และโรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 7 แสดงคำมัชฌาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น รอบที่ 2

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
วิถีชีวิต				
1. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากบแก้ว	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
2. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอสีจากต้นกกและต้นเดย	4	1.00	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
3. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่	4	.75	มาก	สอดคล้อง
4. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลัก ไม้	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
2. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4	1.50	มาก	สอดคล้อง
3. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน	4	1.00	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
5. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	4	1.00	มาก	สอดคล้อง

จากตารางที่ 7 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ด้านการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่นทุกข้อ โดยแยกเป็นวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียน มีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่ และวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มาก 4 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากาบบัว ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอ絲จากคันกนและคันเคย ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่ และท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกอบอาชีพ ในท้องถิ่นทุกข้อ โดยแยกเป็นแนวทางการจัดการเรียนที่เป็นไปได้มากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปได้มาก 4 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้มากยิ่งขึ้น โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อค่อขอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน และโรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ตารางที่ 8 แสดงค่ามัธยฐาน พิสัยระหว่างควอไทล์ ระดับความคิดเห็น และความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน รอบที่ 2

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ คิดเห็น	ความ สอดคล้อง
วิถีชีวิต				
1. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุมโอบด้วยดินเหนียว	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
2. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ	4	1.50	มาก	สอดคล้อง
3. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์	5	1.00	มากที่สุด	สอดคล้อง
5. ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
แนวทางในการจัดการเรียนรู้				
1. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	4	1.00	มาก	สอดคล้อง

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้	Mdn	IR	การแปลผล	
			ระดับ ความ ถี่เห็น	ความ สอดคล้อง
2. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้าน แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	5	1.00	มาก ที่สุด	สอดคล้อง
3. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้ รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
4. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการ เรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	4	1.00	มาก	สอดคล้อง
5. โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียน มีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการ ประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ในชุมชน	5	1.00	มาก ที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับวิถีชีวิต ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านทุกข้อ โดยแยกเป็นวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรแบบผสมผสาน ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และวิถีชีวิตที่เป็นไปได้มาก 3 ข้อ ได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาด่านแบบเตาคลุม โอบด้วยดิน

เหนียว ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ และท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านทุกข้อ โดยแยกเป็นแนวทางการจัดการเรียนที่เป็นไปได้มากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน และแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปได้มาก 3 ข้อ ได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน และโรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่ 3

การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามในชุดที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเดียวกับแบบสอบถามชุดที่ 2 แต่มีการแสดงตำแหน่งของค่ามัธยฐาน ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านในรอบที่ 2 เพิ่มเติม เพื่อให้ยืนยันคำตอบหรืออาจเปลี่ยนแปลงคำตอบในรอบที่ 3 นี้ เมื่อได้รับแบบสอบถามชุดที่ 3 คืนมาจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 18 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยจำแนกเป็นด้าน ดังนี้

1. ด้านคติ ความเชื่อ

ตารางที่ 9 แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านคติ ความเชื่อ

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
วิถีชีวิต				
1.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อใน พระพุทธศาสนา	5	.00	1
2.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนา พราหมณ์	4	1.00	5
3.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็น กุศลบาปไม่ให้คนประพฤดิชั่ว	5	1.00	3
4.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา โชคลาภ	5	1.00	3
5.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบ เครือญาติ	5	.75	2
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความ เชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้	4	1.00	4
2.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความ เชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่ง ได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4	.00	2
3.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความ เชื่อ โดยการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วย การจัดการเรียนรู้	4	1.00	4

ตารางที่ 9 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
4.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน	5	1.00	1
5.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้	4	.75	3

จากตารางที่ 9 ปรากฏว่า วิธีชีวิตด้านคติ ความเชื่อ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกรูปแบบมีความสำคัญ โดยให้ค่าความเห็นว่าท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ มีคติและความเชื่อเรื่องผีสงฆ์เทวดา โชคลาภ มีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ให้เกิดคนประพฤดิชั่ว และมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านคติ ความเชื่อ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกแนวทางการจัดการเรียนรู้มีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ค่าความคิดเห็นว่า โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และประชาชนชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ และ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการ บูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้

2. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

ตารางที่ 10 แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
วิถีชีวิต				
1.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนศรีพื้นบ้านอีสาน	5	.75	1
2.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว	4	1.00	3
3.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีด 12 คอง 14	4	1.00	3
4.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ โบราณสถาน โบราณวัตถุของ ห้องถิ่น	4	1.50	5
5.	ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค	4	.75	2
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดตั้งชุมนุม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา	4	1.00	3
2.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการเปิดโอกาส ให้ผู้เรียนได้แสดงผลงาน ในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	5	1.00	1
3.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดกิจกรรม ที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากกรณีปัญหาในห้องถิ่น	4	1.00	3

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
4.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรก การเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้	4	1.00	3
5.	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการให้ นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลง พื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยง ไปสู่เนื้อหาใน บทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น	5	1.00	1

จากตารางที่ 10 ปรากฏว่า วิถีชีวิตด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกรูปแบบมีความสำคัญ โดยให้ค่าความเห็นที่ ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการ ใช้สมุนไพรในการรักษาโรค มีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขก เกี่ยวข้าว มีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีด 12 คอง 14 และมี ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกแนวทางมีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดย ให้ค่าความคิดเห็นว่า โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้ว เชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น และใช้แนว ทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีโดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและ

วิทยาการภายนอกเป็นที่ปรึกษา ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี จากครุภูมิปัญญาในท้องถิ่น และใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี โดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี เข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้

3. ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ตารางที่ 11 แสดงค่ามัชฌิม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
วิถีชีวิต				
1.	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การทอผ้ากบับ	4	1.00	3
2.	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การทอ絲จากต้นกกและต้นเตย	4	1.00	3
3.	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การจักรสานไม้ไผ่	4	.75	2
4.	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การทำนา ทำสวน และการทำไร่	5	1.00	1
5.	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับ การแกะสลักไม้	4	1.00	3
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบ อาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่างๆในท้องถิ่น ได้มากยิ่งขึ้น	4	1.00	2
2.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบ อาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบ อาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น	4	1.50	5

ตารางที่ 11 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
3.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ	5	1.00	1
4.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน	4	1.00	2
5.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น	4	1.00	2

จากตารางที่ 11 ปรากฏว่า วิธีชีวิตด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกรูปแบบมีความสำคัญ โดยให้ค่าความเห็น ว่า ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่ มีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า กาบบัว มีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอ絲จากคั่นกกและต้นเดย และมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลัก ไม้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกแนวทางมีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ค่าความคิดเห็นว่า โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนแนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียน

ได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และ ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพโดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น

4. ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ตารางที่ 12 แสดงค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
วิถีชีวิต				
1.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุมโอบด้วยดินเหนียว	4	1.00	3
2.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ	4	1.50	5
3.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน	5	1.00	1
4.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์	5	1.00	1
5.	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี	4	1.00	3
แนวทางการจัดการเรียนรู้				
1.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	4	1.00	3

ตารางที่ 12 (ต่อ)

ข้อที่	ข้อความ	Mdn	IR	ลำดับที่
2.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน	5	1.00	1
3.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน	4	1.00	3
4.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง	4	1.00	3
5.	โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลา กลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน	5	1.00	1

จากตารางที่ 12 ปรากฏว่า วิถีชีวิตด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกรูปแบบมีความสำคัญ โดยให้ค่าความเห็นที่ ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบ ผสมผสาน และมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้ เกิดประโยชน์ มากที่สุด รองลงมาได้แก่ ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยี บ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุม โอบด้วยดินเหนียว มีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และมีแนวทางการ ปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าในทุกแนวทางมีความสำคัญและจำเป็นต้องใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยให้ค่า

ความคิดเห็นว่า โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน และใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน และใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ด้านวิถีชีวิตและแนวทางการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านคติ ความเชื่อ ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 18 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านของการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ การกำหนดหลักสูตร นักการศึกษา และผู้ปฏิบัติงาน โดยตรงกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อัน ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 2 และแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 3 ที่เพิ่มการแสดงข้อมูลของค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่าง ควอไทล์ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่มและแสดงค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้รับทราบความสอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิจัยแบบเดลฟาย เรื่อง การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. คติ ความเชื่อ
2. ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี
3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น
4. แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ผลการวิจัยพบว่า ในการศึกษาวิถีชีวิต และแนวทางการจัดการเรียนรู้ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอกิจกรรมที่เป็นการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ สรุปผลเป็นการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ด้านคติ ความเชื่อ

วิถีชีวิต

1. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา
2. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์
3. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ให้คน

ประพฤติชั่ว

4. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา โชคตาภ
5. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ

แนวทางการจัดการเรียนรู้

1. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้
2. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น
3. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ บูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้
4. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชน
5. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้

2. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี

วิถีชีวิต

1. ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน

2. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว

3. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีต 12 คอง 14

4. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น

5. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

แนวทางการจัดการเรียนรู้

1. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา

2. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

3. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากกรณีปัญหาในท้องถิ่น

4. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้

5. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการทำปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น

3. ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น

วิถีชีวิต

1. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากบแก้ว

2. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอ絲จากต้นกก

และคันเดย

3. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่

4. ห้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และ การทำไร่

5. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้
แนวทางการจัดการเรียนรู้

1. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้
สำรวจอาชีพต่าง ๆ ในห้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียน ได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในห้องถิ่น ได้มาก
ยิ่งขึ้น

2. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้
ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในห้องถิ่น

3. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการใน
เรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

4. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียน
นำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในห้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์
ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน

5. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุม
อาชีพในห้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพใน
ห้องถิ่น

4. ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

วิถีชีวิต

1. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
กับการเผาถ่านแบบเตาคลุมโอบด้วยดินเหนียว

2. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
กับการทำฝายทดน้ำ

3. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
กับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน

4. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
กับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์

5. ห้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้อง
กับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี

แนวทางการจัดการเรียนรู้

1. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน
2. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน
3. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน
4. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
5. โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 และเพื่อการอภิปรายผลมีความถูกต้องชัดเจน ตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ซึ่งเป็นรอบสุดท้ายมาเป็นหลักในการอภิปรายโดยอ้างอิงข้อมูลประกอบยืนยันผลที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ด้านคติ ความเชื่อ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1.1 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิถีชีวิตด้านคติ ความเชื่อของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ได้แก่

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนาคติความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติของสังคม ไทยมาเป็นเวลาช้านาน พระพุทธศาสนาทำให้คนไทยมีกรอบความคิดและโลกทัศน์เป็นไปตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา เป็นรากฐานสำคัญ

ของชนบทรอบนิคมประเพณีของไทยเกือบทุกด้าน ทั้งจารีตประเพณีซึ่งเป็นเรื่องของศีลธรรมดังที่ Durkheim (1964) ได้กล่าวว่า ศาสนาเป็นรวบรวมของความเชื่อ และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย นั่นคือสิ่งที่กำหนดและมีข้อห้ามแยกไว้เป็นพิเศษ ความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านี้จะรวมคนเข้ามาเป็นกลุ่มที่ยึดถือศีลธรรมเดียวกัน ปฏิบัติตามกฎหมายเดียวกัน ทำให้สังคมปรองดองกันและเป็นปึกแผ่นและ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539) ได้กล่าวว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และพุทธศาสนิกชนยึดถือเป็นเป็นวิถีในการดำเนินชีวิต

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ คติความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับผีसांगเทวดา อำนาจลึกลับ จนเป็นแหล่งที่มาของไสยศาสตร์ โดยผสมกลมกลืนไปกับพิธีกรรมหรือวิถีปฏิบัติทางพุทธศาสนาของพุทธศาสนิกชนไทย และเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยอิทธิพลของทุนนิยมและบริ โภคนิยม ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงในวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติทางศาสนาของคนไทย เกิดการผันแปรความเชื่อและการปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาแตกต่างกันไป จากเดิม ส่งผลถึงการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสตร์และไสยศาสตร์ด้วยดังที่ พระมหาพิมล พรหมเมือง (2550) ได้กล่าวว่า การแสดงออกทางความเชื่อแบบพราหมณ์มักเป็นเรื่องพิธีกรรม อธิธิปาฏิหาริย์ การอ้อนวอนบวงสรวงในเทพเจ้าผู้มีฤทธิ์เดชสามารถบันดาลให้สำเร็จตามความปรารถนา นิยมการบูชาด้วยวัตถุสิ่งของ เครื่องเช่นตามความเชื่อของตนเอง

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ให้นักประพาศิษย์ชาวไทยแต่เดิมมีความตระหนักรู้และยอมรับเรื่องของกฎแห่งกรรม เป็นพื้นฐานของการสร้างสำนึกความละอายชั่วกลัวบาป สร้างสัมมาทิฐิระดับศีลธรรมหรือระดับกัลยาณบุณชนให้แก่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มีการรู้บุญ รู้บาป รู้คุณบิดามารดา รู้ค่าความสำคัญของพระรัตนตรัย และการดำเนินชีวิตถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ดังที่จรรยา สิมสังจา (2528) ได้กล่าวว่า ความเชื่อในเรื่องบาปบุญ คือ ความเชื่อว่าการกรรมมีอยู่จริง เมื่อจงใจทำสิ่งใด ย่อมเป็นกรรม คือเป็นความคิดความชั่วเกิดขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดผลสืบเนื่องกันไป

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีसांगเทวดา โชคลาภวิวัฒนาการแห่งความคิดของมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างอย่างอื่น มนุษย์มีความสงสัยว่าความมืด ความสว่าง ความร้อน ความหนาว ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ฟากฟ้า แม่น้ำ ภูเขา และต้นไม้ใหญ่ที่สามารถบันดาลให้เกิดความแปรผันไปได้ในวัฏธรรมชาตินั้น และมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดา บ้างรูปมนุษย์ บ้างรูปครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์ แม่ย่านาง และเทพารักษ์ต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อบูชา ดังที่ รัชนิกร เศรษฐสุโข (2532) กล่าวว่า คนไทยมีความเชื่อเรื่องผี ว่ามีอยู่มากมายหลายชนิด ทั้งที่ให้ทุกข์และให้โทษ ผีให้ทุกข์ที่ได้รับการขบถของบูชา

และเช่นไหว้ ได้แก่ ผีบ้าน ผีเรือน พระภูมิ เจ้าพ่อหลักเมือง ปู่เจ้าสมิงพรายและปู่โสมเฝ้าทรัพย์ ส่วนผีที่ให้โทษก็มีอยู่ไม่น้อย แต่คนไทยก็มีพิธีเช่นไหว้ขอร้องมิให้ผีมาทำอันตราย

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติวัฒนธรรมความสัมพันธ์เครือญาติของอีสาน แต่ละหมู่บ้านจะมีความคล้ายคลึงกัน เพราะลักษณะการดำรงชีวิต วิถีชีวิตต่าง ๆ ในภาคอีสานของเราจะคล้ายกัน จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติมีลักษณะคล้ายกันไปด้วยเป็นการสืบสกุลสองฝ่าย คือ นับญาติทั้งฝ่ายพ่อและฝ่ายแม่ หญิงชายแต่งงานกันจะไปอยู่กับฝ่ายผู้หญิงหรือฝ่ายผู้ชายก็ได้ไม่ได้บังคับ อยู่ที่การตกลงกันระหว่างคู่บ่าวสาวกับพ่อแม่ แต่โดยส่วนมากแล้ว ถ้าฝ่ายใดเป็นลูกคนสุดท้องก็จะไปอยู่บ้านฝ่ายนั้นเพราะต้องเลี้ยงพ่อแม่การนับถือบุคคลจะนับถือตามระบบอาวุโส คือ คนที่มีอายุน้อยกว่าจะให้ความเคารพ คนที่มีอายุมากกว่า นอกจากนี้การนับถือและกานให้ความเคารพนั้น ตระกูลที่ใหญ่ ๆ ในหมู่บ้านจะได้รับความเคารพมากกว่าตระกูลที่เล็กกว่าลักษณะความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน จะเป็นความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ คนในหมู่บ้านส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องกัน ญาติพี่น้องตระกูลเดียวกันจะตั้งบ้านเรือนกระจุกตัวอยู่ด้วยกัน เพื่อจะได้มาหากันง่ายและสะดวกในการแบ่งสิ่งของ เช่น ข้าวปลาอาหาร เป็นต้น ดังที่ นิตินันท์ โพธิ์สิทธิ์พันธ์ (2554) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวคนอีสานมีความผูกพันในระบบเครือญาติมีความเชื่อว่าคนในหมู่บ้านทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นพี่น้องกันมีทวดหรือปู่ย่าตายาย เป็นเจ้าโคตรหรือเป็นที่เคารพสูงสุดผู้ชายมีบทบาทสำคัญคือ เป็นผู้นำครอบครัว

1.2 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติ ความเชื่อด้วยการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้แก่

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อโดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เป็นการเชิญผู้ที่มีภูมิปัญญา มีองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกิดจาก การดำเนินชีวิต สังคมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมประกอบกับมีความศรัทธาและความคิด วิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเอง จนหลอมรวมเป็นแนวความคิดมี การแก้ไขปัญหาที่เป็นลักษณะของตนเอง สามารถพัฒนาความรู้ ปรับปรุงจนเกิดทักษะและความชำนาญแล้ว นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับยุคเศรษฐกิจพอเพียง และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้กับชุมชนมาให้ความรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ตามที่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2549) ได้ศึกษารูปแบบการถ่ายทอดกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยชุมชนเพื่อการเรียนการสอน กรณีศึกษานานโนนสูงคอนหลัก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ที่ใกล้ชิดตัวนักเรียน มีพ่อครู แม่ครู ที่มีความถนัดในสาขาวิชา นอกจากวิชาที่ต้องเรียนรู้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นที่ต้องดำรงสืบไป

การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเดิวยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นได้ การค้นหาภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสามารถถ่ายทอดความรู้ให้นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันที่มีอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งเป็นการค้นหาแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างหลากหลาย เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ครู นักเรียน ชุมชน ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดภูมิปัญญา มีคุณธรรมจริยธรรมและทาง โรงเรียนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่าได้จัดกิจกรรมตามนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีความเข้มแข็งมากขึ้น กระบวนการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอด โดยชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น กระบวนการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอด โดยชุมชนถือว่าเป็นการสืบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูปกติ ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชน

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่นดังที่ นาดยา ปีลันธนานนท์และคณะ(2542) ได้กล่าวถึง การจัดแหล่งเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของผู้เรียนเอง ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากชุมชน มีแนวคิดว่า 1) การเรียนรู้โดยพื้นฐานเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยทั่วไปเราจัดระบบการเรียนรู้ตามสภาพสังคมที่เราอยู่ ดังนั้น โรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนที่อยู่ในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ 2) ความรู้ต้องบูรณาการกับชีวิตในชุมชน ความรู้ที่แท้จริงต้องมีการบูรณาการทั้งการปฏิบัติ ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมและรอบรู้ในชุมชนที่ตนอาศัย 3) กระบวนการเรียนรู้ และการเป็นสมาชิกชุมชน เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ ชุมชนกำหนดสิ่งที่จะให้เราเรียนรู้ และสิ่งที่เราเรียนรู้ก็กลับคืนสู่ชุมชนด้วย 4) ความรู้และการปฏิบัติแยกจากกันไม่ได้ เป็นไปไม่ได้ที่เราจะรู้อะไร โดยไม่เคยลงมือทำในขณะที่เราทำอะไรได้ เพราะเราได้เรียนรู้แล้ว 5) การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นการเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ การได้ร่วมลงมือปฏิบัติจริงในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีผลทั้งต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเองและทำให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ได้

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ บูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับพระธรรม โกศาจารย์ (2550) กล่าวว่า การบูรณาการพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้ เป็นการนำสิ่งที่ศึกษามาปรับแต่ง ผสมผสานกัน จนก่อให้เกิดองค์รวมที่สมบูรณ์ ดังนั้น ในการบูรณาการพระพุทธศาสนากับการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการปรับองค์ความรู้ทั้งสองสายให้เชื่อมโยงเข้าหากัน อีกทั้งจากหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาได้มีการกำหนดให้มีการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา

ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม สถานศึกษาจึงควรมีการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาด้วย

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้าน เพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ร่วมกับชุมชนทำหน้าที่ผู้ประสานงานของหมู่บ้าน กับหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจ การร่วมมือที่ดี ดังที่ จูฑามาศ ราชประสิทธิ์ (2552) กล่าวว่า ครูประจำหมู่บ้านมีบทบาทในการเน้น“ตัวอย่าง” เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนในหมู่บ้าน การเยี่ยมชาวบ้าน ร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น พบปะครอบครัวของผู้เรียนสม่ำเสมอและในบางครั้งต้องสร้างแรงจูงใจให้ด้วยการทำขนมเลี้ยงผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กนักเรียนในเวลากลางวัน และนักศึกษาผู้ใหญ่ในเวลากลางคืน

2. ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิถีชีวิตด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ได้แก่

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้านอีสานคนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน เป็นคนตรีประจำภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประวัติความเป็นมานับพันปี และสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน โดยยังคงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้อย่างมั่นคง ดังที่ สมบัติ ศรีสิงห์ (2549) กล่าวว่า คนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นคนตรีระดับพื้นบ้านที่เข้าถึงชีวิตชาวบ้าน สืบทอดพัฒนาโดยชาวบ้าน จนได้ชื่อว่าเป็นคนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่เข้าถึงชีวิตจิตใจ กล่อมเกล่าจิตใจ ตลอดถึง ให้ความสนุกสนาน บันเทิง แก่ชาวอีสาน มาช้านาน เครื่องดนตรีบางอย่าง ไม่ทราบว่าเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้น และกำเนิดขึ้นในยุคสมัยไหน แต่เครื่องดนตรีทั้งหลาย ก็ยังมีการสืบทอด ปรับปรุง พัฒนา และเผยแพร่ให้คงอยู่ตราប់ปัจจุบัน

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าวประเพณีลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นประเพณีไทยอีกอย่างหนึ่งของชาวนาไทย ซึ่งนับวันจะหาได้ยากในสภาพปัจจุบัน ชาวอีสานส่วนใหญ่ จะเป็นผู้มีน้ำใจไมตรี ดังนั้นในการทำกิจการงานใด ๆ ไม่ว่าจะงานเล็กงานใหญ่ จะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะทุกคนต่างมีน้ำใจให้กันและกัน ช่วยงานกันคนละมือละไม้ใช้เวลาไม่นานงานก็สำเร็จลุล่วงไปได้สมปรารถนา การทำงานแบบนี้คนอีสานเรียกว่า “ลงแขก” การลงแขกในภาคอีสานก็คือการบอกกล่าวขอแรงบรรดาญาติสนิทมิตร

สหาย ให้มาช่วยทำงานนั่นเอง งานที่จะลงแขกกันนั้นอาจจะเป็นงานส่วนรวมหรืองานส่วนตัวก็ได้ สำหรับงานส่วนตัวนั้นส่วนมากมักจะเป็นงานใหญ่สุดกำลังคนในครอบครัวจะทำได้ หรืออาจจะ เป็นงานหนักแต่จำเป็นต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว จึงต้องบอกกล่าวให้ญาติพี่น้องเพื่อนบ้านมา ช่วยเหลือเพื่อให้งานเสร็จสิ้นไปงานที่มักลงแขก เช่น การลงแขกทำนา ซึ่งมีการลงแขกค้ำนา ลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกตีข้าว (นวดข้าว) เป็นต้น ดังที่ กนก จันทร์ขจร (2533) กล่าวว่า การลงแขก เกี่ยวข้าว เป็นบ่อเกิดของความสมัครสมาน ความสามัคคี คนมีน้ำในย่อมมีคุณธรรม มีจิตสำนึกใน ความเมตตากรุณาเป็นพื้นฐานที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลโดยไม่หวังผลตอบแทน

ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณี ฮีต 12 คลอง 14 ฮีตสิบสอง เป็นประเพณีการทำบุญที่มีประจำเดือนชาวผสมผสานระหว่างแนวคิด ของพระพุทธเจ้า พราหมณ์และผี ก่อนที่ศาสนาพุทธเข้าสู่ไทย โดยเฉพาะดินแดนอีสานนั้นประเพณี ตามฮีตคลองเดือนต่าง ๆ มีมานาน สมัยก่อนจะเน้นพิธีทางของผีและพราหมณ์มากกว่าเพราะเชื่อ เรื่องภูตผีปีศาจ วิญญาณ เปรตเทวดาอารักษ์ต่าง ๆ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีที่มองไม่เห็นตัวจะมีอิทธิพลต่อ ชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้นพิธีกรรมส่วนใหญ่จึงวนเวียนอยู่กับเรื่องผีโดยมีพ่อกะเจ้าเป็นผู้นำทาง พิธี เมื่อศาสนาเข้าสู่ไทยดินแดนอีสาน ความเชื่อและพิธีกรรมจึงได้เปลี่ยนไปบ้าง ได้นำพิธีกรรม ทางศาสนาเข้าประสมประสาน มีพระสงฆ์องค์เจ้าเข้ามีส่วนร่วมมีพระเป็นผู้นำในบางพิธี แต่ส่วน ใหญ่ยังมีปราชญ์หมู่บ้านเป็นผู้นำและจะเอนไปทางแนวพราหมณ์และผีมากกว่า คลองสิบสี่ มีหลาย ประเภทแต่สามารถแบ่งประเภท ได้แก่คลองประเภทสอนผู้ปกครอง คลองประเภทสอนพระสงฆ์ คลองสอนประชาชนทั่วไปและสุดท้ายที่สำคัญคือคลองสอนคนทุกเพศ วัย ทุกฐานะเป็นสิ่งที่คุณคน ควรจะมีเพื่อขัดเกลาอบรมสั่งสอนให้ผู้คนต้องปฏิบัติตามทำให้สังคมอีสานมีความสงบสุข ร่มเย็น จึงนำเสนอความเป็นมา ความสำคัญต่าง ๆ ของ ฮีตสิบสองคลองสิบสี่เพื่อให้รับทราบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่ทำให้คนในอดีตที่มีวิถีชีวิตที่อยู่ดีมีสุขและเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมชาวอีสานให้มี สืบไป ดังที่ วิบูลย์ คงดี และคณะ (2539) ได้กล่าวว่า ฮีตสิบสอง คลองสิบสี่ เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแสดงถึงความเป็นชาติ เก่าแก่และเจริญรุ่งเรืองมานาน เป็นเอกลักษณ์ของชาติและท้องถิ่น และมีส่วนช่วยให้ชาติดำรง ความเป็นชาติของคนอยู่ตลอดไป

ห้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้ สมุนไพรในการรักษาโรคอันได้แก่ ผลิตผลธรรมชาติ ได้จาก พืช สัตว์ และ แร่ธาตุ ที่ใช้เป็นยา หรือ ผสมกับสารอื่นตามตำรับยา เพื่อบำบัดโรค บำรุง ร่างกายดังที่ สมทรง ณ นคร (สุกศิลป์) และคณะ (2529) ได้ทำการศึกษาความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษา โรคของชาวชนบทและ บุคลากรสาธารณสุขภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ชาวบ้านทุกคนมีความรู้ว่า สมุนไพรคือพืชที่

นำมาใช้เป็นยารักษาโรคได้ ชาวชนบทส่วนใหญ่รู้จักพืชสมุนไพรหลายชนิด หนึ่งในสามของชาวชนบทมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้สมุนไพรรักษาโรค ในด้านพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคของชาวชนบทนั้น พบว่าร้อยละ 72.90 เคยใช้สมุนไพรรักษาโรค และส่วนใหญ่หายจากโรค สำหรับเหตุผลหลักที่ชาวชนบทใช้สมุนไพรรักษาโรค คือ การเชื่อถือในสรรพคุณของสมุนไพรที่เคยใช้เป็นยารักษาโรคมานี้แต่ครั้งบรรพบุรุษ หมอแผนโบราณ และบิดามารดาเป็นบุคคลที่จะแนะนำชาวชนบทส่วนใหญ่ให้ใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

2.2 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม

ชนบทรรมนิยม ประเพณีด้วยการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ได้แก่

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณี โดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษากิจกรรมชุมนุม ชมรม เป็นกิจกรรมนักเรียนที่สถานศึกษาสนับสนุนให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันขึ้นตามความสนใจ ความถนัด ความสามารถของผู้เรียน เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังที่กรมวิชาการ (2546) ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดตั้งชุมนุมตามความถนัดและความสนใจว่า การจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โรงเรียนควรประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมตามความสนใจ โดยอาจเลือกกิจกรรมตามที่โรงเรียนเสนอให้นักเรียนเลือกหรือนักเรียนมีความสนใจตรงกัน รวมกลุ่มกันเสนอขอเปิดกิจกรรมจากโรงเรียนก็ได้ ซึ่งอาจเรียกชื่อชุมนุมหรือชมรมแล้วแต่จะตกลงกันในกลุ่ม การรวมกลุ่มควรเป็นการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ มีระเบียบ ข้อบังคับ เป็นกฎเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างนักเรียนกับครูที่ปรึกษา และนักเรียนกับนักเรียน

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณี โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ชนบทรรมนิยมประเพณีโรงเรียนเป็นแกนนำในการปลูกฝังการเห็นคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูอาจารย์ ผู้นำศาสนาเป็นแกนนำในการถ่ายทอดความรู้และจิตสำนึกที่ดีในวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่เด็กและเยาวชน ดังที่ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (2547) กล่าวว่า ควรมีการดำเนินกิจกรรมด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณีท้องถิ่น อันจะเป็นการเผยแพร่ สืบสาน อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ยังคงดำรงอยู่อย่างยั่งยืนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก และก่อประโยชน์ให้กับท้องถิ่น

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจากกรณีปัญหาในท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่นคือความสามารถและทักษะของชาวบ้านอัน เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบ ต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับ บุคสมัย ภูมิปัญญามีลักษณะเป็นองค์รวม และมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นกับวิถีชีวิต ดังที่ ทศนีย์ ทองไทย (2542) ได้วิจัยสภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ควรมีการสนับสนุนให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษานำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการ เรียนการสอนและนำแหล่งเรียนครู ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอนแทรกการเรียนรู้อด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการ จัดการเรียนรู้โรงเรียนสามารถใช้หลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่น กลุ่มมือครู และแผนการสอนกลุ่ม ประสบการณ์ต่าง ๆ ประกอบการเตรียมแผนการเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน และ การประเมินผลการเรียนการสอน ให้บรรลุผลตามความมุ่งหมายที่หลักสูตรวางไว้อย่างมี ประสิทธิภาพ ดังที่ สุรัฐ ศิลปะอนันต์ (2542) กล่าวว่า สถานศึกษามีความจำเป็นจะต้องมีชุมชนเป็น ส่วนสัมพันธ์โดยตรง โดยจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและสอดคล้อง กับความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียน และชุมชนส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดแผนการเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ โดยให้ ชุมชนมีส่วนร่วม

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยง ไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น ปัญญา รุ่งเรือง (2542) กล่าวว่า เพลงพื้นบ้านอีสานมีบทบาทในวิถีชีวิตและเป็นภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมที่สามารถ ตีความหรือแปลความมโนทัศน์ของผู้ที่ได้ฟัง เพลงพื้นบ้านมีการใช้รูปแบบคำประพันธ์ท้องถิ่น วรรณกรรมทั้ง 4 ภาค ส่วนใหญ่เป็น ร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว คำประพันธ์ที่ใช้เรียงร้อยถ้อยคำเข้า ด้วยกัน มีลีลาคล้องกับสำเนียง ภาษาท้องถิ่นและเอื้อต่อการออกเสียงเป็นทำนอง รูปแบบคำ ประพันธ์ที่ใช้แต่งวรรณกรรม จึงแตกต่างกันไปตามความนิยมของแต่ละภาค

3. ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดใน การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

3.1 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิธีชีวิตด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่นของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้แก่

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากาบบัวผ้ากาบบัวเป็นผ้าที่มีลักษณะรวมเอาเอกลักษณ์อันโดดเด่นของผ้าพื้นเมืองอุบลมารวมไว้หลายชนิดได้แก่ ลักษณะของซิ่นทิว มับไม มัดหมี่ ผ้าซิดหรือจกได้มีการประกาศให้ผ้ากาบบัว เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่อังคารที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2543 โดยคณะทำงานพิจารณาผ้าพื้นเมืองตามโครงการสืบสานผ้าไทย สายใยเมืองอุบลราชธานี ได้ร่วมพิจารณาศึกษาประวัติความเป็นมาของลายผ้าในอดีต ที่ทรงคุณค่ามาปรับปรุง ออกแบบสร้างสรรค์ลายผ้า เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้คัดเลือกให้ชื่อว่า "ผ้ากาบบัว" เป็นลายผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดอุบลราชธานี

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอเสื่อจากต้นกกและต้นเตย การทอเสื่อเป็นงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสาน เครื่องจักสาน โดยทั่วไปจะหมายถึงสิ่งที่ผลิตขึ้นด้วยมือ โดยวิธีจัก สาน ถัก และทอเป็นหลัก เครื่องจักสานที่ทำขึ้นในถิ่นต่าง ๆ มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในชนบท ถ้าจัดเสื่อตามหน้าที่การใช้สอย เสื่อเป็นเครื่องจักสานที่ใช้เป็นเครื่องเรือน และเครื่องปูลาดหรือใช้สำหรับปูนั่ง ปูนอนเป็นส่วนใหญ่การทอเสื่อ เป็นไปเพื่อการใช้สอยในครัวเรือน โดยท้องถิ่นใดมีต้นกกก็ทอเสื่อกก ท้องถิ่นใดมีต้นกระจูดก็ทอเสื่อกระจูด เสื่อในอดีตเป็นของใช้ที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับปูนั่งหรือนอน จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า บ้านใดไม่มีเสื่อใช้ ถือว่า พ่อ แม่ ลูก เกียจกร้าน ไม่มีฝีมือ หนุ่มสาวที่แต่งงานตั้งครอบครัวใหม่หรือขึ้นเรือนใหม่จะต้องเตรียมที่นอน หมอน มุ้ง ส่วนเสื่อฝ่ายหญิงจะจัดเตรียมทอสะสมไว้เป็นของขึ้นเรือน นอกจากนี้ยังทอเพื่อถวายเป็นไทยทานให้กับวัด เพื่อบำรุงศาสนาในฤดูเทศกาลต่าง ๆ และยังนำเสื่อที่ทอไปซื้อขายแลกเปลี่ยนกับหมู่บ้านใกล้เคียงอีกด้วย

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักสานไม้ไผ่การจักสานไม้ไผ่ในจังหวัดอุบลราชธานี สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่มาพร้อมการการอพยพมาตั้งบ้านเรือนครั้งแรก เนื่องจากชุมชนนี้มีอาชีพหลักคือทำนาเลี้ยงสัตว์ จึงมีการทำเครื่องมือเครื่องมือในการประกอบอาชีพ และพื้นที่ดังกล่าวเป็นดินร่วนปนทรายเหมาะจึงทำให้มีต้น ไม้ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจึงได้นำมาจักสานเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น ไซดักปลา ก้องใส่ปลา กระติบข้าว ตะกร้า มวนึ่งข้าว และกล่องข้าว จึงมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะกล่องข้าวและกระติบข้าวเป็นที่นิยมกันมาก เนื่องจากคนในภาคอีสานนิยมรับประทานข้าวเหนียว ซึ่งต้องใส่ในกล่องข้าวหรือกระติบ

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้เป็นทักกะหรือกระบวนกรในการสร้างสรรค์ อนุรักษ์ ซ่อมแซม เพื่อประโยชน์ใช้สอยหรือเพื่อตกแต่งโดยใช้ไม้เป็นวัสดุสำคัญและมีช่าง ไม้เป็นผู้ปฏิบัติ งานแกะคือการสร้างให้เกิดเป็นลวดลายหรือรูปภาพด้วย

วิธีใช้ มีดแกะดั่งที่ บุญรัตน์ ณ วิชัย (2532) กล่าวว่า ศิลปะการแกะสลักไม้ จะใช้ในในการประดับตกแต่งประกอบ โครงสร้างของงานเครื่องเรือนหัตถกรรม หัตถศิลป์ ตลอดจนงานสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ได้แก่ วิหาร วัด ลวดลายประดับตู้โบราณ เป็นต้น และเนื่องจากในท้องถิ่นของสถานศึกษาในสหวิทยาเขต 4 สำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 มีทรัพยากรที่เป็นไม้ที่เป็นวัสดุที่นำมาใช้ในการแกะสลักไม้อยู่เป็นจำนวนมาก สถานศึกษาจึงควรผนวกการแกะสลักไม้ไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการประกอบอาชีพของผู้เรียนต่อไป

3.2 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้แก่

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น ตามที่ ราชกิจจานุเบกษา (2542) ได้กำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำสาระที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน โดยให้ผู้เรียนมีความรู้ทักษะทางอาชีพในท้องถิ่นเพียงพอที่จะประกอบอาชีพให้มีรายได้เพียงพอต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต มุ่งให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติงานอาชีพในท้องถิ่นที่ตนเองสนใจอย่างครบวงจรมีทักษะในการจัดการเห็นคุณค่าและความจำเป็นของอาชีพสุจริต ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ในการทำงานและการพึ่งตนเองให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่นการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมการให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง หลักของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แท้จริง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การนำคตินิยม ความเชื่อ หรือหลักการพื้นฐานที่เกิดจากการสั่งสมและสืบทอดกันมาแต่บรรพกาล หรือขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปะ และจริยธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญ ความงดงาม และความเป็นระเบียบแบบแผนที่เคยยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา หรือวิธีการประกอบอาชีพอาชีพในท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนในลักษณะที่ต่างกัน ดังที่ สำเนียง สร้อยนาคพงษ์ (2535) กล่าวว่า การเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ควรมองที่บุคคลหรือกิจกรรมแต่ควรมองที่ระบบความคิดของชาวบ้าน การสั่งสมความรู้ศึกษาสภาพของชาวบ้าน การสั่งสมความรู้ศึกษาสภาพของสังคม สภาพแวดล้อมว่ามีปัจจัย เหตุผล กฎเกณฑ์อย่างไร

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ นที ศิริมัย (2550) กล่าวว่า การบูรณาการ คือ เทคนิคการสอน โดยเน้นความสนใจ ความสามารถและความต้องการของผู้เรียน การผสมผสานของเนื้อหาวิชาในแง่มุมต่าง ๆ อย่างสัมพันธ์กันเป็นการสร้างความคิดรวบยอดให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนและยังสามารถนำความคิดรวบยอดไปสร้างเป็นหลักการ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ อีกทั้งจากการที่สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีนโยบาย และให้ความสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกคนเป็นคนดี คนเก่ง และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นักเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในชุมชนควรได้รับการสืบทอดอาชีพในท้องถิ่นต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาจึงควรมีการจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ให้เหมาะสมกับชุมชน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกทักษะอาชีพขณะที่เรียน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน การรวบรวมความรู้สู่การปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจาก การเรียนรู้ เจตคติในงาน ประสบการณ์การทำงานและพฤติกรรมการทำงานของแต่ละบุคคล ซึ่งปฏิบัติงานเรื่องเดียวกันหรือคนละเรื่อง แล้วประชุมหรือสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เมื่อรวบรวมแล้วก็มีการนำความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์ วิเคราะห์ (Analysis) หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ ขอมรับข้อดีและจุดที่เป็นปัญหาของกันและกัน มีการจัดเก็บข้อสรุปทั้งหมดอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การยอมรับในกฎกติกาขององค์กรที่ทุกคนยอมรับ แล้วนำมาเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้เกิดการต่อยอดความรู้หรือสร้างประโยชน์จากความรู้และนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและองค์กรต่อไป

4. ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

4.1 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอวิถีชีวิตด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ได้แก่

ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตากลม โอบด้วยดินเหนียวการเผาถ่านหรือการสะสมถ่าน ส่วนใหญ่แล้วมีกระบวนการผลิตที่ไม่ซับซ้อนมากนัก และสถานประกอบกิจการหลายแห่งมีลักษณะการผลิตที่คล้ายคลึงกัน

การเผาถ่านจึงมีมากมายหลายแบบ จำแนกตามลักษณะกระบวนการผลิตที่แตกต่างกันเตาดินเหนียว เป็นเตาเผาถ่านที่มีการลงทุนก่อสร้างต่ำมาก ไม่มีค่าวัสดุอุปกรณ์มากมายนัก ไม่ต้องใช้เชื้อเพลิงหรือ แกลบกลบบนกองไม้ การก่อสร้างเตาจะใช้ดินเหนียวที่หาได้ตามพื้นที่ต่าง ๆ คุณภาพถ่านที่ได้ถือว่าดี แต่ปัจจุบันมีการพัฒนาเนื้อดินสำหรับการนำมาถ่านเป็นเตาที่มีลักษณะเฉพาะตามภูมิปัญญา ชาวบ้านที่คิดค้นสูตรการผสมดินให้มีประสิทธิภาพในการควบคุมความร้อนของเตาได้เป็นอย่างดี

ห้องถ่านของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำ ฝายทดน้ำเมื่อสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสมต่อการสร้างอ่างเก็บน้ำอาจพิจารณาสร้างฝายปิดกั้นน้ำ เฉพาะในลำน้ำขึ้นแทน เพราะถึงแม้ว่าจะเกิดประโยชน์ต่อการเพาะปลูกได้เพียงช่วงเวลาที่มีน้ำไหล มากก็ตาม แต่ลำน้ำซึ่งเก็บไว้ในลำน้ำค้ำหน้าฝายจะใช้สำหรับอุปโภคบริโภคในฤดูแล้งพอที่จะ บรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนเกี่ยวกับน้ำกินน้ำใช้ได้ จึงควรมีการวางแผนพัฒนา การบูรรา การหลักสูตรสถานศึกษาและการบริหารจัดการน้ำของสถานศึกษาร่วมกับองค์กรส่วนท้องถิ่น โดยมีเป้าหมายให้ทุก ๆ สิ่งในสังคม ทั้ง คน สัตว์ และพืช ฯลฯ มีการดำเนินชีวิตที่ดี มีความ หลากหลายทางชีวภาพ ประชาชนมีน้ำใช้อย่างยั่งยืนและทั่วถึง พัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

ห้องถ่านของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำ การเกษตรแบบผสมผสานเป็นระบบเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่มีการผสม กลมกลืน และเกื้อกูลซึ่ง กันและกันตามธรรมชาติ มีตัวอย่างให้เห็นในหลายประเทศทั่วโลก เช่น ใน ประเทศจีน มีการเลี้ยง สุกรผสมผสานกับการเลี้ยงสัตว์น้ำ และในประเทศญี่ปุ่น มีการเลี้ยงปลาในนา ข้าว เป็นต้น สำหรับ ประเทศไทยในอดีต ไม่มีระบบการเกษตรแบบผสมผสานที่ชัดเจนนัก ระบบการเกษตรดั้งเดิมของ ไทยน่าจะใกล้เคียงกับระบบที่เรียกว่า “ไร่นาสวนผสม” เนื่องจากเป็น ระบบการเกษตรที่มีเป้าหมาย เพื่อการยังชีพ หรือเพื่อลดความเสี่ยงจากราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอน เป็นหลัก มีการปลูกพืชและเลี้ยง สัตว์หลาย ๆ อย่างรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกันสำหรับใช้บริโภคใน ครอบครัว แต่มิได้เกิดการให้ กิจกรรมการผลิตผสมผสานเกื้อกูลกันเพื่อลดต้นทุนการผลิตและใช้ ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างสูงสุดเหมือนการเกษตรแบบผสมผสาน ไร่นาสวนผสมอาจมีกลไกการ เกื้อกูลกันจากกิจกรรม การผลิตได้บ้างแต่ก็เพียงเล็กน้อย และเป็นกลไกที่เกิดเอง

ห้องถ่านของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการ หมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมีได้แก่ ปุ๋ยที่ประกอบด้วยจุลินทรีย์ที่มีชีวิต ที่สามารถสร้าง ธาตุอาหาร หรือช่วยให้ธาตุอาหารเป็นประโยชน์กับพืช” หรือเรียกว่า “ ปุ๋ยจุลินทรีย์” ตามคำจำกัด ความนี้จะเห็นได้ว่าไม่ใช้จุลินทรีย์ทุกชนิดจะใช้ผลิตเป็นปุ๋ยชีวภาพได้ แต่ต้องเป็นจุลินทรีย์ที่มี คุณสมบัติพิเศษ ที่สามารถสร้างธาตุอาหารขึ้นทางชีวภาพแล้วแบ่งให้พืชใช้ได้หรือมีคุณสมบัติ

พิเศษเฉพาะเจาะจงในการสร้างสารบางอย่างออกมา มีผลทำให้ช่วยเพิ่มปริมาณรูปที่เป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชบางชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งธาตุอาหารหลักที่สำคัญ 3 ชนิด คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และ โพแทสเซียมในสถานะที่มีแนวโน้มว่าต้นทุนค่าปุ๋ยเคมีจะเพิ่มสูงขึ้น และเพื่อให้เกิดระบบการผลิตพืชที่ยั่งยืนและปลอดภัยภายในประเทศ รวมทั้งเป็นการสนับสนุนนโยบายการเป็นครัวของโลกของรัฐบาล การผสมผสานการใช้ปุ๋ยชีวภาพร่วมกับปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ในการผลิตพืชอย่างเหมาะสมในอนาคตนั้นมีความสำคัญ เพราะนอกจากปุ๋ยชีวภาพจะเป็นแหล่งให้ธาตุอาหารที่สำคัญกับพืชที่มีประสิทธิภาพสูงแล้ว ปุ๋ยชีวภาพบางชนิดยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ปุ๋ยเคมีและปุ๋ยอินทรีย์ด้วยทำให้สามารถลดปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีบางชนิดลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้การใช้ปุ๋ยในอนาคตเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรทำความเข้าใจรายละเอียดของปุ๋ยชีวภาพให้ชัดเจน จนสามารถจัดจำแนกประเภท กลุ่ม หรือชนิดปุ๋ยชีวภาพได้ รู้ประโยชน์และวิธีการนำไปใช้ที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับการผลิตพืชแต่ละชนิด จะช่วยลดต้นทุนการผลิต เพิ่มคุณภาพและปริมาณผลผลิตพืช ทำให้เกษตรกรมีกำไรเพิ่มมากขึ้น เสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันให้กับเกษตรกรไทย เพื่อเป็นครัวของโลกอย่างยั่งยืน

4.2 ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 29 ได้แก่

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน Thomas (1998) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยโครงงานจะเป็นไปตามความสนใจของนักเรียน การออกแบบโครงงานที่ดีจะกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าอย่างกระตือรือร้นและใช้ทักษะการคิดขั้นอีกทั้ง Bransford, Brown, & Conking (2000) ได้กล่าวว่า มีงานวิจัยเกี่ยวกับสมองได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้ ศักยภาพในการรับรู้สิ่งใหม่ ๆ ของนักเรียนจะถูกยกระดับขึ้นเมื่อได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแก้ปัญหาที่มีความหมาย และเมื่อนักเรียนได้รับความช่วยเหลือให้เข้าใจว่าความรู้กับทักษะเหล่านั้นสัมพันธ์กันด้วยเหตุใด เมื่อไหร่และอย่างไร

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านเพื่อให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร จึงมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายประเภทในการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้านการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่สงสัย ผลที่ได้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เป็นสถานการณ์ใด ๆ ที่บุคคลเผชิญอยู่และยังไม่สามารถรับวิธีแก้ได้ในทันทีทันใด แต่จะต้องใช้กระบวนการหรือวิธีการ ความรู้ ทักษะต่าง ๆ และความเข้าใจในปัญหานั้นมาประกอบกันเพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาซึ่งอาจทำได้หลายแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของปัญหาและผู้แก้ปัญหานั้น

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน รู้จักการใช้ชีวิตที่พอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่าง ๆ ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน มีจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม ค่านิยม เอกลักษณ์ ความเป็นไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมที่ใช้สามารถมีความหลากหลายของเนื้อหา แล้วแต่ตามสภาวะ ภูมิสังคมของแต่ละสถานศึกษา แต่ที่สุดแล้วต้องปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีวิถีคิด อุบาสัยและพฤติกรรม ที่สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545) กล่าวว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้คนไทยมีความสุขถ้วนหน้า สามารถพึ่งตนเอง ก้าวทันโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีค่านิยมต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด เจตคติ และกระบวนการทำงานให้เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพรู้เท่าทัน ก้าวทัน โลกและมีความยืดหยุ่นพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมและซื่อสัตย์สุจริต จึงเป็นได้ว่า หลักแห่งกรอบแนวคิดของแผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนบูรณาการ ทั้งด้านการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และธรรมชาติ สัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นองค์รวม พึ่งพาอาศัย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างพอเหมาะพอดี และมีคุณภาพ การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาไทย นับเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้อย่างยั่งยืน

โรงเรียนใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยการประชุมในเวทีกลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน เวทีชาวบ้าน เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ภูมิปัญญา โดยเน้นการนำเสนอประสบการณ์ในการคิดค้นสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พัฒนาองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาคน และสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนควรใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้านการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและทำงานอย่างนักวิทยาศาสตร์

2. โรงเรียนควรใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้จากกรณีปัญหาในท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ความสามารถและทักษะของชาวบ้าน อันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ปรับแต่ง พัฒนาและถ่ายทอด สืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เหมาะสมกับยุคสมัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของโรงเรียนที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าว โดยตั้งสมมติฐานว่านักเรียนจะมีพัฒนาการทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะกระบวนการ

2. ควรจัดทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี

บรรณานุกรม

- กนก จันทร์ขจร. (2533). การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูง. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: กองมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.
- กรมวิชาการ. (2539 ก). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- _____. (2539 ข). สรุปผลการประชุมสัมมนา เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2539 ค). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2544). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว).
- _____. (2546). การรายงานการติดตามและประเมินผลการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเครือข่าย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กรมสามัญศึกษา. (2544 ก). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- _____. (2544 ข). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ. (2542). วิธีไทย. กรุงเทพฯ: ธีรคเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- กษมา วรวรรณ ณ อุซซา. (2544). บทสัมภาษณ์พิเศษ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กองการประชาสัมพันธ์, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2545). รายงานการวิจัยการศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- จักรพันธ์ โสมเกษตรนิ. (2551). การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นศรีสะเกษ เพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- จรูญศรี ลิมส์ัจจา. (2528). การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติทางด้านศาสนาของคนในสังคมเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีชาวพุทธและชาวมุสลิมในชุมชนกึ่งเพชรกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

- จุฬามาศ ราชประสิทธิ์. (2552). *โครงการสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนมหาวิทยาลัยชีวิต*.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2531). *การวิจัยแบบเดลฟาย. การวิเคราะห์นโยบายทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มนุษย์กับสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 4*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ทัศนีย์ ทองไทย. (2542). *สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสังคมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- เทียบฉาย กิระนันท์. (2539). *สังคมศาสตร์วิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นที สิริมัย. (2550). *การออกแบบการสอนและบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: เพชรเกษมการพิมพ์.
- นาคยา ปิรันธนานนท์ และคณะ. (2542). *การศึกษาตามมาตรฐาน: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: แม่เ.
- นาวิณ พรหมใจสา. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิคม ชมภูหลง. (2542). *การสร้างและพัฒนาหลักสูตร โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ (ฉบับปรับปรุง)*. มหาสารคาม : หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.
- นิคม มูลิกะคามะ, วีระ โรจน์พจรัตน์ และ สุวคนธ์ ศิริวงศ์วรรณ. (2542). *วัฒนธรรมอารยธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: มีดีเนตเวิร์ก.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2539). *สองหน้าสังคมไทย: บทวิพากษ์โครงสร้างอารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ.
- บัญญัติ คำรวรสิน. (2540). *การพัฒนาเกณฑ์การประเมิน โครงการฝึกอบรมคอมพิวเตอร์แก่ข้าราชการ ตามมติของคณะรัฐมนตรี*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญรัตน์ ณ วิชัย. (2532). *ศิลปะการแกะสลักไม้. เอกสารประกอบวิชาการแกะสลักไม้: แผนกวิชาช่างเทคนิค สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, วิทยาเขตพายัพเชียงใหม่. ปทุมธานี: ศูนย์ปฏิบัติการพิมพ์*.

- ประเวศ วะสี. (2536 ก). การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนา
ชนบท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ปัญญา รุ่งเรือง. (2542). แนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์สุทธาสถาตพรวรา.
- ประเวศ วะสี. (2536). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. ใน เสรี พงศ์พิศ (บรรณาธิการ).
ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1. หน้า 17-33. กรุงเทพฯ:
อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิคและกระบวนการ.
พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมล พรหมเมือง, พระมหา. (2550). วิถีพุทธ-พราหมณ์-ผีในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูบ่อพันขันเพื่อ
สังคมที่ยั่งยืน จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ชรี รุประวิเชตร์. (2545). การวิจัยในชั้นเรียนของกระบวนการวิชาการจัด โครงการอาชีพอิสระ.
เชียงใหม่ : สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มาลินี สวค้ำข้าว. (2538). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. ภาควิชามัธยมศึกษา, สาขาวิชาการ
สอนสังคมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัชนกริ เศรษฐโช. (2532). โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2533). บทบาทของโรงเรียนประถมศึกษากับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น .
วารสารการศึกษาแห่งชาติ. 24(5):6.
- _____. (2537). ที่มาและความหมายของภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542. เล่ม 116 ตอน 74 ก.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศิริวัฒนา
อินเตอร์พริ้นท์.
- วาสนา บุญสม. (2541). ศิลปะและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ประกายแสง.
- วิเชียร ภู่อุวรรณ. (2545). ใช้ภูมิปัญญาไทย. การพัฒนาศักยภาพโดยเน้นโรงเรียนเป็นสำคัญ.
วารสารวิชาการ 5(5) 33-35.

- เวกวรรณ พันธ์ ฉ่ำสันเทียะ. (2541). การศึกษาการจัดการศึกษาเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ : กรณีศึกษากลุ่ม
ไทยลาว. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาสังคมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมชัย ใจดี, บรรจง ศรีวิริยาภรณ์. (2533). *ประเพณีและวัฒนธรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- สมทรง ณ นคร (ศุภศิลป์) และคณะ. (2529). รายงานการวิจัยเรื่องความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการ
การใช้สมุนไพรรักษาโรคของชาวชนบท และบุคลากรสาธารณสุข
ตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: งานวิจัยกลาง คณะแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมบัติ ศรีสิงห์. (2549). ความรู้ทั่วไปเรื่องแคน. บทความวิชาการด้านมานุษยวิทยารังคีวิทยา,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2529). นโยบายวัฒนธรรมแห่งชาติและแนวทางใน
การรักษาการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬ
าลงกรณ์
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). การประกันคุณภาพการศึกษา เล่ม 1: แนว
ทางการประกันคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
- _____. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำเร็จ เฉลิมเผ่า. (2545). การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ: การจัดการเรียนรู้ตามความเป็น
จริงของชีวิต. *วารสารวิชาการ* 2(11), หน้า 27-30.
- สุขวิทย์ ปู่ทอง. (2541). การนำเสนอการสอนอินเทอร์เน็ตสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุดา ทัพสุวรรณ. (2545). บ้านกับโรงเรียน. *วารสารบริหารการศึกษามศว.* 1 (พฤษภาคม-สิงหาคม): 19-26.
- سوبงช นาโคงษ์. (2547). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานวิชาการตามความคาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนและครูปฏิบัติการสอนโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษากระบี่.* วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. ภาควิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนาประเพณี.* กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาคย์ อินทองคง. (2550). *การศึกษา คือ การพัฒนาชีวิต: กรณีการออม เศรษฐกิจพอเพียงและการทำบัญชีครัวเรือน.* เข้าถึงได้จาก <http://www.thaingo.org/writer/view.php?id=376>. วันที่ค้นข้อมูล 18 สิงหาคม 2556.
- สุรเชษฐ จิตตะวิภูต. (2542). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา.* กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- สุรศักดิ์ หลาบมาลา. (2549). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน.* *วารสารการศึกษาไทย.* 3(ธันวาคม): 5-9.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. (2542). *เส้นทางสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทย: แนวทางดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวดี ทวีบุตร. (2540). *การเปรียบเทียบผลการสร้างจิตสำนึกและระดับการให้ความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญ ระหว่างการใช้เทคนิคเดลฟายแบบเดิมและเทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง ที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็น.* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2540). *สังคมและวัฒนธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรรัตน์ เทพกำปนาท. (2549). *บทความประชาสัมพันธ์.* กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อังกูต สมคะเนย์. (2535). *สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี.* วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิเทศการศึกษาศึกษาและพัฒนาหลักสูตร, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). *ภูมิปัญญาสี่ภูมิภาค: วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2544). *ภาพรวมภูมิปัญญาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อมรา เล็กเริงสินธุ์. (2540). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเอกสารและตำราสถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- Bhengu. (2007). Bringing down the fence through school-community partnership: a case for the Community Education Forum framework. *Journal of Africa Education Review* 41(July): 131-143.
- Bransford, J., Brown, A., & Cocking, R. (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. Washington, DC: National Academy Press.
- Gold, S. E. (2000). Community Organizing At a Neighborhood High School: Promises and Dilemmas in Building Parent-educator Partnership and Collaborations. *Masters Abstracts International*. 60(7): 295.
- Herrmann, D.L. (2002). Understanding the Formation of Community in a New School: A Case Study of River Bluff High School. *Dissertation Abstract & International*.63(6): 2111-A.
- Pauline, R. (2003). Parent Involvement: Influencing Factors and Implications. *Journal of Education Research*. 97, 42-54.
- Pryor, J. (2005). Can community participation mobilize social capital for improvement of rural schooling? A case study from Ghana. *Journal of Taylor and Francis* 35(May), 193-203.
- Reed, L.T. (2006). *The Effect of Participation in School-Facilitated Community Service Programs Student's Self-Esteem, Sense of Community Engagement and Attitudes to Christianity*. Master of Education (Research), Australian Catholic University.
- Uzma, A. (2001). *An exploratory study of factor which have contributed to the Sustainability of community participation in education in Balochistan Pakisten*. [Online]. Accessed 13 November 2012. Available from <http://thailis.Uni.net.th/Dao/datail.Nsp>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือขอความอนุเคราะห์

(สำเนา)

ที่ ศร 6621/ว1232

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

23 เมษายน 2555

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น

เรียน

ด้วยนายเอกรัฐ พิลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับความเห็นชอบให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 (อุบลราชธานี – อานาจเจริญ) โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยจะขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเบื้องต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทร 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

(สำเนา)

ที่ ศธ 6621/ว1728

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี 20131

4 กรกฎาคม 2556

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วยนายเอกรัฐ พิลา นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับความเห็นชอบให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง รูปแบบการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 (อุบลราชธานี – อานาจเจริญ) ในความควบคุมดูแลของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ มีความประสงค์ขออำนวยความสะดวกจากท่านในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอน อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอนการพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา เรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
 คงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลรัตน์ จตุรานนท์)

รองคณะบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ศูนย์นวัตกรรมการบริหารและผู้นำทางการศึกษา

โทร 0-3810-2052

โทรสาร 0-3874-5811

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามรอบที่ 1

การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสห
วิทยาเขต 4

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ดำเนินการภายใต้กรอบการวิจัย “การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29” โดยผู้ตอบแบบสอบถามคือ บุคคลที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ การกำหนดหลักสูตร นักการศึกษา และผู้ปฏิบัติงาน โดยตรงกับการจัดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อันได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระ คณะกรรมการสถานศึกษา และครูผู้สอน

2. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 และนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นข้อเสนอในการจัดรูปแบบการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ต่อไป

3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

ข้อมูลประกอบการตอบแบบสอบถาม

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถของชาวบ้านหรือทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้จากสติปัญญา และความสามารถของชาวบ้านภายในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยมีกระบวนการส่งผ่านถ่ายทอด และกลั่นกรองกันยาวนาน เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา การดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งสภาพของภูมิปัญญาชาวบ้านในพื้นที่กลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ได้ประมวลเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น แบ่งได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 คติ ความเชื่อ หมายถึง แนวคิด ความเชื่อเรื่องต่างๆ ที่ประพฤติปฏิบัติยึดถือ สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เพื่อการดำเนินชีวิตที่สงบสุขในแต่ละท้องถิ่น คือ ความเชื่อแบบ พุทธ เช่น การทำบุญตักบาตร พิธีในวันสำคัญทางศาสนา ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น การทำขวัญ นาค การ โคนจุก พิธีแต่งงานพิธีบวงสรวง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องนรก-สวรรค์ เรื่องการเกิด การตาย เรื่อง โชคลาง ฤกษ์ยาม โชคลาภ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไสยศาสตร์การฝัน เรื่องเทวารักษ์ ปราภฏการณ์ธรรมชาติ เป็นต้น

ด้านที่ 2 ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

2.1 ศิลปะหมายถึง ศิลปะที่ชาวบ้านเป็นผู้สร้างขึ้นมา และมีเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละท้องถิ่น เช่น

- 2.1.1 ศิลปะการเล่นพื้นบ้าน เช่น เล่นมอญซ่อนผ้า เล่นลูกช่วง กระโดดเชือก
- 2.1.2 ศิลปะการเล่นเพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงหมอลำ
- 2.1.3 ศิลปะการร้องเพลง เช่น การร้องเพลงไทยเดิม การร้องเพลงลูกทุ่ง
- 2.1.4 ศิลปะการเล่นดนตรีไทย เช่น อังกะลุง ระนาด ฉิ่ง กลอง ขลุ่ย
- 2.1.5 ศิลปะด้าน โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ เช่น พระเครื่อง วัด เจดีย์ โบสถ์
- 2.1.6 ศิลปะดนตรีไทยพื้นบ้าน เช่น วงกลองยาว ลงโปงลาง พิณ แคน โหวด

2.2 วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี หมายถึง วัฒนธรรมการกิน การนุ่ง การขึ้นการเดิน การแต่งกาย การทำความเคารพและประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบ พุทธ เช่น ประเพณีการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา ทำบุญขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ความเชื่อแบบพราหมณ์ เช่น ทำบุญข้าวสากและทำบุญข้าวจี๋ ฯลฯ

ด้านที่ 3 การประกอบอาชีพในท้องถิ่น หมายถึง วิถีชีวิตของคนไทยมีความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตโดยอาศัยธรรมชาติ ยึดหลักพึ่งตนเอง สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ได้แก่

- 3.1 การทำเครื่องปั้นดินเผา เช่น การทำกระถางต้นไม้ โอ่ง หม้อ ครก เตา
- 3.2 การทำผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เช่น กระเป่าถั่ว ตะกร้า ฝาชีเครื่องใช้สอยต่าง ๆ
- 3.3 การจักสานจากไม้ไผ่ เช่น การทำแข่งปลาทุ กระบุง กระจาด ชะลอม เขียนหมาก
- 3.4 การเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์
- 3.5 การทำขนมพื้นเมือง เช่น ขนมสาตี ทองหยอด ลูกชุบ ขนมเทียน ข้าวต้มมัด
- 3.6 การทำสมุนไพรรักษาโรค เช่น ตะไคร้ ขมิ้น ฟ้าทะลายโจร ใบเตย
- 3.7 การทำเครื่องทองเหลือง เช่น การหล่อพระพุทธรูป การทำเครื่องใช้ในครัวเรือน

ด้านที่ 4 แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับแนวคิดในการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้ เพื่อมุ่งแก้ปัญหาให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคม ได้แก่

- 4.1 การใช้พลังงาน เช่น กังหันลม การท่อน้ำ สปุน้ำ รั้วควิดน้ำ เต่าหุงต้ม
- 4.2 การใช้เศษวัสดุ เช่น เต่าแก๊สจากมูลสัตว์ เครื่องกรองน้ำจากกรวด ทราย และถ่าน
- 4.3 การทำเกษตรแบบผสมผสาน เช่น การทำเกษตรตามโครงการพระราชดำริ
- 4.4 การใช้หลักการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การหล่อพระ การหล่อทองเหลือง

การหล่อเทียน การทำอาหารกระป๋อง การเลี้ยงสัตว์ให้โตเร็ว ฯลฯ

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนของโรงเรียน ในด้านหลักสูตรและรายละเอียดของเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนการวัดผลประเมินผล และติดตามผล

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดเกี่ยวกับตัวท่าน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความ กำหนดให้

1. สถานภาพในสถานศึกษา

- รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ
- หัวหน้ากลุ่มสาระ
- คณะกรรมการสถานศึกษา
- ครูผู้สอน

2. เพศ

- ชาย
- หญิง

3. ระดับการศึกษา

- ต่ำกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรี
- ปริญญาโท
- ปริญญาเอก

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการ
การเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 29

คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาในท้องถิ่นทั้ง 4
รูปแบบ และเสนอแนวทางในการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

วิถีชีวิต	แนวทางการจัดการเรียนรู้
1. คติ ความเชื่อ
2. ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

วิถีชีวิต	แนวทางการจัดการเรียนรู้
3. การประกอบอาชีพในท้องถิ่น
4. แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะ

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตอบ
แบบสอบถาม

นายเอกรัฐ พิลารหัส 52910204
 นิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยบูรพา

แบบสอบถาม รอบที่ 2
การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้
ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 เพื่อให้ได้มาซึ่งความสอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาที่สามารถนำไปกำหนดเป็นรูปแบบเพื่อการจัดการเรียนรู้ และเป็นข้อเสนอแนะในการจัดทำหลักสูตร และจัดประสบการณ์ในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย แบบสอบถามนี้รอบนี้เป็นรอบที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการรวบรวมความคิดเห็นของท่านผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ในครั้งนี้ท่านสามารถตอบแบบสอบถามโดยการให้ระดับความคิดเห็น (ตามความเหมาะสม) ของข้อความนั้นๆ ด้วยการทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

ผู้วิจัยได้พยายามที่จะคงรูปภาษาสำนวนเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขณะเดียวกันก็ลดความซ้ำซ้อนของข้อความลงด้วย หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดีเช่นเคย และขอขอบพระคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายเอกรัฐ พิลา
ผู้วิจัย

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่องานวิจัย เรื่อง การระดมทรัพยากรชุมชนด้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

2. แบบสอบถามในรอบที่ 2 นี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 18 ท่าน มาสรุปและสังเคราะห์เป็นข้อความในแต่ละหัวข้อของการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของ โรงเรียน ในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29 ซึ่งได้ข้อความในแต่ละหัวข้อที่ครอบคลุมความคิดเห็นส่วนใหญ่ของผู้เชี่ยวชาญ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำความคิดเห็นจากท่านผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อความที่ผู้วิจัยสรุป และ ได้นำเสนอในแบบสอบถามฉบับนี้ว่า ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับข้อความเหล่านั้นในระดับใด

- 5 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง เห็นด้วยกับข้อความนั้น
- 3 หมายถึง ไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
- 2 หมายถึง ไม่ค่อยเห็นด้วยกับข้อความนั้น
- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

เรื่อง การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	คติและความเชื่อ วิถีชีวิต ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อในพระพุทธศาสนา.....					
2	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนาพราหมณ์					
3	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบาย ไม่ให้คนประพฤดิชั่ว.....					
4	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสงเทวดา โขคลาภ....					
5	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่องระบบเครือญาติ.....					

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
6	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการ จัดการเรียนรู้.....					
7	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ ให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอกสถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่าง ๆ ในท้องถิ่น.....					
8	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดย การบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนาเข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้...					
9	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ จัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ ต่างๆร่วมกับชุมชน.....					
10	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการ กิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม และเกิดการเรียนรู้.....					
11	ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ เกี่ยวข้องกับคนศรีพื้นบ้านอีสาน.....					
12	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว.....					
13	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีต 12 คอง 14.....					
14	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น.....					
15	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค.....					

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
16	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็น ที่ปรึกษา.....					
17	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผล งานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี.....					
18	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน ได้ออกไป ศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากครู ภูมิปัญญาในท้องถิ่น.....					
19	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้					
20	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีโดยการให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหา ในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น					
21	การประกอบอาชีพในท้องถิ่น วิถีชีวิต ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอ ผ้าทาบัว.....					
22	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอเสื้อ จากต้นกกและต้นเตย.....					
23	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสาน ไม้ไผ่.....					

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
24	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนาทำสวน และการทำไร่.....					
25	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการขุดและสลักไม้.....					
26	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น ได้มากยิ่งขึ้น.....					
27	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในท้องถิ่น					
28	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ.....					
29	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน.....					
30	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น.....					
31	แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน วิถีชีวิต ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบเตาคลุม โอบด้วยดินเหนียว.....					
32	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ.....					
33	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน.....					

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
34	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุมาใช้ให้เกิดประโยชน์.....					
35	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี.....					
36	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ในด้านที่เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน.....					
37	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่ เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน.....					
38	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยี ชาวบ้าน.....					
39	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจ พอเพียง.....					
40	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติ หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดม ปัญญาวบ้าน โดยการประชุมในเวลากลางบ้านเพื่อเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน.....					

แบบสอบถาม รอบที่ 3
การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้
ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้การระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อให้ได้มาซึ่งความสอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ อันจะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาที่สามารถนำไปกำหนดเป็นรูปแบบเพื่อการจัดการเรียนรู้ และเป็นข้อเสนอในการจัดทำหลักสูตร และจัดประสบการณ์ในการระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคเคลฟาย แบบสอบถามนี้รอบนี้เป็นรอบที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการรวบรวมความคิดเห็นของท่านผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 ในครั้งนี้ท่านสามารถตอบแบบสอบถามโดยการให้ระดับความคิดเห็น (ตามความเหมาะสม) ของข้อความนั้นๆ ด้วยการทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องที่ท่านเห็นว่าเหมาะสม

ผู้วิจัยได้พยายามที่จะคงรูปภาษาสำนวนเดิมของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขณะเดียวกันก็ลดความซ้ำซ้อนของข้อความลงด้วย หวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี เช่นเคย และขอขอบพระคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายเอกรัฐ พิลา
ผู้วิจัย

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเพื่องานวิจัย เรื่อง การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29

2. แบบสอบถามในรอบที่ 3 นี้ ซึ่งเป็นรอบสุดท้ายของการวิจัย มีความมุ่งหมายเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญได้กรุณาทบทวนความคิดเห็นที่ได้ตอบไปแล้วในรอบที่แล้ว ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ผล ดังแสดงไว้ในแบบสอบถามฉบับนี้ ดังนี้

Md. คือ ค่ามัธยฐาน (Median) หมายถึง ค่าตำแหน่งตรงกลางของคำตอบของกลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ

I.R. คือ ค่าของพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) หมายถึง ขอบเขตของค่าความเห็นที่สอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

การตอบแบบสอบถามในรอบนี้ท่านอาจยืนยันคำตอบเดิมก็ได้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องเดิม หรือหากท่านจะเปลี่ยนคำตอบใหม่ก็โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องใหม่ที่ท่านต้องการจะเปลี่ยนคำตอบ คำตอบของท่านในรอบนี้หากข้อใดอยู่นอกขอบเขตของค่าความเห็นสอดคล้องของกลุ่ม (I.R.) ขอท่านได้โปรดให้ความเห็นสั้นๆด้วย จักขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูง ที่ท่านเมตตาอนุเคราะห์เสียสละเวลาอันมีค่าให้กับการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายเอกรัฐ พิลา
ผู้วิจัย

เรื่อง การระดมทรัพยากรชุมชนด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาเขต 29

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
1	คติและความเชื่อ วิถีชีวิต ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อ ในพระพุทธศาสนา						5	.00	
2	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อในศาสนา พราหมณ์						4	1.00	
3	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องบาปบุญ เป็นกุศโลบายไม่ให้นักประพุดชั่ว						5	1.00	
4	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อเรื่องผีสาว เทวดา โชคลาภ						5	1.00	
5	ท้องถิ่นของ โรงเรียนมีคติและความเชื่อในเรื่อง ระบบเครือญาติ						5	0.75	
6	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและ ความเชื่อ โดยการเชิญวิทยากร และปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้						4	1.00	
7	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและ ความเชื่อ โดยการให้ผู้เรียนได้ออกไปเรียนรู้นอก สถานที่ ซึ่งได้แก่สถานที่ต่างๆในท้องถิ่น						4	.00	
8	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและ ความเชื่อ โดยการบูรณาการเรื่องพระพุทธศาสนา เข้าในหน่วยการจัดการเรียนรู้						4	1.00	

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
9	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยการจัดครูประจำหมู่บ้านเพื่อนำนักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆร่วมกับชุมชน						5	1.00	
10	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านคติและความเชื่อ โดยภารกิจกรรมด้านคติและความเชื่อในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้						4	0.75	
11	ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้านอีสาน						5	0.75	
12	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการลงแขกเกี่ยวข้าว						4	1.00	
13	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีฮีด 12 คอง 14						4	1.00	
14	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุของท้องถิ่น						4	1.50	
15	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค						4	0.75	
16	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดตั้งชุมนุมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติตามความสนใจ โดยมีครูและวิทยากรภายนอกเป็นที่ปรึกษา						5	1.00	

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
17	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานในด้านที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี						5	1.00	
18	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ออกไปศึกษาเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีจากครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น						4	1.00	
19	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยการสอดแทรกการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีเข้าไปในแผนการจัดการเรียนรู้						4	1.00	
20	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยให้นักปราชญ์ในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านที่มีในท้องถิ่น แล้วเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาในบทเรียน เช่น การแต่งคำประพันธ์ การใช้คำสัมผัส เป็นต้น						5	1.00	
21	การประกอบอาชีพในท้องถิ่น วิถีชีวิต ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ากาบบัว						4	1.00	
22	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทอเสื่อจากคันทกและต้นเตย						4	1.00	

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
23	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจักรสานไม้ไผ่						4	0.75	
24	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนา ทำสวน และการทำไร่						5	1.00	
25	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแกะสลักไม้						4	1.00	
26	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้สำรวจอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการประกอบอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น						4	1.00	
27	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมลงมือเรียนรู้จากผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ในท้องถิ่น						4	1.50	
28	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยบูรณาการในเรื่องของการประกอบอาชีพ เข้ากับเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนในสาระการเรียนรู้ต่างๆ						5	1.00	
29	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลงานเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่ผู้เรียน						4	1.00	
30	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านการประกอบอาชีพ โดยการจัดชุมนุมอาชีพในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้ร่วมศึกษา ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพในท้องถิ่น						4	1.00	

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
31	แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน วิถีชีวิต ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการเผาถ่านแบบ เตากลุมโอบด้วยดินเหนียว						4	1.00	31
32	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำฝายทดน้ำ						4	1.50	32
33	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร แบบผสมผสาน						5	1.00	33
34	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการนำเศษวัสดุ มาใช้ให้เกิดประโยชน์						5	1.00	34
35	ท้องถิ่นของโรงเรียนมีแนวทางการปฏิบัติหรือ เทคโนโลยีชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการหมักปุ๋ย ชีวภาพใช้เองแทนการใช้ปุ๋ยเคมี						4	1.00	35
36	แนวทางในการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในด้านที่เกี่ยวกับ แนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน						4	1.00	
37	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับแนว ทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้าน						5	1.00	

ข้อ	ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ระดับความคิดเห็น					Md.	I.R.	เหตุผล
		5	4	3	2	1			
38	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยการใช้รูปแบบ Problem Solving เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติและเทคโนโลยีชาวบ้าน						4	1.00	
39	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง						4	1.00	
40	โรงเรียนใช้แนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้านแนวทางการปฏิบัติหรือเทคโนโลยีชาวบ้านโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมการระดมภูมิปัญญาชาวบ้านโดยการประชุมในเวทีกลางบ้านเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน						5	1.00	